

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DEN DANİMARKA'YA YAPILAN İŞÇİ
GÖÇLERİ 1960-1985**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Betül ATASEVEN

İstanbul, 2025

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DEN DANİMARKA'YA YAPILAN İŞÇİ
GÖÇLERİ 1960-1985**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Betül ATASEVEN

Öğrenci No
2120056013

ORCID ID
0000-0001-7168-7741

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Soner DURSUN

İstanbul, 2025

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Türkiye’den Danimarka’ya Yapılan İşçi Göçleri 1960-1985**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlâk ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 20/02/2025

Betül ATASEVEN

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

20.01.2025

Enstitümüz *Tarih* Anabilim Dalı *Tarih* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 2120056013 numaralı *Betül ATASEVEN*'in "*İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türkiye'den Danimarkaya Yapılan İşçi Göçleri 1960-1985*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 24/12/2024 tarih ve 2024/55 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "*OYBİRLİĞİ*" ile "*KABUL*" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 1 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi So*** DU***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Su*** Er*** ÖZ***
(İstinye Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Su*** KA***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Betül ATASEVEN
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Soner DURSUN
Derecesi ve Tarihi : Yüksek Lisans (Tezli), 2025
Alanı : Tarih
Anahtar Kelimeler : Göç, İşçi Göçü, Türkiye, Danimarka, Sözlü Tarih, Entegrasyon.

ÖZ

TÜRKİYE'DEN DANİMARKA'YA YAPILAN İŞÇİ GÖÇLERİ 1960-1985

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkeleri, savaşın getirdiği demografik ve ekonomik zorluklarla başa çıkabilmek amacıyla, farklı ülkelere işçilere alım politikalar geliştirmiştir. 1960-1985 yılları arasında, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları başta olmak üzere, farklı ülkelere Avrupa'ya yoğun bir işçi göçü gerçekleşmiştir. Türk işçileri, Avrupa'ya göç ederken daha yüksek gelir elde etme beklentisiyle yola çıkmıştır. Bu süreçte Almanya, başta gelen göç destinasyonlarından biri olurken, Danimarka da önemli bir alıcı ülke olmuştur. Danimarka, Türk işçilerini özellikle sanayi sektöründe çalıştırmak üzere ülkesine kabul etmiştir. Türk işçilerinin göçü, sadece iş gücü ihtiyacını karşılamakla kalmamış, aynı zamanda her iki ülkenin ekonomilerinin toparlanmasında katkıda bulunmuştur. Türkler, zamanla ailelerini de yanlarına alarak kalıcı bir yerleşim düzeni kurmuştur. Geçici bir süreliğine göç eden Türklerin birçoğu Danimarka'da yaşamaya devam ederken bazıları ise Türkiye'ye geri dönmüştür. Danimarka'ya göç eden Türkler için yeni bir hayata başlamak çeşitli zorluklar barındırmıştır. Danimarka'da Türklerin yeni düzene alışma süreci haricinde, konaklama, dil problemi, eğitim durumu, dinî farklılıklar gibi faktörler, Türklerin toplumsal entegrasyon sürecini zorlaştıran unsurlar olmuştur. Bununla birlikte, her iki toplum arasında orta yolu bulma çabaları sonucunda, bu zorluklar zamanla aşılmıştır. Danimarka'da yaşayan Türkler, kendi kültürel ve dinî değerlerini koruyup, iki kültür arasında bir denge kurmuştur. Bu entegrasyon süreci, Türklerin Danimarka'daki hem iş hayatını hem de sosyal yaşamlarını kolaylaştırmıştır. Bu araştırmada, Türkiye'den Danimarka'ya işçi göçün tarihsel süreci sunulmuştur. Buraya göç eden Türklerin iş hayatı ve karşılaştığı farklılıklar sözlü tarih yöntemiyle ele alınmıştır. Ayrıca Danimarka'daki Türklerin gündelik hayatı, röportajlar ile analiz edilmiştir. Türklerin göçü ve Danimarka'da yaşamın nasıl olduğu aktarılmıştır.

Name and Surname : Betül ATASEVEN
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Soner DURSUN
Degree and Date : Master's (Thesis), 2025
Major : History
Keywords : Immigration, Labor Migration, Türkiye, Denmark, Living History, Integration.

ABSTRACT

LABOR MIGRATION FROM TURKEY TO DENMARK 1960-1985

After the Second World War, European countries developed policies to receive workers from different countries to overcome the demographic and economic difficulties brought about by the war. Between 1960 and 1985, there was an intensive labour migration to Europe from different countries, particularly from the citizens of the Republic of Turkey. While migrating to Europe, Turkish workers set out with the expectation of earning higher incomes. In this process, Germany became one of the leading migration destinations, while Denmark became an important receiving country. Denmark accepted Turkish workers, especially in the industrial sector. The migration of Turkish workers did not only provide the need for labor force, but also supported the recovery of the economies for both countries. Over time, Turks have established permanent settlements, taking their families with them. Many Turks who migrated temporarily continued to live in Denmark and some returned to Turkey. For Turkish people who migrated to Denmark, started a new life and got different challenges. Apart from the process of acclimatization of Turkish people in Denmark, factors such as housing, language problems, educational status, and religious differences, made the social integration process for Turkish people difficult. These difficulties between both societies have been solved over time. Turkish people living in Denmark have been kept their own cultural and religious values and established a balance between two cultures. This integration process has simplified the work and social life for Turkish people in Denmark. In this study, the historical process of labour migration is presented. The work life of Turkish people who migrated to Denmark and the differences they encountered were analyzed through living history method. In this research, the daily life of Turks in Denmark was analyzed through interviews. The migration of Turkish people and the life in Denmark has been explained.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

KISALTMALARiv

GİRİŞ 1

1. İŞÇİ GÖÇÜ VE SÖZLÜ TARİH

1.1. İşçi Göçünün Tarihsel Süreci ve Nedenleri5

1.1.1. Göç Kavramı5

1.1.2. Danimarka’da İşçi Göçün Tarihsel Süreci6

1.2. Avrupa Açısından İşçi Alımları.....7

1.3. Türkiye Açısından Avrupa’ya Yapılan Göçler9

1.4. İşçi Alımın Durdurulması 11

1.4.1. Avrupa’daki Türk İşçilerin Kalıcı Olması 11

1.5. Sözlü Tarih 12

1.5.1. Sözlü Tarihin Günümüze Etkileri 13

1.5.2. Danimarka’da Sözlü Tarih 14

1.5.3. Danimarka’nın Tarihi İşçi Göçü Müzesi: İmmigrant Museet..... 16

1.5.4. Göç Müzesi Yöneticisi Emma Barnhøj Jeppesen ile Röportaj (Mayıs 2024, Farum)

..... 17

2. DANİMARKA’DA YAŞAYAN TÜRKLER

2.1. Danimarka’ya Göç Eden Türkler 19

2.1.1. Göçün Başlangıcı ve Türklerin Yerleşmesi20

2.1.2. Kolej Şehri: Avedøre Holme.....21

2.1.3. Uygun Bir Ev23

2.1.4. Türk İşçilerin ve İşverenlerin İlişkisi24

2.1.5. İşe Alım ve İşsizlik.....27

2.1.6. Türklerin Dil Kullanımı ve Eğitimi.....29

2.1.7. Danimarka’da Yabancı İşçi Kulüpleri32

2.1.8. Türklerin Danimarka’da Dinî Yaşamları33

2.1.9. Türk Çocukların Eğitim Durumu34

3. RÖPORTAJLAR ÜZERİNDEN DANİMARKA'YA GÖÇ EDEN TÜRKLERİN

HAYATI

3.1. Türk İşçilerin İşverenleri ile İlişkisi.....	36
3.2. Ekonomi ve Konaklama.....	38
3.3. Ayrımcılık ve Dil Problemi	39
3.4. Din Farklılığı.....	42
3.5. Türk Çocukların Danimarkalıları ile Evliliği.....	44
3.6. Danimarka'da Yaşayan Türklerin Kalma Nedenleri	46
3.7. Danimarka'ya göç eden Türklerin Türkiye Cumhuriyetinden Beklenti ve İstekleri	48

4. DANİMARKA'DAKİ TÜRKLERİN RÖPORTAJLARI

4.1. Danimarka'da Yaşayan Türklerin Röportajları Hakkında Bilgi	49
4.1.1. 1960-1985 Tarihlerinde Danimarka'ya Göç Eden Türklerin Röportajlar.....	49
4.1.1.1. Zeki Koçer (Mart 2024, Helsingør)	49
4.1.1.2. Mustafa Aslan (Mart 2024, Kopenhag)	52
4.1.1.3. Ahmet Deniz (Mart 2024, Holbæk)	53
4.1.1.4. Durmuş Emin Bilge (Mart 2024, Farum).....	55
4.1.1.5. Süleyman Güzel (Mart 2024, Kopenhag)	57
4.1.1.6. Fadime Güzel (Mart 2024, Kopenhag)	59
4.1.1.7. Zeynep Özbölük (Nisan 2024, Valby)	60
4.1.1.8. Battal Akın (Nisan 2024, Ishøj)	62
4.1.1.9. Adile Akın (Nisan 2024, Ishøj).....	63
4.1.1.10. Hatice Demir (Nisan 2024, Kopenhag).....	65
4.1.1.11. Nevzat Korkmaz (Nisan 2024, Brøndby).....	66
4.1.1.12. Fatma Kömürcü (Nisan 2024, Kopenhag)	67
4.1.1.13. Yusuf Ziya Doğan (Nisan 2024, Roskilde).....	68
4.1.1.14. Türkan Akçura (Mayıs 2024, Kopenhag)	70
4.1.1.15. Bedriye Kaya (Mayıs 2024, Ishøj)	71
4.1.1.16. Mehmet Çankaya (Mayıs 2024, Vejle)	72
4.1.2. Danimarka'da Yaşayan 3. Nesil Türk Gençlerin Röportajları.....	73
4.1.2.1. Kübra Toy (Mayıs 2024, Kopenhag)	73
4.1.2.2. Aleyna Kekeç (Mayıs 2024, Hedehusene).....	74
4.1.2.3. Rabia Kart (Mayıs 2024, Kopenhag)	76
4.1.2.4. Müberra Çanakgöz (Mayıs 2024, Helsingør)	77
4.1.2.5. Fırat Küçükavcı (Haziran 2024, Kopenhag)	78

4.1.2.6. Merve Tetik (Haziran 2024, Hillerød)	80
4.1.2.7. Yasemin Özbölük Stetler (Haziran 2024, Frederiksberg).....	80
4.1.2.8. Ahmet Can Ataseven (Haziran 2024, Kopenhag).....	82
4.1.2.9. Melike Savcun (Haziran 2024, Valby).....	83
4.1.2.10. Rabia Küçükavcı (Haziran 2024, Vallensbæk).....	84
SONUÇ VE DE ĞERLENDİRME.....	86
KAYNAKÇA.....	90
EKLER	94
Ek-1: Kitap Çevirisi: Türkiye'den Celal.....	94
Ek-2: Danimarka'da Bulunan “İmmigrant Museet” Müze Girişi	98
Ek-3: “Fremmedarbejder” Gazetesi	99
Ek-4: Danimarka'da Türk İşçi Kulübünde Bulunan Okey Oyunu.....	100
Ek-5: Danimarka'da Türk Salon Örneği	101
Ek-6: Türk İşçilerin İş Kıyafetleri ve Dolapları	102
Ek-7: Danimarka'ya Göç Eden Bir Türk'ün Çantası	103
Ek-8: Danimarka'ya Göç Eden Türk İşçilerin Çantaları.....	104
Ek-9: Danimarka'ya Göç Eden Türklerin Yerleşimi	105
Ek-10: Kolej Şehri, Avedøre.....	106
Ek-11: Türklerin eğitimi.....	107
Ek-12: Türk işçi kulübü.....	108

KISALTMALAR

a.e.	: Adı geçen
a.g.e.	: Adı geçen eser
AOF	: Arbejdernes Oplysningsforbund
B&W	: Burmeister & Wain
c.	: Cilt
ev.	: Çeviren
DASF	: Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund
DKK. / kr.	: Danimarka Kronu
ed.	: Editör
haz.	: Yayına hazırlayan
no.	: Numara
s.	: Sayfa
SİD	: Specialarbejderforbundet İ Danmark
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerkleri
vs.	: Ve saire

GİRİŞ

Tarih boyunca binlerce insan ekonomik nedenlerden dolayı ekonomik koşulları daha iyi ülkelere göç etmiştir. 1960-1974 yıllarında Avrupa’da yaşanan işçi sıkıntısı nedeniyle, Türkiye’den yoğun bir şekilde işçi göçü gerçekleşmiştir. Avrupa’ya yapılan bu işçi göçü, iki gruba ayrılmıştır. Uzun süre kalmak için göç eden gruplar ve kısa süreliğine göç edip, tekrardan Türkiye’ye dönen gruplar olmuştur. Birinci kategorideki işçiler ve aileleri, bulundukları ülkenin yasal şartlarını yerine getirerek, daimî ikamet izni almıştır. İkinci işçi grubu ise, devletin yasalarına göre geçici çalışma iznine sahip olmuştur (Civan ve Gökalp, 2011, s. 236).

Türkiye’nin Avrupa devletleriyle yaptığı anlaşmalar sayesinde, Türk işçileri 1964 yılında Almanya, Hollanda, Belçika, Danimarka ve Avusturya’ya, 1965 yılında Fransa’ya, son olarak da 1967’de İsveç’e göç etmiştir. Yapılan göçlerin işçi sayısı yaklaşık beş milyona kadar çıkmıştır (Teoman, 2014, s. 7-10).

1968 ve 1969 yıllarında İsveç ve Almanya devletleri, göç eden vasıfsız işçilerin çalışma ve oturma iznini zorlaştırmıştır. Bu durum Türk işçilerin işçi sıkıntısı çeken Danimarka’ya yönelmesine sebep olmuştur ve bu ülkeyi alternatif bir rota olarak belirlemiştir. Danimarka’daki işverenler, kanunen Türk işçilerini davet ettiği için, işçilerin akraba ve arkadaşlarını da Danimarka’ya davet etmiştir (Yılmaz ve Güllüpnar, 2019, s. 71).

Danimarka’daki toplum, yeni gelen Türk işçilere karşı oldukça kabullenici bir tavır sergilemiştir. Ayrıca Danimarka devleti, gelen Türk işçileri sosyal yardım sistemine dâhil etmiştir ve işçi göçler için sosyal statü olanaklar sağlanmıştır. Ancak yıllar boyunca devam eden bu göç hareketleri seneler geçtikçe artmıştır. 1980’den sonra iş alımları durdurularak iş göçü sona ermiştir. Aile birleşimleri ile birlikte meydana gelen kültürel/dinî farklılıklar ve ekonomik krizler, göçmenlik politikalarını daraltmaya sebep olmuştur. (Yılmaz ve Güllüpnar, 2019, s. 67-68).

Bu araştırmada 1960-1980 yıllarında gerçekleşen işçi göçü anlatılmıştır. Hem tarihte hem de günümüzde göç olgusu önemli bir mesele hâline gelmiştir. İş göçünün ortaya çıkışı ve Türk işçilerin Danimarka’da uyum sürecindeki yaşamları Türkiye’ye ve Danimarka’ya göçün birçok katkıları olmuştur. Türkiye’nin yoksulluğu, işsizliği, düşük geliri ve sosyal imkânların göçün gerçekleşmesinde etkili olmuştur. Avrupa ülkelerinde ise iş gücü giderilmiştir ve 1980 yılından sonra Türk işçileri aileleri ile Avrupa’da birleşmiştir. Bu gelişme Danimarka’daki topluma yeni bir sosyal boyut kazandırmıştır. Çalışmada göçün tarihsel boyutları ve göç sürecinde meydana gelen olaylar belirtilmiştir (Genel, 2014, s. 307-308).

Araştırmanın amacı, iş gücü için Danimarka'ya göç eden Türklerin hayatlarını ele alıp, göçün gündelik yaşamlarını nasıl etkilediğini hem Türkiye'ye hem de Danimarka'ya katkıları ve sonuçları araştırmaktır. Araştırmanın birinci bölümünde, göçün tarihî boyutu ile işçilerin göç etme süreçleri açıklanmıştır. 1973'te gerçekleşen işçi alım durdurulması ve sözlü tarihi ele alınıp, sözlü tarihin işçi göçü ile ilişkisi açıklanmıştır. Aynı bölümde Danimarka'da sözlü tarih ile tarihî işçi müzesi anlatılmıştır. Ardından ikinci bölümde, Danimarka'da yaşayan Türklerin konaklaması, işverenler ile ilişkileri, eğitimleri ve dinî yaşamları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise röportajlar üzerinden Türklerin hayatı araştırılmıştır. Dolayısıyla Danimarka'ya göç etme nedenleri, göç ettiklerinde gündelik yaşamları, ekonomi durumu, adapte süreci ve Danimarkalılar ile izdivaç hakkında düşünceleri sorulmuştur. Son bölümde, konuya daha vâkıf olabilmek için Danimarka'da Sjælland bölgesinde yaşayan Türklerin röportajları sunulmuştur. Ayrıca verilerin çalışma grubu, araştırma süreci, araştırma verilerinin analizi ve yorumlaması sunulmuştur.

Ek olarak Danimarka'da yayınlanan, Türklerin göçü ile ilgili çocuk kitabı çevirisi yapılmıştır. Kitap Danca dilinden Türkçe diline çevrilmiştir. Tarihe dayanan bu çocuk kitabı, göçün anlamını bir hikâye ile anlatmıştır. Böylelikle kitabı okuyan çocuklar, 1960-1985 arasında gerçekleşen göçü, eğlenceli ve eğitici bir şekilde öğrenmiştir.

Araştırmanın sözlü tarih yöntemiyle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkiye'den Avrupa'ya göç eden işçi Türklerin tarihsel süreci ile sebepleri nelerdir?
2. Türkiye ve Avrupa açısından yapılan işçi göçlerin etkileri nelerdir?
3. Danimarka'ya göç eden Türklerin ulaşımı ve konaklaması nasıl olmuştur?
4. Danimarka'ya göç eden Türk işçilerin iş hayatı ve işvereni ile ilişki nasıl ilerlemiştir?
5. Türk işçilerini Danimarka toplumu nasıl karşılamıştır?
6. Danimarka'ya yapılan göçler sonrası Türk işçileri yeni bir düzen kurarken hangi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır?
7. Danimarka'ya göç eden Türk işçilerin gündelik hayatı nasıl olmuştur?
8. İşçi alımların durdurulmasından sonra bazı Türklerin ülkelerine dönmelerinin ve bir kısmının ise Danimarka'da kalma nedenleri nelerdir?
9. Danimarka'da kalan Türk toplumu, kendi dinî inanç ve kültürünü devam ettirebilmiş mi?

Türkiye'den Danimarka'ya 1960-1980 yıllarında göç eden Türk işçilere şu sorular sorulmuştur:

1. Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

2. Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?
3. Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?
4. Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?
5. Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?
6. Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?
7. Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?
8. Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?
9. Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız? Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?
10. Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?
11. Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?
12. Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?
13. Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?
14. Danimarka'daki Türklerin vatan ile ilgili düşünceleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Danimarka'da yaşayan 3. nesil Türk gençlere şu sorular sorulmuştur:

1. Danimarka'da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?
2. Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?
3. Danimarka'da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu? Ailenizden aldığınız destek size yeterli oluyor mu?
4. Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?
5. Danimarka'da ana dilinizi nasıl korudunuz?
6. Herhangi bir dine inanıyor musunuz?
7. Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?
8. Gelecekte Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?
9. Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kaldınız?
10. Türkiye'deki gelişmeleri/haberleri takip edebiliyor musunuz?

Türkiye’den Avrupa’ya işçi göçü araştırmaların birçoğunda sözlü tarih metodu kullanılmıştır. Aynı zamanda tarih eğitiminde ve okullarda öğretmenler sözlü tarih vesilesiyle öğrencilere daha etkili ve kalıcı bir şekilde işçi göçünü aktarmıştır.

Sözlü tarih, bilinmeyeni ortaya çıkarmak veya duyulmayan sesleri duyurmaktır. Sözlü tarihte öncelikle sözlü kaynaklardan oluşan yazılı kaynaklar kullanılır ve olaya tanık olan veya olayda yer alan kişilerin ifadeleri ele alınmaktadır. Araştırma sürecinde bir olay seçildikten sonra ilgili kanıtlar toplanır ve olaylara tanık olan veya katılan kişilerin açıklamalarını içeren kayıtlar, gazeteler, anılar, mektuplar ve resmî yazılar birincil kaynaklar olarak adlandırılmaktadır (Çaykent, 2016, s. 163-175).

Bu araştırmada sözlü tarih metodu kullanılarak elde edilen veriler ile Türkiye’den Danimarka’ya yapılan işçi göçünün gündelik yaşama yansımaları araştırılmıştır. Çalışmada röportaj yöntemi kullanılarak, Türkiye’den Danimarka’ya Sjælland bölgesine göç eden Türk işçileri röportaj edilmiştir. Göç eden Türklerin, Danimarka’ya yerleşmesi, çalışma alanları, dil kullanımı ve eğitimi, dinî yaşamları, sosyal ve ekonomik durumları sorularak, gündem yaşam hayatları elde edilmiştir. Araştırmadaki çalışma grubumuz Türkiye’den Danimarka’ya 1960-1985 tarihlerinde göç eden Türkler olmakla beraber hem erkek hem de kadınlara sorular sorulmuştur. 1960-1985 tarihlerinde Danimarka’daki Türklerin hayatı ile yeni dönem Türklerin hayat ve düşüncelerini karşılaştırmak için 3. nesil Türk gençlere de sorular sorulmuştur. Röportajlar ve verilerin toplama süreci, 2024 yılında, Danimarka’da gerçekleşmiştir. Ayrıca Danimarka’da açılan göçmen müzesine İmmigrant Museet’e ziyaret edilip, müzenin müdürü ile de röportaj edilmiştir.

1. İŞÇİ GÖÇÜ VE SÖZLÜ TARİH

1.1. İşçi Göçünün Tarihsel Süreci ve Nedenleri

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, Avrupa ülkeleri büyük bir ekonomik kalkınma süreci yaşamış ve bu süreçte önemli bir iş gücü açığı ortaya çıkmıştır. Avrupa ülkeleri, bu iş gücü açığını, ekonomik olarak nispeten daha geri kalmış olan Güney Avrupa ülkelerinden sağlamayı amaçlamıştır. Ancak, İtalya, İspanya ve Portekiz gibi ülkelere gelen işçiler bu açığı tamamen kapatmaya yetmemiştir. Demir Perde ülkeleriyle ilişkilerin sınırlı olması, Türkiye'yi birçok Avrupa ülkesi için iş gücü temini açısından en cazip seçenek hâline getirmiştir. Bu nedenle, Avrupa ülkeleri, art arda Türkiye ile işçi alımı anlaşmaları imzalamıştır (Kaya, 2018, s. 153). İşçi göçünün başladığı yıllarda Alman hükümeti, özellikle Türk işçilerini kabul etmiştir. Bunun başlıca sebepleri, Almanya'nın işçi alımına diğer Avrupa ülkelerinden daha geç başlaması ve Türkiye'nin iş kayıplarını önleme çabaları olmuştur (Teoman, 2014, s. 7-10).

1.1.1. Göç Kavramı

Anadolu insanın zihninde “gurbet” ya da “göç” kavramı; ekmek, sıla, özlem, sevdâ, sabır, korku, umut ve gelecek gibi anlamlara gelmektedir. Türkiye'nin tarihinde göç olgusu uzun bir geçmişe sahip olmuştur. Orta Asya'dan Akdeniz'e ve oradan Avrupa'ya devamlı göçler gerçekleşmiştir. Hindistan ve Çin'den sonra Türkiye'nin yirminci yüzyılda üçüncü büyük göç veren ülke olmuştur. Bu durumda göç kavramı; “yeni yurt edinme” olarak da tanımlanmıştır (Genel, 2014, s. 302).

Klasik tanıma göre göçün coğrafi olarak “iç göç” ve “dış göç” olarak ikiye ayrıldığını görüyoruz. Bireylerin veya grupların mevcut siyasi sınırlar içerisinde gerçekleşen fiilî hareketi “iç göç”, sınırların ötesine veya başka bir siyasi/coğrafi sınıra doğru hareketi ise “dış göç” olarak bilinmektedir. Uluslararası göç veya göç, dünya çapında siyaseti ve toplumu şekillendiren ulus ötesi devrimin bir parçası olmuştur. Pek çok ülke için göç, işçi göçü, mülteci ya da kalıcı yerleşimci göçünün bir türü değil, bu türlerin bir birleşimidir. Göçmen türlerine bakıldığında dört tür göçmenden söz edilebilir. Yalçın, Peterson'un transfer göç türlerini basitçe şu şekilde sıralıyor: 1- İlkel göç (çoğunlukla doğal afetler nedeniyle meydana gelen göç), 2- Zorunlu göç (toplumsal olguların zorlamasından kaynaklanan göç), 3- Serbest Göç (İnisiyatifin bir parçası), 4- Kitleli göç (Serbest göçün tetikleyicisi kitlelerin göçüdür). Bu kavramlara dayanarak, Türkiye'den Batı Avrupa'ya, özellikle de Almanya'ya akan Türk işçi göçmenlerini coğrafi anlamda "dış göç" kategorisi olarak, şekilsel anlamda ise "serbest göç"

ve "kitlesele göç" olarak değerdendirilmiştir. Ayrıca bu göç süreci “ekonomik ağırlıklı” göç olarak da bilinmiştir (Genel, 2014, s. 305-306).

Modern dünyanın en önemli olgularından biri olan göç, toplumların dönüşümü ve farklılaşması açısından coğrafyadan siyasete, sosyolojiden edebiyata kadar birçok sosyal bilim alanının ilgisini çeken bir araştırma konusu olmuştur. Göçün nedenleri ve sonuçları, bir ülkenin kültürel, ekonomik ve sosyal yapısına etkisi, göçmenlerin entegrasyon süreci ve karşılaştıkları zorluklar, sosyal bilimciler tarafından her zaman büyük bir ilgiyle incelenmiştir (Kaya, 2018, s. 150).

1.1.2. Danimarka’da İşçi Göçün Tarihsel Süreci

1950’li yıllarda Avrupa ülkeleri, İkinci Dünya Savaşı sonrasında nüfus azalması ve ekonomik sorunların ortaya çıkması nedeniyle diğer ülkelerden çok sayıda işçi almıştır. 1960-1973 yılları arasında ise iş gücü ihtiyacı daha da artarak, birçok Avrupa ülkesi başka ülkelerle işçi alımına dair anlaşmalar imzalamıştır. Bu anlaşmalar arasında Türkiye de yer almıştır. Farklı ülkeler arasındaki iş gücü göçleri karşılaştırıldığında, bu göçler şu şekilde gruplandırılabilir, s. Birinci grup, sanayileşmiş devletlerdir (örneğin Kuzey Amerika gibi). İkinci grup, tam sanayileşmemiş, yarı sanayileşmiş devletlerdir (örneğin İspanya ve İtalya gibi). Üçüncü grup ise sömürgeci devletlerdir. 1950’li yıllarda Türkiye’den göç eden işçiler, genellikle girişimler ve özel aracılar aracılığıyla yurt dışına gitmiştir. Anlaşmalı göçler ise 1960’lı yıllarda başlamıştır. Ancak 1970’li yıllarda ekonomik kriz nedeniyle işçi göçü durdurulmuştur. Türkiye’den Avrupa’ya işçi göçü, kısa süre içinde olağan bir durum hâline gelmiştir. İşçi göçlerinin başladığı yıllarda Almanya, en fazla Türk işçisini kabul eden ülke olmuştur. Bunun başlıca sebebi, Almanya’nın diğer Avrupa ülkelerinden daha geç işçi alımına başlaması ve Türkiye’nin işsizlikle mücadele çabalarıdır. 12 Eylül 1962 tarihinde imzalanan Ankara Anlaşması, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) arasında imzalanan ortaklık anlaşmasıdır. Türk işçilerine yurt dışında serbestçe hareket etme hakkı tanınmış, çalışma ve ikamet hakları genişletilmiştir. 1964 yılında Avrupa’da işsizlik oranlarının yüksek olduğu bölgelerden vasıfsız işçi gönderilmesine karar verilmiş ve işçi göndermek amacıyla bir müşavirlik kurulmuştur. Aynı yıl, işçiler için özel bir döviz kuru uygulanmaya başlanmış ve işçi tasarrufları resmîyet kazanmıştır. Türkiye’nin tarihsel olarak hiçbir Avrupa ülkesinin sömürgesi olmamış olması, işçi sevkiyatı konusunda onu diğer ülkelerden ayıran önemli bir faktördür. Bu durum, Türkiye’nin, ikinci sınıf ülkeler arasında en güçlü ve en avantajlı olanı olmasından kaynaklanmaktadır (Teoman, 2014, s. 7-10).

Türk işçilerinin Avrupa'da çalışma istekleri ve bu isteğin nedenleri şu şekilde sıralanabilir: Toplumda yüksek borçların bulunması ve toprak eksikliği nedeniyle ortaya çıkan işsizlik, iş göçünün en önemli sebeplerinden biri olmuştur. Ayrıca, Türk işçilerinin daha fazla para kazanıp ev sahibi olma hayali, iş göçünün bir başka motivasyonu olmuştur. Bunun yanı sıra, yeni beceriler kazanma ve yabancı kültürleri öğrenme arzusu da göç etmeye yönelik isteği artıran faktörler arasında yer almaktadır. Sosyal güvenlik kurumlarından yoksun bırakılmaları da göç etmeyi tercih etmelerinin bir diğer önemli nedeni olmuştur. Ayrıca, bu işçilerin Avrupa'da yatırım yaparak yeni iş sahaları edinmeleri, işletmelerin hissedarları olarak faydalı birer eleman olma imkânı bulmaları da iş göçünü teşvik eden unsurlar arasında yer almıştır (Bensan, 1967, s. 128).

İş için yola çıkan Türk işçileri, 1964 yılında sırasıyla Hollanda, Belçika, Danimarka ve Avusturya'ya, 1965 yılında ise Fransa'ya, son olarak 1967 yılında ise İsveç ile yapılan anlaşmalar sonucunda bu ülkelere gitmişlerdir. Tüm bu anlaşmalar, Türkiye'nin talebi üzerine yasal olarak imzalanmıştır. Yurt dışına giden işçilerin çoğu, beş yıl süreyle çalışacaklarını ve ardından geri döneceklerini düşünmüş, ancak bu durum hiçbir zaman gerçekleşmemiştir (Teoman, 2014, s. 11-12).

Bugün yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının büyük bir kısmı Avrupa'da yaşamaktadır. Bu büyümede, Türkler arasındaki yüksek doğum oranının yanı sıra devam eden göç hareketleri de önemli bir rol oynamıştır. Günümüzde, Avrupa'ya göç eden Türkler, Avrupa Birliği ülkeleri dışından gelen tüm göçmenlerin %25'inden fazlasını oluşturmaktadır. Bu durum, göç eden Türkleri, Avrupa Birliği dışındaki en büyük göçmen grubu haline getirmiştir (Kaya, 2018, s. 153).

1.2. Avrupa Açısından İşçi Alımları

Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni teknolojiler üretilince, yabancı ülkelere bunları kullanmak amaçlı iş gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Avrupa'ya yapılan iş göçlerinin bir diğer nedeni ise savaştan sonraki erkeklerin nüfusu azalması ve aralarında çalışabilecek gençler bulunmuş olsa da savaştan psikolojik olarak etkilenmeleridir (Sayılan, 2016, s. 1762).

Avrupa ülkeleri, geçmişte iş gücünü öncelikle kendi kolonilerinden temin etmeye çalışmış, ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası iş gücü yetersizliği nedeniyle bu konuda gelişmekte olan devletlere yönelmiştir. 1960-1970 yılları arasında iş gücünün en yoğun dönemi yaşanmış, 1980'lerden sonra ise aile birleşimleriyle birlikte toplum yeni bir sosyal boyut

kazanmıştır. Diğer ülkelerden gelen işçiler, yerli iş gücünün çalışmadığı ağır sanayi sektörlerinde görev almıştır. Türkiye, işçi alımına yönelik anlaşmayı imzaladıktan sonra, Avrupa'daki en büyük etnik azınlık grubu olan Türkler, bu süreçte önemli bir yer edinmiştir. İşçi alımı yapan Avrupa ülkeleri, Türkleri başlangıçta kalıcı göçmen olarak görmemiş ve Türk işçilerin kesin kendi ülkelerine dönecekleri düşüncesiyle anlaşmalar imzalamıştır (Genel, 2014, s. 307-308).

Almanlara göre gelenlerin tamamı "Gastarbeiter" yani "misafir işçi" olup, geçici kısa bir süreliğine, ülkenin yeniden imarından sonra ülkelerini terk etme olgusu mevcut olmuştur (Ünver, 2003, s. 188).

Danimarka'da "misafir işçi"(gæstearbejder) ve "Fremmedarbejder" (yabancı işçi) kavramları en yaygın kullanılan terimler olmuştur. 1960'ların sonlarına doğru, Danimarka'da işçi göçüne yönelik daha olumlu bir bakış açısı geliştirmek amacıyla *Dagbladet Politiken* gazetesi, "misafir işçi" terimini tercih etmiştir. Bu terim, işçilerin geçici olarak ülkede çalışacakları ve kısa vadede ülkelerine geri dönecekleri izlenimini vermiştir. Buna karşılık, 1970 yılında *Fremmedarbejderbladet* gazetesi, iş gücü bağlamında daha teknik bir tanımlama yapmak amacıyla "yabancı işçi" terimini kullanmıştır. Böylece, işçilerin ekonomik iş gücünün bir parçası olarak kabul edilmesinin yanı sıra, bireylerin uzun süreli yerleşimlerinden ziyade daha çok iş gücü piyasasına dâhil olmaları vurgulanmıştır. Eğitim bağlamında ise, okul çağındaki öğrencileri tanımlamak için "iki dilli" veya "yabancı dil öğrenen" terimleri yaygın olarak kullanılmıştır. Ayrıca, tarafsız bir tanımlama olarak, "gurbetçiler" veya "yabancı uyruklular" gibi kavramlar, Danimarka istatistikleri tarafından resmî veri toplama süreçlerinde kullanılmıştır. Bu terimler hem göçmenlerin kökenlerini hem de hukuki statülerini belirlemek amacıyla kullanılmış ve toplumsal ve kültürel çeşitliliğin resmî bir yansıması olarak karşımıza çıkmıştır. Geçici ikamet algısının zaman içinde değişmesiyle birlikte, "göçmen" terimi anlam kazanmış ve giderek daha güçlü bir kavramsal hale gelmiştir. Başlangıçta kullanılan "göçmen" ifadesi, zamanla daha kalıcı bir nüfus grubunu tanımlar hâline gelmiştir. Bu değişimle birlikte, "Yeni Danimarkalılar" (Ny-Danskere) terimi de gündeme gelmiş ve özellikle göçmen kökenli bireyleri tanımlamak için yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. "Yeni Danimarkalılar" kavramı, göçmenlerin yalnızca iş gücü sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda Danimarka toplumunun bir parçası haline geldiklerini vurgulayan bir terim olarak ortaya çıkmıştır (Hammer, 2019, s. 31).

Türk işçilerinin çoğu, genel olarak demir-döküm, inşaat, tekstil, temizlik, yer altı maden ocakları, plastik madde ve lastik üretimi, tarım ve otelcilik gibi ağır iş kollarında, son derece zor koşullar altında çalıştırılmıştır. Çoğu zaman, bu işlerde çalışan işçiler, kirli, yorucu ve

düşük maaşlı işler yapmak zorunda kalmışlardır. Nermin Abadan'a göre, Türk işçilerinin çalıştığı bu işlerin özellikleri, çabuk kavrayış, görsel yetenek ve fiziksel dayanıklılık gerektiren işlerdi (Teoman, 2014, s. 12).

1.3. Türkiye Açısından Avrupa'ya Yapılan Göçler

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na katılmamış olmasına rağmen, sanayileşme, ekonomik kalkınma ve istihdam alanlarında gerekli atılımları gerçekleştirememiştir. O dönemde, devlet yatırımlarının tek başına, Türkiye'nin genç ve aşırı kalabalık iş gücüne ihtiyaç duyduğu istihdamı sağlayamayacağı anlaşılmıştır. Bu durum karşısında, Türk işçilerinin sanayileşme sürecinde büyük bir iş gücü sıkıntısı çeken Avrupa ülkelerine gönderilmesi, dönemin liderleri tarafından önemli bir seçenek olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Millî Birlik Komitesi hükümetinin öncülüğünde gerçekleştirilen bu emek ihracatı sayesinde hem ülke ekonomisinin büyümesi hem de döviz ihtiyacının ortadan kalkması hedeflenmiştir. Ayrıca, Türk işçilerinin yurt dışına çalışmaya gitmeleri sonrasında kazandıkları meslekî deneyim ve bilgilerin Türkiye'ye döndüklerinde ülke ekonomisine katkı sağlaması düşüncesi, yetkililer tarafından büyük bir önemle ele alınmıştır. Türkiye, işsizlere yeni fırsatlar sunarak, Türk vatandaşlarının yurt dışına bireysel olarak başlayan göçünü resmî düzenlemelerle hızlandırmıştır. Türkiye'nin yoksulluğu, işsizlik, düşük gelir ve sosyal imkânların yetersizliği gibi objektif nedenlerin yanı sıra, Batı dünyasının Türkiye ve ABD gibi Batılı ülkelere duyduğu hayranlık ve bu ülkelerden gelen baskılar gibi subjektif faktörler ile temel siyasi güçlerin göçü teşvik eden politikaları da göç olgusunun şekillenmesinde etkili olmuştur (Genel, 2014, s. 308-309).

Türkiye'den Avrupa'ya göç edenler arasında işçiler, memurlar, topraksız veya az topraklı köylüler ve esnaflar yer almıştır. Bu durum, Avrupa'ya göçün Türkiye'deki mülksüzleşme sürecini yavaşlatmasına neden olmuştur. Göç eden işçiler, Avrupalı işçilere göre daha düşük gelir elde etmiş olsalar da yine de para biriktirip ailelerine göndermeyi başarmışlardır (Koç, 2003, s. 88).

Başta Avrupa ve Kuzey Amerika olmak üzere sanayileşmiş ülkelerde iş gücüne olan talebin artması ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomilerin hızla gelişmeye başlamasıyla birlikte, iş gücüne ihtiyaç duyan ülke sayısı da artmıştır. 1956 yılında Türk işçileri, Avrupa'ya göç etmeye başlamıştır. O dönemde hükümet, bu tür bir göçün boyutlarını öngöremediğinden herhangi bir düzenleme getirmemiştir. Göç sayıları her geçen yıl arttıkça, hükümetler arası anlaşmalar yoluyla Avrupa'ya göçü kontrol altına almaya yönelik girişimlerde bulunulmuştur. İlk olarak, 1961 yılında Almanya ile Türkiye arasında iş gücü açığını gidermek amacıyla bir

anlaşma imzalanmıştır. Almanya, iş gücü açığını kapatmak için Türkiye’den önce İtalya, Yunanistan ve İspanya ile anlaşmalar yapmış olsa da, bu ülkelerden gelen işçi sayısı yurt içindeki açığı kapatmaya yetmemiştir. Bunun üzerine, birkaç yıl sonra Türkiye ile anlaşarak iş gücü talep etmeye başlamışlardır. Daha sonrasında ise aynı şekilde Fas, Tunus ve Yugoslavya gibi ülkelerle de anlaşmalar imzalanarak, bu ülkelerden de iş gücü talep edilmiştir (Soytürk, 2012, s. 2318).

Avrupa’ya göç eden Türklerin yaşantıları, tarihimizde önemli bir yer tutmaktadır. Türk vatandaşları, entegrasyona yönelik herhangi bir hazırlık yapmadan, çoğunlukla geçici işçi olarak Avrupa’ya gönderilmiştir. Okuma yazma bilmeden göç eden Türkler, aslında Avrupa’da kalıcı olmayı değil, memlekete geri dönmeyi hedeflemişlerdir. Türkiye’deki yüksek işsizlik oranları nedeniyle ailelerini ve ülkelerini geride bırakan Türk işçileri, başta Almanya olmak üzere Batı Avrupa ülkelerine yönelmişlerdir. Dil, kültür ve yaşam tarzı farklarından yoksun bu ülkelerde ayak uydurmak ve burada yaşam mücadelesi vermek, Türkler için hem dramlarla hem de başarılarla dolu bir süreç olmuştur. Avrupa’ya geçici işçi olarak göç eden Türklerin sayısı, yıllar geçtikçe azalan geri dönüşlerle birlikte artmıştır. Ardından, Avrupa ülkeleri işçi alımı anlaşmalarını iptal ettiğinde, Türk işçilerinin Avrupa’da kalma istekleri de artmıştır. Ancak, Avrupa ülkeleri yıllarca Türk işçilerini "göçmen" değil, "geçici işçi" olarak görmeye devam etmiş ve bu durum, Türkler için zor bir sürece yol açmıştır. Türk işçileri, memleketlerine geri dönüş imkânlarının giderek azaldığını fark edince, ailelerini yanlarına almış ve böylece "misafir işçi" statüsünden Avrupa vatandaşlığına geçiş sürecine başlamışlardır. Zamanla Avrupa ülkeleri, misafir işçilerin artık kendi ülkelerine dönmeyeceklerini anlamış ve bu işçilerin entegrasyonuna yönelik adımlar atmaya başlamıştır. Ancak bu süreç, kolay olmamıştır. Özellikle Avrupa’da işsizlik oranlarının artması, toplumda göçmenlere karşı olumsuz bir algının oluşmasına yol açmıştır. Bu durumda, Türkler hem bu olumsuzluklara karşı mücadele etmiş hem de Türkiye ile bağlarını sürdürmeye devam etmiştir (Kaya, 2018, s. 153).

“Gurbet çalışmak demektir dedi, hem de gece-gündüz Çok çalıştı, çok kazandı; Az harcadı, çok biriktirdi. Hele bir dönemim memlekete; O zaman görsünler beni, dedi. Yıllar hep böyle geçti; Az yedi, çok biriktirdi... Geçenlerde bir kapalı kutu içinde memleketine götürdüler onu Herkes gördü de vah etti; yazık, o göremedi.” A. Erol Göksu (Genel, 2014, s. 302).

1.4. İşçi Alımın Durdurulması

1973 yılında, tüm dünyada petrol krizinin ortaya çıkması nedeniyle, Türkiye'den Avrupa'ya iş göçü hayalini sekteye uğratmıştır. Ortaya çıkan bu kriz, işçi alımlarının sonlandırılmasına yol açmış ve aynı zamanda yurt dışında yaşayan göçmenlerin entegrasyonu, ayrı bir sorun olarak gündeme gelmiştir (Alkan, 2015, s. 759).

Daha önce 1966 yılında yaşanan ekonomik buhran, alınan ciddi tedbirlerle kısa sürede aşılmıştı. Bu tedbirlerin en önemlisi, gelen işçilerin ülkelerine geri dönmesi yönünde bir politika uygulanması olmuştur. Benzer tedbirlerin alınması amacıyla, işverenler göç eden işçilerin sözleşmelerini yenileme konusunda isteksiz bir tutum sergilemiş veya çalışma saatlerini artırarak, maaşları düşürmeyi tercih etmiştir (Kütük Şahin, 2015, s. 624).

Bu olumsuz gelişmeler karşısında, işçiler bir araya gelmiş ve karşılaştıkları problemleri birlikte tartışarak çözüm arayışına girmişlerdir. Ancak, işçilerin toplu hareketlerini engellemeye ve ücret artışlarını sınırlamaya yönelik alınan tedbirler etkili olmamıştır (Kozak, 1992, s. 67).

Sonuç olarak, geri dönme teşvik süreci başarılı olmuştur ve işçilerin bir kısmı geri dönmüştür. Bu durum, Avrupa'daki kriz yükünü hafifletmiş ve önemli ölçüde göç eden işçilerin geri dönmesiyle sağlanmıştır. Yaşanan kriz sonrasında, yalnızca belirli alanlarda nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyulmuş ve genel olarak işçi alımları durdurulmuştur. Bu uygulama, günümüze kadar devam etmiştir. Ancak, pek çok Türk işçisi ne işçi alımının durdurulmasından ne de ülkedeki olumsuz ekonomik atmosferden ve işsizlikten etkilenmiş, Avrupa'da kalıcı bir toplum olma yolunda ilerlemeye devam etmiştir (Kütük Şahin, 2015, s. 624).

1.4.1. Avrupa'daki Türk İşçilerin Kalıcı Olması

Avrupa'ya göç eden işçilerin büyük bir kısmının kendi ülkelerine geri dönmemesi, yeni bir sürecin başlangıcını işaret etmiştir. Göç eden işçilerin sayısının artmasıyla birlikte, 1970 yılında sosyal hakların sağlanması amacıyla görüşmeler yapılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye ile ikili anlaşmaları bulunan ülkeler, göç eden işçilerin sağlık, iş kazaları, ölüm, doğumlar, çocuk yardımları, işsizlik ve emeklilik gibi haklarını güvence altına alan anlaşmalar imzalamıştır. Ayrıca, işçiler iş ve işyerlerinin güvence altına alınmasını talep etmiş ve sosyal yüklerin hafifletilmesi gerektiği ileri sürülmüştür (Delican, 2010, s. 27-28).

İşçilerin kendi ülkelerine geri dönmemelerinin arkasında, daha fazla birikim yapma isteği ve döndüklerinde iş bulma kaygıları bulunmaktadır; bu sebeplerle dönüşleri sürekli ertelenmiştir. Göç eden işçilerin ailelerinden uzun süre uzak kalması ve iki ülke arasında

ailelerin ayrılması, ‘Aile Birleşimi’ düzenlemesinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu düzenleme, işçilerin gelecek umutlarını bir araya getirebilmelerini ve hayallerini sevdikleriyle birlikte kurabilmelerini sağlamak amacıyla getirilmiştir. İşçiler, bu düzenlemeden faydalanarak ailelerini yanlarına getirmişlerdir. 1974 yılında aile birleşimi kapsamında Almanya’da 245.000 kişi ve diğer Avrupa ülkelerinde 91.488 kişi işçileri ziyaret etmiştir. Aile birleşimlerinin gerçekleştiği dönem, aynı zamanda işçi alımının durdurulmasıyla çakışmış ve Batılı ülkelerde beklenenden çok daha fazla göçmen sayısına ulaşılmıştır. Bu durum, iş, konut ve eğitim gibi alanlarda yaşanan sıkıntıları daha da derinleştirmiştir. Göçmenler artık yalnızca yabancı işçiler değil, aynı zamanda yabancı işçilerin aileleri olarak yaşamlarına devam etmiş ve bu durum yeni kaygıları beraberinde getirmiştir. Bu kaygıların başında, çocuklarının eğitimi, gelecekleri ve kültürel değerlerinin korunması ile ilgili endişeler yer almaktadır. Bu kaygıları gidermek ve kültürel değerleri kaybetmemek adına, göçmen Türkler, kendi haklarını savunan ve kimliklerini temsil eden birçok dernek kurmuşlardır (Kütük Şahin, 2015, s. 621).

Ayrıca, bu durum, Avrupa’daki televizyon ve diğer programlarda Türklerin yaşam tarzını ve toplumsal temsillerini öne çıkarmıştır (Dursun, 1998, s. 212).

1.5. Sözlü Tarih

Sözlü tarih, geçmişle ilgili materyalleri toplamanın ve analiz etmenin pratik bir yöntemidir. Bu yöntemde, tarihî olayların görgü tanıklarıyla yapılan görüşmeler yoluyla bilgi elde edilir. Klasik tarih anlayışının aksine, sözlü tarih, tarihsel kayıtlarda genellikle göz ardı edilmiş toplumların deneyimlerini ve bakış açılarını içermektedir. Sözlü tarih, toplumsal kesimlerin seslerini bir araya getirmiş ve bu da geçmişi daha gerçekçi bir biçimde yeniden inşa etmeyi mümkün kılmıştır. Ayrıca, tarihin gizli kalmış yönlerinin öne çıkarılması, alışılmadık kanıtların sunulması ve farklı bakış açıları getirilmesi, sözlü tarihin önemini daha da artırmıştır (Dere, 2021, s. 381).

Sözlü tarih araştırmacısı, çalışması için belirli tarihsel dönemlere ilişkin kaynaklar toplar ve derlediği bilgilerin yazılı kaynaklarla yeterince desteklenmediğini fark eder. Bu bağlamda, sözlü tarih, tarihi olaylar hakkında insanların yaşamlarından yola çıkarak bilgi toplama yöntemidir. Sözlü tarih, insanların geçmiş yaşamlarından ortaya çıkmış ve tarihin kapsamını genişletmiştir. Böylece sıradan insanların yaşamlarını da tarihe dâhil etmiştir. Sözlü tarihte, kahramanlar, tarihsel kaynaklarda yer alan önemli şahsiyetler değil, halktaki sıradan bireylerdir. Bununla birlikte, sözlü tarih, insanları tarihin genel olarak kabul edilen yargılarını ve değerlendirmelerini sağlamlaştırma konusunda da bir araç olarak kullanmıştır. Bu

bağlamda, sözlü tarih yazılı kaynaklarda yer almayan yaşamları ortaya çıkararak tarihe ek bir kaynak oluşturmuş olmaktadır. Çünkü yazılı kaynaklar genellikle resmî tarih anlatımlarına dayanır. Bu yönüyle sözlü tarih, tarihin kapsamını genişleterek tarihsel bilginin sorgulanmasını mümkün kılmıştır. Ayrıca, bazı tarih araştırmalarında belgelerin tamamlayıcı bir biçimde sunulması sözlü tarih aracılığıyla sağlanmıştır (Yılmaz ve Ayaydın, 2020, s. 403).

Sözlü tarih araştırmalarının avantajlarının yanı sıra, karmaşık yapısı, uzun zaman alması, ekipman gereksinimi ve deneyim gerektiren zorlukları da bulunmaktadır. Bu tür araştırmaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için, önceden iyi bir planlama yapılmalı ve araştırma konusu hakkında detaylı ön okumalar yapılmalıdır. Röportaj yapılacak kişilerle etkin bir iletişim kurulmalı, soruların açık ve net olması sağlanmalı, ortamın uygunluğu ve hedefe uygunluğu dikkate alınmalıdır. Ayrıca, görüşmeler sırasında elde edilen kayıtların kullanılması için görüşülen kişilerden gerekli izinler alınmalı ve bu kayıtların saklama koşullarına özen gösterilmelidir. Elde edilen veriler, araştırmalar ve eğitim süreçlerinde daha sağlam sonuçlar elde edilmesine katkı sağlamaktadır. Son yıllarda, sözlü tarih uygulamaları, eğitim programlarında yaygınlaşmış hem okullarda hem de pek çok akademik çalışmada kullanılmıştır (Yılmaz ve Ayaydın, 2020, s. 404).

1.5.1. Sözlü Tarihin Günümüze Etkileri

Sözlü tarihin günümüzde pek çok etkisi olmuştur. Bunun bir örneği, sözlü tarih yönteminin okullarda etkili bir öğretim metodu olarak kullanılmaya başlanmasıdır. Sözlü tarihin eğitimdeki rolü, her sınıf düzeyine ayrı bir zenginlik ve katkı sağlamıştır. Bu durum, sözlü tarih yöntemiyle yapılan tarih derslerini çok daha ilgi çekici ve heyecanlı hâle getirerek tarih derslerinin sıkıcı yönlerini ortadan kaldırmıştır. Genel olarak tarihin anlaşılması daha kolay hâle gelmiş ve araştırmacılar bu yaklaşım sayesinde tarihi zenginleştirmiştir. Sözlü tarih uygulaması, başkalarının yaşadıklarını anlamayı ve onlarla empati kurmayı sağlamıştır. Geçmiş ile günümüz arasında bir bağ kurulması, geçmişteki olayları, geçmişteki insanların yaşam biçimlerini ve insan davranışlarının altında yatan gerçekleri, bu gerçekleri yaşamış olanlardan dinleyerek anlamayı mümkün kılmıştır; bu da tarihimize büyük bir katkı sağlamıştır. Türkiye’den Danimarka’ya işçi göçü konusunda sözlü tarih yöntemi kullanılarak yapılan araştırmalar, göç konusunun daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır ve bu yöntemi okullarda öğretmenler öğrencilerine uygulamıştır. Öğrenciler, göçlerin nedenlerini ve göç edenlerin yaşadıkları zorlukları daha iyi anlamış ve göç edenlerle empati kurmuşlardır (Yılmaz ve Ayaydın, 2020, s. 406).

Yapılan araştırmalarda, öğrencilerin sözlü tarih yöntemiyle birlikte değişim ve sürekliliği fark ettikleri, sözlü tarih uygulamasının öğrencilerin derste öğrendikleri bilgileri kullanarak bilgilerini pekiştirdikleri ve araştırma sürecinde sözlü tarih etkinliğinin öğrencilerin bilgi edinme yollarını keşfederek yeniden şekillendirmelerine katkı sağladığı görölmüştür. Ayrıca, öğrencilerin başarılı bir sözlü tarih uygulama süreci geçirdiğı ve sözlü tarih etkinliklerinden keyif aldıkları, geçmişi öğrenmelerine ve dersi daha iyi anlamalarına katkı sağladığı sonucuna varılmıştır (Yılmaz ve Ayaydın, 2020, s. 405).

Yapılan araştırmalar, sözlü tarih yönteminin tarih konularının öğretiminde etkili bir yöntem olduğunu ve öğrencilerin birçok farklı beceri kazandığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, sözlü tarihin bir araştırma ve kaynak oluşturmanın ötesinde, tarih derslerinde bir öğretim yaklaşımı olarak kullanılabileceğı, sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerin tarihe bakış açılarını değiştirebildiğı, öğrencilerde empati, eleştirel düşünme, analiz yapma ve araştırma becerilerini geliştirdiğı tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada, sözlü tarih yöntemi ile tarih öğrenen öğrencilerin, tarihsel olayları daha sorgulayıcı bir şekilde ve analitik düşünerek değerlendirdiğı, sözlü tarihin kaynak çeşitliliği sağladığı ve yazılı kaynaklara sahip olmayan mekânlar veya tarihi olaylarla ilgili sözlü tarih yönteminin kullanımının öğrencilere birçok katkı sağladığı belirtilmiştir.

Bu doğrultuda, Akçalı ve Arslan'ın yaptıkları araştırmada, sözlü tarih yönteminin sınıf içindeki öğrenme ortamını zenginleştirdiğı, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimi artırdığı, tarihi daha ilgi çekici hâle getirdiğı ve eleştirel düşünme, empati, araştırma, analiz yapma ve yazma becerilerini geliştirdiğı sonucuna varılmıştır. Demircioğlu'nun yaptığı araştırmada ise, sözlü tarihin hem bir araştırma ve tarih yazma yaklaşımı olmanın yanı sıra, tarih derslerinde kullanılabilecek önemli bir öğretim yöntemi olduğı, öğrencilerin tarih ve zaman bilinci kazanmasında etkili olduğı ve sözlü tarih sürecinde görüşme soruları hazırlama, görüşmeleri yürütme, onları analiz ederek yorumlama gibi becerileri geliştirdiğı tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin araştırma, analiz, değerlendirme ve geçmişle günümüzü mukayese etme becerilerinin de güçlendiğı gözlemlenmiştir (Yılmaz ve Ayaydın, 2020, s. 404).

1.5.2. Danimarka'da Sözlü Tarih

Danimarka'da "Living History" (Yaşayan Tarih) kavramı, Amerikalı Jay Anderson tarafından müzeler dünyasından alınmıştır. Anderson, yaşayan tarihi, insanların geçmişteki yaşamı simüle etme girişimleri olarak tanımlamaktadır. Sözlü tarih kullanmanın amaçları yalnızca tarihi daha iyi anlamak ve yorumlamakla sınırlı olmayıp, aynı zamanda tarihi daha

eğlenceli bir faaliyete dönüştürmeyi de hedeflemektedir. Bu bağlamda, Danimarka'da "yaşayan tarih" kavramı, müzelerde eğitim deneyimi olarak uygulanmıştır. Anderson ayrıca, yaşayan tarihin drama ile ilişkili olarak belirgin bir kullanımı olduğunu ifade etmektedir. Sahnelerde tarihi kostümler ve dekorlarla, izleyiciler belirli bir zaman dilimine doğru bir zaman yolculuğuna çıkarılmaktadır. Dorothy Heathcote'tan alınan önemli bir nokta da drama kullanımında herkesin bu deneyimi denemesi gerektiğidir. Anderson, sözlü tarihi canlandırmayı okul dünyasıyla ilişkilendirmemiştir; ancak Danimarka'da canlandırmalar artık müze eğitimlerinin bir parçası olarak yaygınlaşmıştır. Bente Garbers, bu konuya ilişkin birçok makale yazmış ve Anderson'un tanımıyla "Geçmişte Olmak ve Öğrenmek" başlığı altında tarihi yeniden canlandırma çağrısında bulunmuştur (Thomsen, 2017, s. 4-5).

Yaşayan tarih, belirli bir senaryo veya model olmaksızın bir zaman diliminin canlı sunumudur. Örneğin, Hastings Savaşı bir canlandırma olarak gerçekleşmektedir, ancak izleyicilerin ziyaret edebileceği alan, yani "Viking kampı", yaşayan tarihtir. Benzer şekilde, Slagelse yakınlarındaki Trelleborg'da düzenlenen Viking Festivali'nde de her yıl yaklaşık 700 "Viking" bir hafta boyunca bölgede yaşayarak, Viking Çağı'na ait canlı tarihi, zanaatlarını ve yaşam biçimlerini sergilemektedir (Jacobsen, 2017, s. 43-44).

Tarihi hayata geçirmek, geçmişe açılan bir gözetleme deliği işlevi görür. Bu şekilde öğrenciler, tarih konusunda daha duyuşal bir boyut kazanır. Öğrenciler, aşına oldukları eğitim sisteminin dışına çıktıklarında, derse daha farklı bir ilgi duyarlar. Akademik disiplinlerin yanı sıra duyuşal bir deneyim, kalıcı bir etki yaratmaktadır. Ayrıca, konuya ilişkin gelecekteki çalışmalar için ortak bir referans çerçevesi sağlanmaktadır (Jacobsen, 2017, s. 45).

Öğrenciler hem eğitim alıp hem de duyuşal bir deneyime katıldıklarında, etkisi en üst düzeye çıkmaktadır. Bu sayede sınıftaki tüm öğrenciler, tarih konusu tartışılırken ortak bir referans çerçevesi oluşturmaktadır (Jacobsen, 2017, s. 46).

Tarihi hayata geçirmek, uzun süre tartışmalı bir anlatım biçimi olmuştur. Başlangıçta insanlar, sanat ve canlandırmanın hikâye anlatımıyla hiçbir ilgisi olmadığına, tarihi bilinen gerçeklere dayanarak anlatmanın yapılacak tek doğru şey olduğuna inanıyordu. Ancak daha sonra tartışmalar, tarihi canlandırmanın gerçekliği, tarihsel gerçekliğe ne kadar yakın olduğu ve izleyicinin sunumdan aldığı keyif üzerine yoğunlaşmıştır. Tarihi canlandırmak, Danimarka ve yabancı müzelerde yaygın olarak kullanılan bir iletişim biçimi hâline gelmiştir. Örneğin, 2006 yılında Danimarka Kültür ve Saraylar Ajansı şu açıklamayı yapmıştır: "Mesele, ziyaretçilere istediklerini vermek değil, müzelerin aktarmak istediği içerik ve bilgiyi, ziyaretçilere ilgili deneyimler sağlayacak şekilde iletmektir. Önemli olan tarihi deneyimi

insanlara aktarmaktır. Müze ziyaretçilerinin deneyimledikleri ile bir bağ hissetmeleri, onları tarihe yaklaştırmaktır. Bu noktada bizler tarihe hayat vermiş oluruz." (Høberg, 2020, s. 217).

Amerikalı halkbilimci ve Utah Eyalet Üniversitesi profesörü Jay Anderson, ABD’de ilk olarak adlandırıldığı şekliyle "yaşayan tarih"i, hem eğitim ve araştırma için bir araç hem de bir hobi olarak görmüştür. Anderson, yeniden canlandırmanın tarihsel gerçekliği test etmek ve geçmişini duyular yoluyla anlamak için ideal bir araç olduğuna inanmıştır. Bu şekilde insanlara kendi tarih algılarını oluşturma fırsatı verilmiş ve tarihsel dönemleri karşılaştırma olanağı sağlanmıştır. Anderson, yaşayan tarih ve sözlü tarih aracılığıyla tarihsel dönemleri güzelleştirdiğini belirtmiştir. Ancak, tarihi bir döneme hayat vermek ve gerçekte nasıl olduğunu göstermenin mümkün hale getirilmesi oldukça önemli bir husus olmuştur. Tarihi canlandırmak, farklı şekillerde ve çeşitli iletişim hedefleriyle kullanılabilir. Tarihi hayata geçirme kavramı, ilk kez 1955 yılında Danimarka’da Hjerl Hede açık hava müzesinin yıldönümüyle bağlantılı olarak kullanılmıştır. Bu etkinlikte, tarihi kostümler giymiş aktörlerin otantik bir ortamda el sanatlarını ve eski zanaatları sergilemesi kararlaştırılmıştır. Bugün bildiğimiz yeniden canlandırma, bu ilk etkinliklere benzemektedir, ancak tarihi canlandırmalar müzeden müzeye önemli farklılıklar göstermektedir (Høberg, 2020, s. 218).

Bir tarihi müzede ziyaretçilerin etkilenmesi ve faydalanması büyük önem taşımaktadır. Eğer ziyaretçi, pasif bir gözlemci olmayı tercih ederse, müzenin amaçladığı deneyimi tam olarak almayabilir. Ancak sözlü tarih içerikli müzeler, her zaman izleyici için etkileşimli bir deneyim yaratmış ve onları etkilemiştir. Yaşayan Müze, tarihe doğrudan bir pencere açmayı ve ziyaretçilere geçmişin nasıl olduğunu göstermeyi amaçlamıştır (Høberg, 2020, s. 222-223). Danimarka’daki yaşayan müze örneklerinden biri de tarihî işçi göçü müzesi olan ‘Immigrant’ Müzesi’dir.

1.5.3. Danimarka’nın Tarihi İşçi Göçü Müzesi: Immigrant Museet

Tarihî işçi göçü müzesi olan Immigrant Museet, Danimarka’da yalnızca bir tane bulunan Göçmen müzesidir. Müzenin amacı, göçün kültürel tarihini belgelemek olmuştur. Göçmen müzesi, böylece güncel bir konuyu tarihsel bir perspektife oturtturarak toplumun geçmişte yaşadığı hikâyeleri günümüze taşımıştır. Müze, Furesø Belediye Başkanı Ole Bondo Christensen ve Kilise ve İskandinav İş birliği Bakanı Manu Sareen’in konuşmalarıyla gerçekleştirilen açılış töreninin ardından, ilk olarak Ocak 2012’de kapılarını açmıştır. Immigrant Museet (Göçmen Müzesi), devlet tarafından tanınan Furesø Müzeleri’nin bir parçası olmuştur (Immigrant Museet, 2024).

Tarih, birçok farklı boyut taşıırken, Danimarka’da ulusal düzeyde göçmenliğe özgü şekilde uzmanlaşmış tek müze olan Göçmen Müzesi, bu alandaki ilgiyi somut bir şekilde ortaya koymuştur. Farum’daki Göçmen Müzesi, göçmen tarihi veri tabanları aracılığıyla 1875-1920 yılları arasında Danimarka’daki yabancılara ait 40.000 sınır dışı etme davasını ele almıştır. Bu davalar arasında, "yabancı yasası" temelinde sınır dışı edilen ve burada doğmuş yaklaşık 50 yabancı vatandaşı yer almaktadır. Söz konusu yasa, geçim hakkı olmayan vatandaşların, sekiz günden fazla işsiz kalmaları veya kendi geçimlerini sağlayacak maddi kaynağa sahip olmamaları durumunda sınır dışı edilmelerini öngörmüştür. Bu örnek, Farum Arşivleri ve Müzeler Müdürü Henrik Zip Sane’den alınmıştır. Ayrıca, 1996 yılında kurulan Danimarka Göçmen Müzesi de bu müzeler arasında yer almıştır. Henrik Zip Sane, 1987 yılından bu yana Kopenhag Üniversitesi’nde göçmen tarihi konusunda dış öğretim üyeliği yaparken, Farum’un yerel kültür tarihi ile de ilgilenmiştir. Bu çalışma, Farum’un son birkaç on yıl içinde büyük ölçüde Kopenhag bölgesinden gelen Danimarkalıların ve yabancılardan oluşan bir perspektife sahip olmuştur. Belediyenin arşiv ve müze müdürü, 1993 yılından itibaren göçmenlerin tarihi ve yaşamları üzerinde yoğun bir şekilde çalışmış ve bu süreçte bölgedeki Türk ağıyla da güçlü bir iletişim kurmuştur. Bu durum, onu belediye başkanı Peter Brixtofte’ye göçmen müzesi açmanın uygun bir fikir olup olmadığını sormaya yönlendirmiştir. Brixtofte, göçmenler hakkında bir müze açılmasına başta temkinli yaklaşmış, ancak böyle bir müzenin ilk kez açılacak olacağı düşüncesi fikrini değiştirmiştir. Göçmen Müzesi’nin lideri, önceki göçmen yaşamı araştırmalarının genellikle belirli bir problematikten hareketle yapılmış olduğunu belirtirken, Farum’da farklı bir yaklaşım ve teknik kullanıldığını vurgulamıştır.

"Biz, belirli bir problematik üzerinden değil, her bir insana yaşam hikâyesini, kendi temposunda ve kendi dilinde anlatmasını istiyoruz. Temas kurduğumuz insanlar genelde göçün daha problematik yanları da dahil olmak üzere büyük bir ilgi ve samimiyet gösteriyorlar. Böylece, genellikle nadiren ortaya çıkan bazı şeyleri koruma altına almış oluyoruz." (JP/Politikens Hus, 2024).

1.5.4. Göç Müzesi Yöneticisi Emma Barnhøj Jeppesen ile Röportaj (Mayıs 2024, Farum)

Kültür tarihçisi olan Emma Barnhøj Jeppesen, Danimarka’nın tarihi işçi göçü müzesinin yöneticilerden birisidir. Kendisine müzenin açılış nedeni sorulmuştur. Danimarka’ya göç eden işçiler ile ilgilenen Emma Barnhøj, şu sözleri aktarmıştır: “Müze 2012’den beri açık, ondan önce de göçmen müzesi vardı ama çoğunlukla obje ve hikâyelerden oluşan bir

koleksiyonu idi. Ancak bugünkü gibi fiziksel bir çerçevesi yoktu. Burada anlattıklarımız Danimarka'nın son 500 yıllık göçünü konu alıyor. 16. yüzyılda gelen Amagerli Hollandalılardan başlayıp günümüze kadar çalışmalarımız mevcuttur. Ancak her zaman müzenin DNA'sının özünde yer alan şey, misafir işçilerin hikayesidir. Göçmen müzesi Farum'da bulunuyor ve eski misafir işçilerin bir kısmı burada yaşıyor. Nispeten yüksek düzeyde bir çeşitlilik vardır ve bu nedenle, bu tarihin Danimarka müze ortamına ve ulusal tarihimize aktarılması, başka yerlerde de eksik olabileceğinden, müzenin DNA'sının önemli bir parçası olmuştur. Neyse ki bu hikâyenin önemi konusunda iyi bir siyasi destek aldık ve uzun yıllar eski misafir işçilerin hikayelerini toplamak için çalıştık. Ama artık bununla ilgili bir sergi açmanın zamanı geldiğini düşündük, çünkü bu elbette 70'li yıllarda gelenlerin çoğunun giderek yaşlandığı gerçeğinden de kaynaklanıyor. Yani eğer biraz hikâye ve nesne katmak istiyorsanız onlarla şimdi konuşmalıyız. Başlangıçta mümkün olduğunca çok sayıda misafir çalışanla konuşmayı içeren bir koleksiyon projesi veya dokümantasyon projesi hazırladık. Proje çalışmamız Dragan röportajların çoğunu yaptı ve kendisi de eski bir misafir işçinin torunu. Eski misafir işçilerden bazılarının yaşadığı Næstved kasabasında iyi bağlantıları vardı. Tanıdıklarımızla iletişime geçerek bu projeye başladık ve daha sonra gelişti. Çalışmamız Ole Hammer bu projede çok çalıştı. 40 röportajın yanı sıra çok sayıda obje ve fotoğrafın yanı sıra filmleri de topladık. Projeye katılanlardan aldığımız resimlere baktığımız sergide ayrıca küçük ortamlar oluşturmaya da çalıştık. 70'li yılların resimlerine baktık ve sergide yer verdiğimiz grafik anlatımdan ilham aldık. Amacımız 70'li yıllarda Danimarka'ya gelen misafir işçilerin insanlara bir duygu ve deneyim yaşatmak. Bu şekilde gerçekte nasıl bir şey olduğunu daha iyi hayal edebilirsiniz. Ayrıca bu sergi 70'lerde gelen insanlara bir saygı duruşu niteliğindedir."

2. DANİMARKA'DA YAŞAYAN TÜRKLER

2.1. Danimarka'ya Göç Eden Türkler

Danimarka, diğer Avrupa ülkelerine kıyasla daha küçük bir nüfusa sahip olmuştur. 1970'li yıllarda Türkiye, Fas ve Pakistan gibi Müslüman ülkelere göçmenler, Danimarka'ya iş arayışıyla gelmiştir. Danimarka'da iş gücü ihtiyacını karşılamak üzere gelen göçmenler arasında en büyük grup Türkler olmuştur. 1973 yılında Danimarka Meclisi, çalışma ve oturma izinlerini durdurmuş, ancak 1974'te çıkarılan aile birleşimi kanunu ile Danimarka'da çalışan işçiler ailelerini yanlarına getirmiştir. Sonuç olarak, 1979 yılına kadar Danimarka'ya gelen birçok Türk, kalıcı olarak yerleşmiştir (Deveci, 2010, s. 13).

Danimarka Krallığı, anayasal bir monarşi olup, devlet başkanı II. Margrethe'dir. İskandinavya'da yer alan Danimarka'nın başkenti Kopenhag'dır. Ülkenin en büyük yarımadası Jylland üzerinde yer almakta olup, ikinci büyük adası başkentin bulunduğu Sjælland adasıdır. Bu ada, Sont Boğazı ile İsveç'ten ayrılmaktadır. Danimarka'ya göç eden Türkler, genellikle ülkenin en büyük şehirlerinden olan Kopenhag, Århus ve Odense gibi şehirlerde yerleşmiştir. Danimarka'nın bugün toplam nüfusu yaklaşık 6 milyon olup, nüfusun %85'i şehirlerde yaşamaktadır. Türkiye'den Danimarka'ya göç edenlerin sayısı ise yaklaşık 70.000'dir (Deveci, 2010, s. 14-15).

Danimarka İstatistik Kurumu verilerine göre, 1979 ile 2018 yılları arasında 258.255 yabancı uyruklu işçiye Danimarka vatandaşlığı verilmiştir. Yıllık olarak 3.000 ile 6.000 arasında işçiye vatandaşlık verilirken, 1998 yılı itibarıyla bu sayı 10.000 ile 15.000 arasında değişmeye başlamıştır. Ancak 2006 ve 2007 yıllarından sonra vatandaşlık verilmesi tekrar düşüş göstermiştir. 2016 yılında 15.028 yeni Danimarka pasaportu dağıtılmış; bunun dışında yıllık vatandaşlık verilmesi genellikle 2.000 ile 5.000 kişi arasında değişmiştir. Bu dönemde en fazla vatandaşlık verilen grup, 28.889 kişiyle Türk vatandaşları olmuştur. Türkleri sırasıyla 22.391 Iraklı, 15.322 Filistinli, 13.836 Somalili ve 12.379 İranlı göçmenler takip etmiştir (Hammer, 2019, s. 261).

Bugün, Danimarka nüfusunun neredeyse %10'u farklı ülkelere gelen göçmenlerden oluşmaktadır. Danimarka'da yaşayan Türklerin nüfusu ise yaklaşık 60.000 civarındadır. Ülkedeki toplumun yaklaşık %82'si Protestan Evanjelik-Lutheran (Devlet Kilisesi), %5'i Müslüman ve %13'ü ise başka dinlere mensuptur. Danimarka'da toplam 98 belediye bulunmaktadır (Onay, 2017, s. 142).

Danimarka, düzenli ve hazırlıklı bir toplum yapısıyla tanınmaktadır. Ülkenin sosyal zorlukları, eğitim ve istihdam sorunları, sağlık, ekonomi, kazalar, doğal afetler ve karar alma

süreçlerine karşı kapsamlı ve etkili bir hizmet altyapısına sahip olduğu görülmektedir. Bu hazırlıklı yaklaşım, göçmen politikalarına da yansımış ve özellikle işçi göçmenleri ile aile birleşimi süreçlerine yönelik sistematik bir düzenleme yapılmıştır. Türk işçi göçmenlerinin Danimarka'ya entegrasyonu bağlamında, devlet tarafından çeşitli yasal ve idari düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Bu düzenlemeler arasında, dil eğitimi ve işçilerin ülkede kalmalarına yönelik özel hükümler yer almıştır. Danimarka'da Türklerin entegrasyonunu kolaylaştırmak amacıyla çıkarılan Dil Eğitim Yasası, işçilerin dil öğrenmelerini ve toplumsal yaşama daha etkin katılımlarını sağlamayı hedeflemiştir. Ayrıca, işçilerin ülkede uzun süreli kalmalarını ve sosyal yapıya entegrasyonlarını desteklemek için çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Bu çerçevede, Danimarka Hükûmeti'nin yanı sıra birçok devlet dışı aktör de entegrasyon süreçlerine katkı sağlamıştır. Entegrasyon Bakanlığı ve Danimarka Göçmenlik Bürosu, göçmenlerin hukukî statülerini ve entegrasyon süreçlerini düzenleyen başlıca devlet kurumlarıdır. Ayrıca, *Røde Kors* (Danimarka Kızılhaç'ı) ve Danimarka Mülteci Konseyi gibi insani yardım kuruluşları, göçmenlerin sosyal uyumunu desteklemek amacıyla çeşitli hizmetler sunmuştur (Hammer, 2019, s. 18).

2.1.1. Göçün Başlangıcı ve Türklerin Yerleşmesi

Danimarka'ya göç eden Türklerin yerleşimi, göç sürecinin başlangıcından itibaren tartışma konusu olmuştur. Türklerin yerleşimlerinin nasıl organize edileceği ve dağılımlarının nasıl olacağı üzerinde durulmuştur. İlk gelen işçiler, genellikle Kopenhag gibi büyük şehirlerde ve sanayi sektörünün yoğun olduğu bölgelere yerleşmiştir. İlerleyen yıllarda, Türklerin yerleşim tercihleri değişiklik göstermiştir. Özellikle daha sonraki yıllarda göç eden Türkler, kendi hemşerilerinin yoğun olarak yaşadığı bölgelere yerleşmeyi tercih etmiştir. Kopenhag örneğinde, Vesterbro, Nørrebro ve Tingbjerg gibi semtler, Türklerin yerleşimlerinin yoğunlaştığı bölgeler arasında yer almıştır. Bu yerleşim alanlarında hem sosyal bağların sürdürülmesi sağlanmış hem de daha uygun fiyatlarla barınma imkânı elde edilmiştir (Hammer, 2019, s. 1).

1970 yılında, bazı misafir işçiler yüksek kira bedelleri nedeniyle yeni sosyal konut projelerine yönlendirilmiştir. Türklerin göçü geçici olarak durdurulduktan sonra bir düzenleme getirilmiştir. Bu yeni düzenleme çerçevesinde, işverenler "makul konaklama" sağlama yükümlülüğü altına girmiştir. 1973 yılında, işverenlerin istihdamın ilk yılı için iş sözleşmesinin bir parçası olarak konaklama sağlaması gerektiği belirtilmiştir. Bu durum, çoğunlukla işverenlerin misafir işçilere konaklama temin etmek amacıyla mülk satın alması veya

kiralamasına yol açmıştır. Örneğin, Farum Sawværk og Papkassefabrik A/S, iki Türk işçiyi istihdam edebilmek için muafiyet başvurusunda bulunmuş ve bu işçilerin Farum Hovedgade (no. 3) adresindeki fabrikanın kendi binasında konaklayabileceklerini ifade etmiştir.

Makul barınma koşulları gerekliliği ile mevcut konutların durumu, getto oluşumu ve izolasyonla ilgili endişeler her zaman uyumlu bir şekilde gelişmemiştir. Örneğin, Roskilde Belediyesi, yabancı işçileri Himmelev'deki odalarda barındırmayı tercih etmiştir. Bu odalarda 2-5 yatak bulunup, kişi başı aylık kira bedeli 120 DKK olarak belirlenmiştir. Belediye, bu uygulamanın geçici bir çözüm olduğunu ve misafir işçilere kabul edilebilir yaşam koşulları sağladığını savunmuştur. Bazı büyük şirketler ise alternatif konaklama çözümleri geliştirme çabalarına girişmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

Çok sayıda işçi istihdam eden B&W Tersanesi, 1972 yılında Kopenhag Limanı'ndaki Langebro'da demirlemiş olan Nybo ve Øbo adlı iki yerleşim gemisinde 196 işçiyi barındırmıştır. Ancak gemilerdeki yaşam koşulları, günlük basında yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler, B&W'yi Avedøre'deki Kollegiebyen'de işçilere oda kiralama yoluna itmiş, ancak işçilerin bu konaklama seçeneğini reddetmesi, çözümün etkinliğini azaltmıştır. 1970'lerde barınma koşullarına yönelik eleştiriler, kira dolandırıcılığı, sömürü ve konut spekülasyonu ile ilgili raporların yaygınlaşmasına yol açmıştır. Örneğin, Slagelse'deki bir kooperatif mezbahasında toplam 81 kişi, beş villada ikamet etmiş ve her biri aylık 200 DKK kira ödemiştir. Ayrıca, 1972 yılında Helsingør Belediyesi, yalnızca bir tuvaleti bulunan ve tavan yüksekliği 2 metreden az olan bir villada yaşayan 20 misafir işçiyi başka bir yere taşımak zorunda kalmıştır. Vallensbæk'te ise, 1973 yılında bir villa 66 Türk işçisine kiralanmış ve her bir işçi aylık 400 DKK kira ödemiştir. Vesterbro'da ise, kira kurulu tarafından yıllık 2.400 DKK olarak belirlenen bir dairenin kirası, aylık 1.100 DKK olarak tahsil edilmiştir. Pek çok Türk işçisi, vardiyalı çalışma sırasında birden fazla kişinin paylaştığı ranzalı odalarda ikamet etmiştir. Genel olarak, barınma koşulları, konut eksikliği ve yabancı işçilerin kalışlarının yalnızca geçici olduğu algısıyla tanımlanmıştır (İmmigrant Museet, 2024).

2.1.2. Kolej Şehri: Avedøre Holme

Türklerin barınma sorunları, devlet, belediyeler ve özel bireyler tarafından çeşitli şekillerde ele alınmaya çalışılmıştır. 1970 yılında, eyalet, başkentin belediyeleri ve Danimarka İşverenler Birliği, Kopenhag'ın batısındaki Avedøre'de Türk işçilere yönelik bir yurt kasabası geliştirmek üzere iş birliği yapmıştır. Bu proje, her biri 8½ m² büyüklüğünde 119 odadan oluşan toplamda 714 odalı altı “köy” içermektedir. Türkler, bu tesislerde en fazla 6 ay süreyle ikamet

edebilmişlerdir. Her köyde, yaklaşık bir oturma odası, 30 sakin için bir mutfak, 7½ sakin için bir duş kabini ve 5 sakin için bir tuvalet bulunması öngörülmüştür. IRMA süpermarketi ile kafeteryanın işletilmesine ilişkin görüşmeler gerçekleştirilmiştir; Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund (DASF), binayı kiralayacak, AOF ise Danimarka dili ve sosyal ilişkiler alanında eğitim programları düzenleyecektir. Ayrıca, kompleks içerisinde tercümanlar, danışmanlar ve sosyal hizmet uzmanlarından oluşan bir tanıtım merkezi kurulması planlanmıştır. Oda kirasının düşük tutulması hedeflenmiş; başlangıçta kira bedeli yaklaşık olarak aylık 210 DKK olarak belirlenmiştir. Bu sayede, sakinlerin bu alanda yaşamayı göze alabilmeleri amaçlanmıştır. Ancak uygulamada, kira bedeli aylık 275 DKK olarak belirlenmiş ve bu bedel, yatak çarşaflarının ayda iki kez temizlenmesini ve değiştirilmesini de kapsamıştır (İmmigrant Museet, 2024).

Yurt kasabasının kurulacağı arazi kiralınırken, mülk sahibi olan Glostrup Belediyesi, konutların geçici nitelikte olması ve 5 yıl ile sınırlı kalması şartını öne sürmüştür. Bu bağlamda, arazi 1 Ocak 1972'den 1 Ocak 1977'ye kadar kiralınmıştır. Ancak proje, başlangıçta beklenen başarıyı elde edememiştir. Şubat 1972'de işletme açığı aylık 200.000 DKK olarak belirlenmiştir. Aralık 1970'te göçün durdurulmasıyla birlikte, Kasım 1971'de Çalışma Bakanlığı, işçi göçünün geçici niteliği dolayısıyla bir tanıtım merkezine ihtiyaç olmadığını ve belki de hiç olmayabileceğini ileri sürmüştür. Bu durum, Danimarka İşverenler Birliği'nin 1,5 milyon DKK'lık mali desteğini geri çekmesine yol açmıştır. Ayrıca, odaların kiralınması beklenenden daha zorlu bir süreç olmuştur. Ocak 1973 itibarıyla toplam 714 odadan yalnızca 120'si kiralınmış ve bunlardan 63'ü işçilere tahsis edilmiştir. Bu başarısızlığın sebeplerinden biri, işçilerin yurt kasabasını yetkililerin kendilerini denetlemesi için bir fırsat olarak değerlendirmiş olmalarıdır (İmmigrant Museet, 2024).

Avedøre'deki odaların kiralınması, misafir işçi istihdam eden şirketlere yönelik bir uygulama olarak tasarlanmıştır. 6 aylık konaklama süresi fikri, hızla terk edilmiştir. Ağustos 1971'de, üç firmadan oda talebi alınmış ve B&W Tersanesi, Øbo ve Nybo adlı lojistik gemilerinden Avedøre'ye taşınacak 200 işçiyi yeniden yerleştirme olasılığını araştırmıştır. Şubat 1973'te ise Hotel Østerport, Finli hizmetçilere konaklama imkânı olup olmadığını sormuştur. "Fremmedarbejderbladet" dergisinde Nisan 1972'de yayınlanan açıklamalara göre, kiracıların mevcut koşullardan memnun olmadıkları ortaya konulmuştur. Bazı kiracılar, trafik bağlantılarının yetersizliğinden, Glostrup'a ulaşım için aylık 100 DKK masrafından ve yeterli uyku alamadıklarından şikâyet etmiştir. Ayrıca, mutfaktaki iki ocak, kafeteryada yemek yeme zorunluluğu ve dört duştan yalnızca birinde sıcak su bulunması, memnuniyetsizliği artıran unsurlar arasında yer almıştır. Projeye olan ilgi genel olarak sınırlı kalmış; B&W

Tersanesi'nden 200 işçiden yalnızca yaklaşık 30'u, işyerlerine olan uzaklık nedeniyle Avedøre'ye taşınmayı kabul etmiştir. Projenin başarısızlığı, 1972'nin sonunda yurt kasabasının kapatılmasını gündeme getirmiştir. Binanın başka şekillerde değerlendirilmesi için çeşitli öneriler sunulmuş; bu öneriler arasında pansiyon, binicilik merkezi ve sivil askerlere yönelik bir okul da yer almasına rağmen, hepsi reddedilmiştir. Sonuç olarak, katılımcı belediyeler binayı 1 Mayıs 1973'te devralmıştır. Avedøre'deki yurt kasabası, misafir işçi akını ve işlevsellikten yoksun barınma koşulları açısından merkezi bir çözüm örneği olarak kalmıştır (İmmigrant Museet, 2024).

2.1.3. Uygun Bir Ev

1972 yılından itibaren iş gücü göçüne ilişkin kurallarda, yerleşik misafir işçilerin ailelerinin göç etmesine izin verilmiştir. Türk işçilerinin barınma koşullarına ilişkin şartlar da belirlenmiştir. 1972 yılında, Türk işçilerinin ailelerinin, eşleriyle birlikte ikamet eden kişiler veya ebeveynleriyle yaşayan 20 yaşından küçük çocukları olmaları hâlinde, ikamet eden eş veya ebeveynlerin "aile için uygun barınma yerlerine" sahip olmaları koşuluyla, göç yasağından muaf tutulmaları öngörülmüştür. Ancak, farklı polis bölgelerinin "uygun" terimini farklı şekillerde yorumlaması, "uygun konaklama" kavramında önemli tartışmalara yol açmıştır. Adalet Bakanlığı, 10 Ocak 1973 tarihine kadar bu kavramı net bir şekilde tanımlayan kılavuz ilkeler geliştirmemiştir (İmmigrant Museet, 2024).

Uygunluk kriterleri, her bir yaşam alanında en fazla iki kişinin ikamet edebileceği bağımsız apartman daireleri olarak belirlenmiştir. Örneğin, bir tek oda çocuksuz bireyler veya evli çiftler için yeterli kabul edilirken, ayrı mutfak ve tuvalet imkânı bulunmayan iki veya daha fazla tek kişilik oda, çocuklu aileler için yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, "uygun barınma" kavramının sosyoekonomik koşullara bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Uygun konutlarla ilgili temel sorun, kiralara genellikle işçilerin bütçesini aşacak düzeyde yüksek olmasıdır. Kopenhag çevresindeki sosyal konutlarda, büyük bir dairenin aylık maliyeti 1200-1500 DKK arasında değişmiştir. 1973 yılı itibarıyla vasıfsız bir işçinin saatlik ücreti yaklaşık 15 DKK civarındayken, bu durum, özellikle kendi ülkelerinde bakmakla yükümlü oldukları bireyler bulunan işçiler için konut masraflarını karşılamayı son derece zorlaştırmıştır. Bu bağlamda, konut maliyetleri işçilerin ekonomik durumları üzerinde önemli bir baskı oluşturmuştur. Türklerin ailelerine yönelik konut tahsis kuralları, Danimarkalı ailelere uygulanan kriterlerle benzerlik göstermediği için ayrımcı olarak eleştirilmiştir. Örneğin, Kopenhag'da üç çocuklu Danimarkalı ailelere konut idaresi tarafından yalnızca iki yatak odalı

bir daire teklif edilmiştir, çünkü yeterli konut bulunmamaktadır. Bir diğer önemli sorun, ikametgâhın ne zaman değerlendirileceğine dair net bir karar olmamıştır. 1972 yılında, ilerleyen yıllarda aile üyelerinin Danimarka'ya giriş yapmadan önce çalışma ve oturma izni başvurusunda bulunmalarını gerektiren bir kural bulunmamaktadır. Bu durum, bazı ailelerin Danimarka'ya giriş yaptıktan sonra barınma sorunları nedeniyle geri gönderilmesine yol açmıştır. Dolayısıyla, ikametgâh değerlendirme süreçlerinin belirsizliği, Türk ailelerinin konut güvenliği açısından ciddi sorunlar yaşamasına neden olmuştur (İmmigrant Museet, 2024). Kasım 1973'te *Fremmedarbejderbladet* gazetesinde, uygun konaklama yeri bulma yöntemlerinin nasıl aşılabileceği ve bunun sonucunda aile birleşiminin onaylanmasının yolları ele alınmıştır. Bir misafir işçi, yüksek bir bedelle uygun bir konut kiralamış, ancak maddi açıdan bu konutta yaşamaya yetememiştir. Danimarka, aile üyelerinin girişine izin verdikten sonra, kiralanan konutun iptalini gerçekleştirmiş ve neticesinde evsiz kalan ailenin barınma ihtiyacı için sosyal hizmet makamlarıyla irtibata geçmiştir. Bu durum, aile birleşimleri bağlamında sosyal makamlar üzerinde barınma taleplerinin artmasına yol açmıştır (İmmigrant Museet, 2024).

Bazı aileler, 1978 yılında Kopenhag Belediyesi tarafından istimlak edilerek yeniden geliştirilmesi planlanan Kopenhag Østerbro'daki Vognmandsmarken apartmanlarına yerleşmiştir. 317 dairenin çoğu, bir emlak şirketi tarafından satın alınmış ve bu şirket, daireleri misafir işçilere kiralama gibi çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Kötü barınma koşulları ve yüksek kiralar, 1970'lerin başlarında sıklıkla medyada yer bulmuştur. Yeterli konut sağlanmasına ilişkin düzenlemeler ile yenilenmiş dairelere dair konut talimatlarının pragmatik çözümleri, 1970'lerde Danimarka'ya gelen ailelerin sosyal standartları ile mevcut olanaklar arasında belirgin bir uyumsuzluk olduğunu ortaya koymuştur (İmmigrant Museet, 2024).

2.1.4. Türk İşçilerin ve İşverenlerin İlişkisi

1970 yılında Danimarka'da uygulanan göç politikası, belirli muafiyetlerin şirketler açısından geçerli olduğunu ortaya koymuştur. Bu muafiyetler, özellikle ihraç malı üretimi ile ilgili sektörlerde faaliyet gösteren işletmelere yönelik ayrıcalık tanımaktadır. Göçmenlik yasağından muafiyet başvurusu yapma hakkının, bireysel işçilerden ziyade şirketlere verilmiş olması, bu politikanın iş dünyasını doğrudan hedef aldığına işaret etmektedir. Ekonomik ihtiyaçların, göç politikalarının şekillenmesinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Uygulamada, B&W Tersanesi, Rösti Plastik Fabrikası, Dansk Pipe Industry, Nordisk Kabel og Tråd, Slagelse Andels Slagteri ve Juno Senge gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren

şirketler, muafiyet kapsamında çeşitli ölçeklerde misafir işçi grupları istihdam etmiştir. Bu örnekler, söz konusu politikanın ekonomik temellere dayalı bir yaklaşım sergilediğini ve iş gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla tasarlandığını açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Danimarka'nın 1970 yılına ait göç politikası, ekonomik ve sektörel dinamikler doğrultusunda şekillenen bir yapı olarak değerlendirilmiştir. İhraç malı üretimi, muafiyet başvurularında öne çıkan temel argümanlardan biri olarak, şirketlerin uluslararası rekabetçiliklerini artırma potansiyelini vurgulamıştır. Muafiyetlerin ekonomik büyümeyi destekleme amacı, stratejik bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, "uzmanlık" kavramının genişletilmesi, iş gücü ihtiyaçlarını karşılamak adına esnek bir biçimde uygulanmıştır; özellikle otel endüstrisinde Filipinli hizmetçilere "yatak yapma uzmanı" gibi spesifik atıflarla bu esneklik somutlaştırılmıştır. Bu durum, uzmanlık anlayışının modern iş gücü dinamiklerine uygun şekilde evrildiğini göstermektedir. Bu bilgiler, dönemin göç politikasının ekonomik ihtiyaçları ve iş gücü taleplerini karşılamak amacıyla şirketlere yönelik muafiyetler içerdiğini ortaya koymaktadır (İmmigrant Museet, 2024).

Dökümhane endüstrisi, yeni çalışma izinlerinin verilmesinin durdurulması talebinde bulunan nispeten emek yoğun sektörlerden biri olarak dikkat çekmiştir. Nyborg Jernstøberi'nin Şubat 1973'te Çalışma Bakanlığı'na yaptığı başvuruda, endüstrinin ciddi bir iş gücü eksikliği yaşadığına dair veriler sunulmuştur; bu bağlamda, üretimin sürdürülebilmesi için yaklaşık 600 çalışana ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Özellikle Nyborg'daki dökümhanede istihdam edilen 100 işçiden yalnızca 5'inin Danimarkalı olması, yerel iş gücünün yetersizliğini göstermektedir (İmmigrant Museet, 2024).

Aynı dönemde, M.P. Allerups, dökümhanelerde iş gücü temini ve çalışanların işyerinde tutulması konularında Jernstøberi og Maskinfabrik'i incelemiştir. Allerups, dökümhane işlerinin zorluğu ve kirli koşulları ile birlikte, sektördeki ekonomik dalgalanmalara karşı aşırı hassasiyetin altını çizmiştir. Ayrıca, bu işlerin geleneksel olarak sosyal açıdan düşük statüde kabul edildiği ve sektörün medya tarafından sağlığa zararlı bir alan olarak damgalandığı gözlemlenmiştir. Bu durum, dökümhane endüstrisinin sürdürülebilirliğini ve iş gücü çekiciliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Çalışma izinlerinin uzatılmasına ilişkin sunulan argümanlardan biri, iş gücünün eğitimi olmuştur. 1971 yılında Gram Tæppe Fabrikası'nda, çalışma izinlerinin sona ermesi sonucunda dört Türk iplikçinin fabrikadan ayrılması gerektiği tespit edilmiştir. Bu durumun önüne geçmek amacıyla, Çalışma Bakanlığı'na yapılan başvuruda, bu işçilerin eğitimi için 31.500 DKK talep edilmiştir. Eğitim, böylelikle, çalışma izinlerinin uzatılmasına dair önemli bir gerekçe olarak ortaya konmuştur. Takip eden yıllarda, 1973'te meydana gelen Odense Steel Tersanesi Olayı, bu bağlamda dikkat çekici bir örnek

teşkil etmiştir. Bu dönemde, büyük bir işçi göçü dalgasının yaşanmasıyla birlikte, 83 Türk kaynakçı için 14 haftalık çalışma izni talep edilmiştir. Bu olay, iş gücü ihtiyaçlarının karşılanmasında eğitim ve çalışma izinlerinin sürekliliğinin önemini bir kez daha vurgulamıştır. Başvuru sürecinin başlangıcında, çalışma izinlerinin uzatılması talebi reddedilmiş; ancak bir uzlaşma neticesinde tersaneye üç ay süreyle izin verilmesine karar verilmiştir. Ardından gerçekleştirilen bir sonraki başvuru ise yalnızca bir aylık uzatmayla sonuçlanmıştır. Bu gelişmeler, çalışma izinlerinin uzatılmasında eğitimin kritik bir rol oynadığını ortaya koymuştur. İşverenlerin, yabancı işçilerin eğitilmesi ve mesleki yeterliliklerinin artırılması gerekliliğini vurgulayarak, bu izinlerin uzatılması için argümanlar sundukları görülmüştür. Ayrıca, işçi göçü dalgasının etkileri, iş gücü ihtiyacını karşılamak ve uyumlu bir çalışma ortamı sağlamak amacıyla çeşitli mücadeleler ve başvuruların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum, iş gücü dinamikleri ve politikalarının birbirini nasıl etkilediğini göstermektedir (İmmigrant Museet, 2024).

İşverenler ve sendikalar arasındaki etkileşim, muafiyet başvurularının işleyişinde kritik bir rol oynamıştır. 1970 yılında kurulan Merkezi Dağıtım Komitesi, bu süreçte önemli bir işlev üstlenmiştir. Erken bir tarihte, çalışma izni muafiyet başvurularının sonuçları üzerinde kararlar almak üzere oluşturulan bu komite, İş ve İşçi Bulma Kurumu, işveren örgütleri ve sendika hareketinden gelen görüşleri ve açıklamaları titizlikle değerlendirmiştir. Ancak, nihai karar Çalışma Bakanlığı tarafından verilmiştir. Bu yapı, işverenlerin taleplerini ve sendikaların sosyal politikalarını bir araya getirerek, muafiyet başvuru süreçlerinin daha sistematik bir şekilde yönetilmesine olanak tanımıştır. Başvuru sonuçları genellikle, işverenlerin olumlu yanıtlarına karşın sendika hareketlerinin olumsuz yanıtları ve göçü durdurmaya yönelik yasal düzenlemeler nedeniyle reddedilmiştir. Bu durum, işverenlerin çalışma izni almak için çaba sarf etmesine rağmen, sendikaların ve mevcut yasal çerçevenin etkisi altında kaldıklarını göstermektedir. Sendikaların ve işverenlerin standartları, bu süreçte önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, Farum'daki Juno Senge'nin muafiyet başvurusu, sendikanın bu talebi reddetmesi sonucunda olumsuz bir sonuçla karşılaşmıştır. Bu durum, sendikaların belirli koşullar altında özel işler olarak değerlendirmedikleri durumlar için muafiyet taleplerini reddetme yetkisine sahip olduklarını ortaya koymuştur. Böylece, işverenlerin çalışma izinleri üzerindeki etkinliği, sendikaların ve yasal düzenlemelerin belirleyici etkisiyle sınırlı kalmıştır. 1970 yılında göçün durdurulmasından sonra, çalışma izni almak, iş gücü ithal etmek isteyen şirketler için önemli bir muafiyet hâline gelmiştir. Bu muafiyet, özellikle emek yoğun endüstriler tarafından aktif olarak kullanılmakta ve iş gücü temini açısından stratejik bir fırsat sunmuştur. Muafiyet başvurularının işleme alınma süreci, işveren örgütleri ile Danimarkalı işçiler arasında ciddi bir

ücret baskısı ve işsizlik endişesi ile şekillenmiştir. Bu durum, işverenlerin daha düşük maliyetle iş gücü sağlama çabalarını teşvik ederken, sendikaların yerel iş gücünün korunması ve ücret standartlarının sürdürülmesi adına direniş göstermelerine yol açmıştır. Dolayısıyla, bu dinamikler, göç ve çalışma izni süreçlerinin karmaşıklığını ve işverenler ile sendikalar arasındaki çıkar çatışmalarını açıkça yansıtmıştır (İmmigrant Museet, 2024).

1970’lerde Türk işçilerin çalışma koşulları, yoğun bir tartışma konusu hâline gelmiştir. Sendikal hareket, bu konuda şu şekilde ifade etmiştir: “Danimarkalı işçilerin yapmak istemediği işler, özellikle sıcaklık gibi olumsuz koşullar nedeniyle çoğu yabancı işçi tarafından üstlenilmemiştir.” Nordisk Kabel og Tråd şirketinin bir temsilcisi, 1972 yılında Çalışma Bakanlığı’na yaptığı açıklamada, misafir işçilerin bu koşullar altında çalışmak istemediklerini vurgulamıştır. Ücret farklılıkları, hastalık, iş kazaları ve işin gereklilikleri gibi unsurlar, misafir işçilerin çalışma koşullarıyla ilgili olarak ortaya çıkan başlıca sorunlar arasında yer almıştır. Bu bağlamda, *Fremmedarbejderbladet* dergisi, 1970’lerde işçilerin durumunu ele alan önemli bir yayın olarak öne çıkmıştır. Çalışma izni düzenlemeleri gereği, misafir işçiler yalnızca uygun Danimarkalı iş gücünün bulunamadığı pozisyonlarda istihdam edilebilmiştir. Tartışmalarda, işçilere genellikle Danimarkalıların istemediği işler verildiği algısı sıklıkla dile getirilmiştir. Bu bağlamda, misafir işçilere atfedilen işler genellikle fiziksel olarak zor, kirli ve monoton nitelikler taşımıştır ve sağlıksız çalışma koşullarının eleştirileri de beraberinde gelmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

2.1.5. İşe Alım ve İşsizlik

1973 yılında meydana gelen petrol krizi, yalnızca Danimarka’da değil, tüm Avrupa’da istihdam durumunu köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bu değişim, misafir işçiler arasında da işsizlik oranlarının artmasına yol açmıştır. 1960’larda işsizlik oranı %2’nin altında iken, 1974 yılında bu oran %2,3’e yükselmiş ve 1983 yılında ise %10,2 seviyesine ulaşmıştır. Misafir işçilerin yoğun olarak istihdam edildiği sanayi ve inşaat sektörleri, ekonomik dalgalanmalara karşı son derece hassas bir konumda bulunmuştur (İmmigrant Museet, 2024).

Fremmedarbejderbladet dergisinin Ağustos 1971 tarihli ilk sayısında, misafir işçiler arasındaki işsizlik oranının %8,5 olduğu hesaplanmıştır. Bu durum, ekonomik kriz dönemlerinde misafir işçi istihdamının sürdürülebilirliğini sorgulamaya yol açmıştır. Kriz hem ekonomik istikrarı tehdit etmiş hem de Türk işçilerin iş bulma olanaklarını azaltarak sosyal ve ekonomik sorunları derinleştirmiştir. Kesin kayıtların mevcut olmaması nedeniyle işsiz misafir işçilerin sayısını belirlemek zorlu bir süreç olmuştur. Ancak, Özel İşçi Sendikası (SID), yabancı

işçileri kaydeden tek sendika olarak bu konuda önemli bir rol üstlenmiştir. 19 Ekim 1974 tarihinde, SID'nin misafir işçi üyelerinin %16,4'ünün işsiz olduğu tespit edilmiştir. Bu oran, aynı dönemde toplam iş gücünün %7,5'inin işsiz olmasıyla karşılaştırıldığında, misafir işçilerin işsizlik oranının belirgin bir şekilde daha yüksek olduğunu göstermektedir. İşsizlik oranı, bu tarihten sonra hızla artmaya devam etmiştir. Kasım 1974'te *Fremmedarbejderbladet*, SID'nin yabancı işçi üyeleri arasında işsiz olanların oranının %22,3'e yükseldiğini bildirmiştir. Bu veriler, ekonomik kriz döneminde misafir işçilerin istihdam durumunu ve iş gücü piyasasındaki eşitsizlikleri vurgulamış; aynı zamanda bu grupların yaşadığı zorlukları daha da belirgin hâle getirmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

Danimarka'da misafir işçilere karşı tutum, 1960'lı yıllarda olumlu bir nitelik taşıırken, 1970'li yıllarda daha olumsuz bir hâl almıştır. Bu değişim, Avrupa genelinde artan işsizlik oranları, petrol krizi ve ekonomik sıkıntılarla paralel bir seyir izlemiştir. İşçilere yönelik hoşgörü azalmış ve aynı zamanda Türklere karşı kullanılan dilde de belirgin bir değişiklik meydana gelmiştir. 1965 yılında Danimarka sözlüğünde "misafir işçi" teriminin yer alması, bu işçilerin kalış süresinin geçici niteliğine vurgu yaparak toplumsal statülerini belirginleştirmiştir. 1966 yılında ise, 1970'lerde yaygın olarak kullanılan "Fremmedarbejder" (yabancı işçi) teriminin ortaya çıkması, işçilerin Danimarkalılar ile arasındaki farklılıkları vurgulamıştır. Bu terminolojik değişim, yabancı işçilerin toplum içindeki konumlarını ve algılarını etkileyen önemli bir unsur olmuştur. 1975 yılında Danimarka Çalışma Bakanlığına yazılan bir mektupta, bir vatandaş yabancı işçilerin "Danimarkalıların yerine getirmesi gereken görevleri üstlendiğini" ifade etmiştir. Mektubun içeriğinde, bakanlıktan hükümetin yabancı işçilerin ülkeyi terk etmeleri yönünde bir planı olup olmadığının açıklanması talep edilmiştir. Bu bağlamda, işçilerin varlığının, Danimarkalıların aynı işlerde çalışabilmeleri için işverenler tarafından ödenmesi gereken ücretlerin düşmesine neden olduğu vurgulanmıştır. Bu durum, iş gücü piyasasındaki dinamikleri ve yerel işçilerin ekonomik çıkarlarını etkileyen önemli bir mesele olarak öne çıkmıştır. *Fremmedarbejderbladet* dergisinin aynı sayısında yer alan bir okuyucu mektubunda tesisatçı Børge Hansen, müteveli heyetinin görüşlerini destekleyerek, yabancı işçilerin korunması yönündeki savunmaların arka planında, kendi konforlu ve güvende olan durumlarını koruyan bireylerin bulunduğunu dile getirmiştir. Hansen, "Yabancı işçilerin hayatta kalmasını savunanlar, bu işte rahat ve güvende olanlar, yabancı işçilerden kâr elde edenlerdir; bu kişiler, iyi işlerini yabancı bir işçiye kaptırmayacak olanlardır" ifadeleriyle, yerel iş gücünün çıkarları açısından bir eleştiride bulunmuştur. Bu bağlamda, Hansen, misafir işçilerin artık ihtiyaç duyulmadığı durumda ülkelerine geri dönmeleri gerektiğine inandığını belirtmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

1970'li yıllarda, ücretli misafir işçilerle ilgili tartışmalar önemli bir gündem maddesi hâline gelmiştir. Bu süreçte sendikal hareket, ikili bir rol üstlenmiştir. Bir yandan sendikalar, tüm işçilerin dayanışma içinde olması ve daha iyi ücretler ile çalışma koşulları talep etmesinin önemini sürekli olarak vurgulamıştır. Öte yandan, sendikal hareket, yurtdışından iş gücü ithalatının getirdiği potansiyel işsizlik ve ücret baskısı konularında derin bir endişe taşımıştır. Bu durum, iş gücü piyasasında yaşanan dinamiklerin yanı sıra, yerel işçilerin ekonomik güvenliği açısından da kritik bir mesele olarak öne çıkmıştır. Sendikaların bu iki yönlü yaklaşımı hem sosyal adaletin sağlanması hem de ekonomik istikrarın korunması açısından tartışmalı bir denge arayışını yansıtmıştır. Özellikle, Yugoslavya'dan çok sayıda misafir işçi çalıştıran şirketlerden biri olan Frederiksværk'teki Çelik Haddehanesi'nin ortak işyeri temsilcisi, Şubat 1973'te *Fremmedarbejderbladet*'e dayanışmanın önemli olduğunu belirtmiştir ve bu nedenle toplu pazarlıkla ilgili bazı materyallerin tercüme edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak, "bunun dışında onlara pek aşık değiliz; sonuçta onlar ücretli çalışan olarak hareket ediyorlar" şeklindeki ifadesi, işçilerin örgütlenmelerini ve işyeri temsilcilerinin yalnızca Danimarkalı işçilerin çıkarlarını gözetmesi yönünde birtakım çağrılara yol açmıştır. Buna karşın, yabancı işçilerin Danimarkalılarla olan ilişkilerinin büyük çoğunlukla olumlu bir şekilde ilerlediği gözlemlenmiştir. 1969 yılında Zihinsel Hijyen Araştırma Enstitüsü'nde gerçekleştirilen bir araştırmada, 33 Türk misafir işçisi arasında yapılan anket sonuçları, Türkiye'den gelen işçilerin genel olarak işlerinden memnun olduklarını ve Danimarkalıların kendilerine karşı tutumunu olumlu bir şekilde algıladıklarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, bu araştırmada Türk işçilerin, genel olarak yanlış anlaşıldıkları hissine sahip oldukları da belirtilmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

2.1.6. Türklerin Dil Kullanımı ve Eğitimi

1960 ve 1970 yılları arasında Danimarka, çeşitli ülkelerden gelen işçilerle önemli bir göç deneyimi yaşamıştır. Bu dönemde, üç ana ulusal grup olan Yugoslavlar, Türkler ve Pakistanlılar ön plana çıkmıştır. 1978 yılı sonrasında ise Danimarka'da 130'dan fazla farklı ülkeden göçmenlerin bulunduğu kaydedilmiştir. Her bir millet, kendi dilini ve kültürel normlarını beraberinde getirmiştir ve bu durum, Danimarka toplumuna entegrasyon süreçlerinde zorluklar yaratmıştır. Özellikle dil farklılıkları, misafir işçilerin resmî kurumlarla iletişimlerini güçleştirmiştir. Misafir işçilerin vergi, çalışma izinleri gibi konularda yetkililerle doğrudan iletişim kurma zorunluluğu, dil engelleri nedeniyle sıklıkla sorun teşkil etmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

1970 yılı öncesinde Danimarka'ya gelen birçok işçi, konut bulma, sendikalara katılım ve vergi işlemleri gibi çeşitli mevzuatlar hakkında bilgi sahibi olma gerekliliğiyle karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca, işçilerin mesleki yeterliliklerini artırmak amacıyla işlerine yönelik eğitim almaları da önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Danca bilmeyen yabancı işçiler, bu bağlantıları kurmakta zorlanmış ve bu durum, yanlış anlaşılmalara, iş kazalarına ve hatta ölümlere yol açabilmiştir. 1970 yılında, P. Bergsøe & Søn ile Nordisk Kabel- og Trådfabriker gibi özel şirketlerin girişimleriyle, Uluslararası Dil Merkezi ile iş birliği yapılarak şirketlerin abone olabileceği bir telefonla tercüme hizmeti kurulmuştur. Bu hizmet, özellikle misafir işçilerin dil engellerini aşmalarını kolaylaştırmayı amaçlamıştır. 1970 sonbaharında, Danimarka Sosyal İşler Bakanlığı, çok sayıda misafir çalışanın bulunduğu bazı büyük belediyelerde bu telefon tercümesi hizmetinin kullanımını sağlamıştır. 1971 yılında ise bakanlık, o dönemde mevcut olan bir tercüme merkezini devralarak bu hizmeti herkese ücretsiz olarak sunmaya başlamıştır. Söz konusu tercüme hizmeti, hafta içi her gün Türkçe, Yugoslavca, İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde sağlanarak, misafir işçilerin resmî kurumlarla olan iletişimlerini kolaylaştırmayı amaçlamıştır. Bu hizmetin en büyük kullanıcıları ise özellikle sağlık sistemleri olmuştur (İmmigrant Museet, 2024).

Resmî mektupların veya benzeri belgelerin okunmasına yardımcı olmak amacıyla, etnik dernekler ve kulüplerde de tercüman desteği sağlanmıştır. Özel tercüme hizmetinin bazı dezavantajları da söz konusu olmuştur. Özellikle tercümanların dil bilgisinin genellikle sınırlı olması ve tanıdıkların birbirleri için tercüme yaparken kişisel konuları atlama eğiliminde olmaları, iletişimde sorunlar yaratmıştır. Dil zorlukları, aynı zamanda günlük yaşamı, örneğin alışverişi de etkilemiştir. Bu bağlamda, 1971 yılında Norveç Hane Konseyi, en yaygın dillerde çizilmiş bir alışveriş rehberi oluşturmaya çalışmıştır. Ancak, işçilerin çoğunun yemek pişirme konusunda yeterli deneyime sahip olmamaları, karşılaşılan zorlukların yalnızca dilsel olmadığını da göstermiştir (İmmigrant Museet, 2024).

İletişim kuramama ve Danimarka sistemine dair bilgi eksikliği, birçok durumda geniş kapsamlı sonuçlara yol açmıştır. 1975 yılında *Læger for Ugeskrift* yayınında, gerekli tıbbi müdahaleyi zamanında alamadıkları için yaşamlarını yitiren üç misafir işçi çocuğuna dair vaka örnekleri ele alınmıştır. Bu vakalarda, nöbetçi doktorla iletişim kurma ve sağlık hizmetleriyle ilgili anlayış sorunlarının yanı sıra, üç çocuktan ikisinin nüfus kütüğüne kayıtlı olmadığı, üçüncü ailenin ise taşındığını ilgili makamlara bildirmediği tespit edilmiştir. Bu durum, misafir işçilerin sağlık hizmetlerine erişimindeki dil ve sistemsel engellerin hayati sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, bu tür iletişim zorlukları hem bireylerin sağlık durumunu hem de genel kamu sağlığını olumsuz etkilemiştir (İmmigrant Museet, 2024).

Haziran 1973'te çalışma izni hükümlerine eklenen düzenlemeler, işverenle işçi arasında bir sözleşme yapılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Bu sözleşme, işverene, Danimarka dili ve sosyal ilişkiler konularında 40 saatlik bir eğitim verme yükümlülüğü getirmiştir. Ancak, 40 saatlik eğitim programının uygulanmasında bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Özellikle öğretmenlerin başlangıçta Danimarkalı olmasının gerekliliği ve Türk işçilerin hangi bilgilere sahip olması gerektiği konularında belirsizlikler yaşanmıştır. Türk işçilerin iletişim kurma yetenekleri, vergi düzenlemeleri, konut bilgileri gibi temel ihtiyaçları ile temel Danca öğretimi arasında bir denge sağlanamamıştır. Ayrıca, işverenlerin eğitim zorunluluğunu yerine getirme konusundaki tutumları arasında belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

Slagelse Andelsslagteri'nin personel müdürü, 40 saatlik eğitim süresinin yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde, Allerup'un Odense'deki müdürü, işçilerin esas olarak ekonomik nedenlerle Danimarka'ya geldiklerini belirterek, 40 saatin Danca öğrenimi açısından pek faydalı olmayacağına dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, ilgili yöneticiler verilen eğitimin amacını sorgulamış ve uygulamanın etkinliği konusunda kaygılarını dile getirmişlerdir. Öğretimin pratikte uygulanması, ilgili hükmün yönetmeliklere dahil edilmesinden önce dikkate alınmamış çeşitli sorunları gündeme getirmiştir. 1973 sonbaharında, Slagelse Andelsslagteri eğitimi mesai saatleri dışında iki saatlik seanslar şeklinde, toplamda 20 oturum olarak düzenlemiştir. Bu düzenlemede, farklı yedek takımların bulunması nedeniyle, oturumlar sırasıyla 16.00-18.00, 18.00-20.00 ve 20.00-22.00 saatleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ancak eğitimin mesai saatleri içinde mi yoksa dışında mı icra edileceğine dair bir belirleme yapılmamıştır. Bu belirsizlik, işçilere verilen eğitim için maddi bir ödemenin olup olmayacağı konusunda da bir karışıklık yaratmıştır. Çalışma Müdürlüğü, derslerin mesai saatleri içinde ücretli olarak verilmesine yönelik bir zorunluluk bulunmadığını ifade etmiştir. Buna karşın, sendika, mesai saatleri dışında öğretimin yalnızca özel durumlarda gerçekleştirilebileceğini vurgulamıştır. Bu durum, çatışmanın merkezini oluşturmuş ve Slagelse Andelsslagteri, 40 işçiyi üretimden çekerek eğitim vermemiştir. Personel müdürü, "Yabancı işçilere mesai saatleri dışında eğitim verilemiyorsa, şirket onları işe almakla ilgilenmiyor" diyerek, durumun ciddiyetine dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, eğitim konusu, sosyal normlar ve çeşitli ekonomik öncelikler arasında bir denge kurma gerekliliğini ortaya koymuş; işverenin ve çalışanın çıkarlarını gözeten pragmatik bir yaklaşımın yansımalarını sergilemiştir (İmmigrant Museet, 2024).

2.1.7. Danimarka’da Yabancı İşçi Kulüpleri

1960’lı ve 1970’li yıllarda, bazı belediyelerde "yabancı işçi kulüpleri" gibi özel organizasyonlar kurulmuştur. Bu kulüpler, misafir işçilerin sosyal entegrasyon süreçlerini ve toplumsal ilişkilerini etkilemiştir. Kulüplerin üyelik sayıları arasında önemli farklılıklar gözlemlenmiştir. Örneğin, Albertslund’daki yabancı işçi kulübü 250 ila 350 üye arasında değişirken, Enghave Kilisesi’ndeki kulüp ise 125 üyeye sahip olmuştur. Kulüplerin açılış saatleri genellikle hafta içi ve hafta sonları öğleden sonra ile akşam saatleri arasında düzenlenmiştir. Enghave Kilisesi’nde cumartesi günleri 10.00-23.00, pazar günleri ise 10.00-18.00 saatleri arasında faaliyet gösterilmiştir. 1973 yılı itibarıyla ise Rødovre’deki tek kulüp yalnızca pazar günleri 15.00-22.00 saatleri arasında hizmet vermiştir (İmmigrant Museet, 2024).

Yabancı işçi kulüplerinin çeşitli amaçları olmuştur. Bu amaçlar arasında sosyal etkileşim ve etkinliklerin yanı sıra, üyelerin bilgi edinme ve tavsiye alma fırsatları da bulunmaktadır. Örneğin, Kopenhag’daki Türk derneğinde gerçekleştirilen bir soruşturma envanteri, Eylül 1973 ile Şubat 1974 arasında toplam 522 soruşturmanın yapıldığını ortaya koymuştur. Bu soruşturmalardan 213’ü vergi konuları ile ilgiliyken, 112’si tercüme hizmetleri ve dil desteği ile bağlantılı olmuştur. Yabancı işçi kulüpleri, boş zaman değerlendirme açısından önemli mekanlar olarak işlev görmüştür. Örneğin, Türk işçi Halil Yüle, 1973 yılında Fremmedarbejderbladet’te Kopenhag’daki Vesterbrogade’deki Türk kulübü Kontaktcenteret’in dinlenme, kâğıt oyunu oynama, gazete okuma ve Türk yemekleri pişirme gibi etkinlikler için uygun bir yer olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Oktay Duran, Enghave Kilisesi’ndeki Türk kulübü hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Burada kâğıt oynayıp dinlendiğimde Türkiye’deki ailemi unutuyorum” (İmmigrant Museet, 2024).

1970’li yıllarda kulüplerin yönetimi, işçiler arasında önemli bir tartışma konusu hâline gelmiştir. Bazı misafir işçiler, daha fazla ortak karar alma talebinde bulunmuş ve Danimarka yönetiminin belediye kulüplerindeki varlığını bir hata olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda, iletişim merkezi sekreteri Mahmut Erdem, 1973 yılında Fremmedarbejderbladet’e yaptığı açıklamada, Türk liderliğindeki sosyal danışmanlığın daha etkili olduğunu vurgulamış ve Türklerin zihniyetini ve sosyal sorunlarını Danimarkalı liderlerden daha iyi anladığını ifade etmiştir. Kulüplerin finansmanı hem belediye hem de özel girişimlerden sağlanmıştır. Örneğin, Enghave Kirke’deki kulüp, 1975 yılına kadar bir özel kişi ve ailesi tarafından yönetilmiştir. Ayrıca, 1970 yılında Çelik Fabrikası, Frederiksværk’te bir kulüp açılmasına belediye ile

birlikte katkıda bulunmuş ve bu süreçte YMCA gibi diğer kuruluşlarla iş birliği gerçekleştirilmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

2.1.8. Türklerin Danimarka’da Dinî Yaşamları

Danimarka'da Hristiyanlıktan sonra en büyük dinî grubu Müslümanlar oluşturmuştur (Onay, 2017, s. 146).

1960 ve 1970'li yıllarda, Danimarka'da İslam'ın kurallarına dair bilgi oldukça sınırlıydı. Bu durum özellikle Türk işçileri için bazı zorluklara yol açmıştır. 1970'li yıllarda helâl kesim uygulamaları Danimarkalılar tarafından yeterince bilinmemekteydi. "Helâl" terimi, danca sözlüklerde ilk kez 1980 yılında yer almıştır. 1973 yılına kadar Danimarka'da helâl et satan kasaplar bulunmamaktadır. Türklerin aynı zamanda domuz eti satan yerel kasaplardan et temin etmek zorunda kalmasına yol açmıştır. Bazı Türkler, domuz etiyle ilgili bu sıkıntıyı, Danimarka'da et tüketmeyerek aşmayı tercih ederken, diğerleri et yemeye devam etmiş, ancak domuz etinden kaçınmayı tercih etmiştir. 1969 yılında Zihinsel Hijyen Araştırma Enstitüsü'nden bir araştırmacının gerçekleştirdiği röportajda, bir katılımcı, kasabın domuz eti ve sığır etini aynı makinelerde doğradığını fark ettikten sonra domuz eti tüketmeye devam ettiğini belirtmiştir. Türkler, Danimarka'ya yeni dinî uygulamalar getirmiştir. Örneğin, 1973 yılında Frederiksværk'te Türk işçileri, bayramlar için izin alma fırsatına sahip olmuştur. Ancak, 1970'lerden itibaren, işverenlerin Türklere dinî tatil veya izin verip vermemesi gerektiği konusundaki tartışmalar devam etmiş ve bu durum önemli bir gerilim kaynağı hâline gelmiştir. Türk işçileri, özellikle cuma namazına katılabilmek amacıyla cuma günleri erken izin almışlardır. Diğer günlerde ise, kaybettikleri çalışma sürelerini telafi etmek için günlük ibadet sürelerini kullanmışlardır. Ayrıca, 1970'li yıllarda, ortak ibadet yerlerinin oluşturulması fikri de gündeme gelmiştir (İmmigrant Museet, 2024).

Danimarka'da İslam'ın yeri, son yıllarda önemli değişiklikler göstermiştir. Ramazan aylarında Danimarka Parlamento Binası'nda iftar verilmesi, kamu kurumlarında helâl gıda seçeneklerinin arttırılması ve Kopenhag (Kastrup) Havaalanı'nda namaz kılma imkânı sunulması gibi adımlar, İslam'ın bu toplumun bir parçası olarak kabul edilmesine yönelik atılmış önemli adımlar olmuştur. Bu gelişmeler, İslam'ın Danimarka'daki kültürel ve toplumsal yapının bir unsuru hâline geldiğini göstermektedir (Kuyucuoğlu, 2013, s. 386).

Ülkenin Müslüman nüfusu, özellikle büyük şehirlerde olan Kopenhag, Aarhus ve Odense'de yoğunlaşmıştır. Bu şehirlerde, Müslümanlara yönelik dernekler, ibadethaneler, özel

okullar ve helâl mezbahaların açılması, Türklerin dinî hayatını kolaylaştırmıştır (Kuyucuoğlu, 2013, s. 388).

2.1.9. Türk Çocukların Eğitim Durumu

1970'lerin başlarından itibaren Türkler, ailelerini Danimarka'ya getirmeye başlamıştır. Bu durum, barınma ve eğitim gibi alanlarda yeni zorlukların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Danimarka yasalarına göre, 7 ile 16 yaş arasındaki tüm çocukların eğitim alması gerekmektedir. Bu, Danimarka'da 6 aydan fazla kalan tüm çocukların bir okula kayıt olması gerektiği anlamına gelmektedir. Ancak Türk işçilerin çocuklarının karşılaştığı en büyük sorun, dil farklılıkları nedeniyle derslere etkin bir şekilde katılamamaları olmuştur. Bu durum, hem çocukların eğitim süreçlerini olumsuz etkilemiş hem de ailelerin entegrasyon süreçlerini zorlaştırmıştır. Türk çocuklarının eğitim ihtiyaçları, Danimarka'daki eğitim sisteminin işleyişine yönelik daha geniş sosyal ve kültürel dinamiklerin bir yansıması olmuştur. 1970 yılında, Danca bilmeyen öğrencilerin normal okul derslerine uyum sağlayabilmeleri için Danca dersleri almaları gerektiğine dair bir karar alınmıştır. Genel olarak, bu dersler 4 aydan fazla olmamak kaydıyla, öğrencilere Danca ve diğer bazı konuların öğretildiği kabul sınıflarında veya kaynaştırma sınıflarında verilmiştir. Öğretim, haftada 4-6 saat birebir ders şeklinde de uygulanmıştır. Kopenhag'da ilk karşılama sınıfı, Ocak 1972'de kurulmuştur. 1973 yılı itibarıyla yapılan gözlemler, en küçük öğrencilerin genellikle yılın üç çeyreğini karşılama sınıfında geçirdiğini göstermiştir. Daha büyük öğrencilerin ise bu sınıfta bir yıldan fazla süre kaldığı belirlenmiştir. *Fremmedarbejderbladet*'e göre, Haziran 1974 itibarıyla yalnızca Kopenhag'da 18 karşılama sınıfı mevcut olmuştur. Öğrenciler, kendi sınıf düzeylerine uygun yeterli seviyede Danca öğrenene kadar, günde üç saat bu sınıflara katılmışlardır. Ayrıca, çocukların okul sistemine dahil edilebilmeleri için, ileride girecekleri sınıflarda eş zamanlı olarak eğitim almaları sağlanmıştır. Bu süreçte, spor ve diğer etkinliklerde de eğitim fırsatları sunulmuştur. Çocuklar, karşılama derslerine katılmayı bıraktıktan sonra bile destek dersleri alma imkânına sahip olmuşlardır (İmmigrant Museet, 2024).

Şubat 1972'de Kopenhag Belediyesi, "Aynı uyruktan çok sayıda yabancı dil öğrencisinin bulunduğu mahallelerde, ofis, haftada birkaç anadilde ders verebilecek ve aynı zamanda evde irtibat kişisi olarak hareket edebilecek bir öğretmen yerleştirmeye çalışacak" şeklinde bir karar almıştır. 1976'dan itibaren, belediyelere, aynı dili konuşan en az 12 öğrenci bulunduğu, ana dilde eğitim verme zorunluluğu getirilmiştir. Bu ana dil eğitiminin amacı, kısmen çocukların kendi dillerini ve kendi ülkeleriyle olan ilişkilerini korumak ve geliştirmek

iken; aynı zamanda, onların nihai olarak kendi ülkelerine dönüşlerini kolaylaştırmayı hedeflenmiştir. Haftalık 3-5 saatlik dil, tarih, coğrafya gibi konulardan oluşan ana dil eğitimi, çocukların kalış sürelerinin geçici olduğu varsayımına dayanmıştır (Immigrant Museet, 2024).

3. RÖPORTAJLAR ÜZERİNDEN DANİMARKA'YA GÖÇ EDEN TÜRKLERİN HAYATI

İşçi göçü tarihini daha iyi anlamak, öğrenmek ve göçlerin nedenlerini kavrayabilmek amacıyla araştırmada sözlü tarih ve röportaj yöntemi kullanılmıştır. Bu sayede Danimarka'ya göç eden Türk işçilerinin günlük yaşamları, karşılaştıkları görünmeyen problemler, fabrika çalışanları ile işverenler arasındaki ilişkiler, kültürel ve dilsel zorluklar röportajlar aracılığıyla elde edilmiştir. Bu yöntem, Danimarka'ya göç eden Türk işçileriyle empati kurmayı sağlamış ve o dönemin atmosferini yeniden canlandırmıştır. Sözlü tarih uygulamasının ardından, göçler ile ilgili bilgiler artmış ve bu göçlerin Türk işçilerin hayatlarını ve günlük yaşamlarını ne kadar etkileyip dönüştürdüğü sonucuna varılmıştır. Ayrıca, bu uygulama sayesinde toplumda olumlu bir bakış açısının geliştiği tespit edilmiştir. Sözlü tarih yöntemi, her ne kadar kesin bir sonuca varmamış olsa da birçok tarihi konuda önemli bir etki yaratmıştır. Danimarka'ya Türklerin göç etmesinin tarihine dair bilinmeyen günlük olaylar, göçmenlerin karşılaştıkları zorluklar ve yaşadıkları deneyimler hakkında yeni bilgiler ortaya konmuştur.

3.1. Türk İşçilerin İşverenleri ile İlişkisi

Röportajlar aracılığıyla elde edilen bulgulara göre, ilk gelen Türk işçilerinin işverenleriyle ilişkilerinde herhangi bir problem olmadığı sonucuna varılmıştır. Hatta işverenlerin Türk işçilere karşı güler yüzlü ve yardımcı oldukları belirtilmiştir. İş bulma sürecinin zor olmadığı, birçok fabrikada işçi arandığı için göç eden Türk işçilerinin istedikleri yerde çalışabildikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca, dil problemi konusunda tercümanlar veya dili az çok bilen Türk işçileri yardımcı olarak iletişim kurmayı kolaylaştırmıştır. Ancak, Danimarka'da yaşayan üçüncü nesil Türk gençlerine bu soru sorulduğunda daha farklı cevaplarla karşılaşmaktadır. İlk gelen Türk işçilerinin iş bulma süreci daha kolay olurken, sonraki nesillerde Danimarka'da iş bulma süreci zorlaşmıştır.

Danimarka'ya ilk gelen Türklerin cevapları:

“Danimarka'da o zamanlar son derece iş bulmak kolay ve Danimarka'nın geliştiği yıllar olduğundan dolayı ben geldikten birkaç gün sonra bir kereste fabrikasında Ringste'de bağlı Örslev köyünde hemen işe başladım. İş bulmada herhangi bir sıkıntı olmadı, sık sık da istediğimiz gibi iş değiştirebiliyorduk. Bir günde iki veya üç işyerinden hemen gel çalış teklifi 1975'e kadar alabilirdik.” (Zeki Koçer)

“İlk Hundige’de cam şişe fabrikasında çalıştım, beyim sayesinde işe alındım. Daha sonra dikiş fabrikasında da çalıştım. Biraz zordu ama Danimarkalılar çalışkan olduğum için beni seviyorlardı. Başka bir işe geçmek istediğimde ayrılmamı istememişlerdi, ama yine de istediğim yerde çalışmak için yardımcı oldular. Daha sonra Amager’de, Taastrup’ta, Greve’de temizlik işlerinde çalıştım. Ömrüm hep çalışmakla geçti. Ama güzel günlerde yaşadık, her ne kadar memleketimize hasret kalsakta. Fakat Danimarka’da çalışmamız maddi olarak bizi tatmin etti. Ben ve eşim ikimizde çalışıyorduk. Kayın babamın evinde 1,5 sene oturduk, sonra kendi evimizi aldık. Kiralar 3500-4000 kr. arasıydı, maaşlar 6000-7000 kr. arasıydı. 450 bin krona ev almıştık. 4-5 sene sonra araba aldık.” (Halime Küçükkart)

“Danimarka’daki eşimin ilk işi plastik fabrikasında idi Amager’de. Daha sonra Frederiksberg’de metal fabrikasında çalıştı. Ben 1972 de geldim, 3 ay sonra bende eşimle beraber metal fabrikasında çalıştım. Maaş konusunda da kim fazla çalışırsa, o kadar çok kazanıyordu. Daha sonra iki odalı bir ev bulduk ve kiramız 250 DKK idi. 15 günde bir 1200 DKK alıyordum, eşimde 1000 DKK alıyordu.” (Zeynep Özbölük)

“Restoranda çalıştım. Her tarafta iş vardı, iş bulma sürecinde bir sıkıntı yoktu.” (Battal Akın)

“Dil bilenlerin yanına gidiyorduk, onlarda bizim için konuşuyorlardı. 1 hafta deneme süresi veriliyordu, bir hafta sonra işe alıyorlardı. Çamaşır fabrikasında çalıştım. Adresi bilmezdim, bir arkadaş yazardı yardımcı olurdu. Saatlik ücretimiz 50 kr idi. Eşimde metal fabrikasında çalışıyordu.” (Hatiçe Demir)

“Danimarka’ya geldiğimde üç ay sonra temizlik işine başladım. İşyerinde alım vardı ve bir arkadaşım vesilesiyle işe alındım.” (Türkan Akçura)

“Babam hemen iş yapmamı istemedi, önce dili öğrenmemi istedi. 1,5 sene sonra işe girdim, Kopenhag’da kreşte çalıştım. Daha sonra ihtiyarlara bakmak için tekrar dil kursuna gittim. 19 sene orada çalıştım ve çok memnun kaldım.” (Bedriye Kaya)

“Ben Danimarka’ya geldikten 1-1,5 ay sonra işe başladım iyi hatırlıyorum bir lamba fabrikasıydı. İşim basitti biz zorluk çekmedim Orada çalışan Türkler sayesinde dil sorununu beraber çözerdik.” (Mehmet Çankaya)

Danimarka'da üçüncü nesil yaşayan gençlerin cevapları:

“Daha önce bir emlak ajansında bulaşıkçı ve temizlikçi olarak çalışmıştım. Burada saat başına 110 DKK alıyordum, ama benden önce bu pozisyonda çalışanların 120 civarında aldıklarını duymuştum (onlar etnik Danimarkalıydı). Hatta başlangıçta bana 100 teklif edildi. Pazarlık yapmaya çalıştım ama 110 DKK da anlaştık.” (Kübra Toy)

“İş bulmak zor oldu ve hatta işverenim benimle mülakat yapan resepsiyon görevlisinin başörtülü olduğum için işe alınmamam gerektiğini söylediğini itiraf etti. Aynı iş için mülakata giren pek çok Danimarkalı varken işe alınmak kolay olmadı. Fakat şu an ki çalıştığım yerden memnunum. Maaşımdan da memnunum, yüksek eğitilmiş olduğum için iyi bir maaş da alıyorum.” (Aleyna Kekeç)

“İş hayatına 13 yaşında başladığım için, CV’m bir hayli doluydu, bu da yetişkin hayatımda kolay iş bulabilmek için bir avantaj oldu. Bazı işyerlerine isimimden dolayı kabul edilmediğim tabi oldu, ama bu durum benim için hiçbir zaman bir engel olmadı.” (Rabia Kart)

“Şu an öğrenciyim, pedagoji okuyorum. 7 ay sonra diplomamı aldıktan sonra kolaylıkla iş bulabileceğimi düşünüyorum. Ancak meslekten mesleğe farklılık gösterebiliyor. Danimarka’da pedagoğ ihtiyacının çok olduğu için iş bulabileceğimi düşünüyorum.” (Müberra Çanakgöz)

“Normal aslında, 1-6 ay sürüyor genelde. Maddi olarak ise maaşım tam yetiyor, ailemden genel olarak almamaya çalışıyoruz çünkü onların durumları belli. Eskisi gibi değil, her şey artık daha pahalı. Önceden iki maaş ile yetinip, kenara biraz para koyabiliyorduk. Ancak şimdi tam tamına yetiyor.” (Merve Tetik)

“Benim için kolay oldu. Stajyerlik yaptığım şirkette işe başladım ve hala o şirkette farklı bir departmanda çalışıyorum.” (Yasemin Özbölük Stetler)

“Bir işe başvurduğunuzda diğer Danimarkalılarla aynı renkte olmamanın farkını hissedebilirsiniz.” (Ahmet Can Ataseven)

“Mezun olduktan yaklaşık altı ay sonra iş buldum. Yani pek fazla zorluk çekmedim.” (Rabia Küçükavcı)

3.2. Ekonomi ve Konaklama

Ekonomi ve konaklama konusunda, genel olarak Türk işçileri çalıştıkları fabrikanın sağladığı lojmanlarda veya köylerde konaklamış, ardından kendi evlerine çıkmıştır. Konaklama açısından, ilk gelen Türk işçileri zorluklarla karşılaşmış ve kaldıkları alanlar yeterli olmamıştır. Ancak, daha sonra kendi evlerine taşındıklarında yaşam koşulları daha rahat ve kolay hale gelmiştir. Sonradan gelen Türk işçileri ise konaklama konusunda bu kadar zorluk çekmemiş ve geldiklerinde kendi evlerinde kirada kalmışlardır. Türkler, kiraya çıkınca ailelerini yanlarına almışlardır. Ekonomi açısından, Türklerin aldığı maaşlar genellikle tatmin edici olmuştur ve beklentilerini karşılamıştır.

Bu konuda, Danimarka'ya ilk gelen Türk işçilerinden aldığımız yanıtlar şu şekilde olmuştur:

“Babamla beraber fabrikanın işçiler için ayarladığı kamping vagonda kaldık. Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak bizi tatmin etti. Bu elbette ki Türkiye'nin o günkü şartlarına bakınca Danimarka'daki çalışmalarımız bizi tatmin ettiği gibi, bayağı para da biriktirdik. Bu paralarla hem ülkemize yardım yaptık hem de akrabalarımıza ve yakınlarımıza yardım yaptık. Hem de kendimize gelecek hazırlamak için güzel yatırımlar yaptık. Birinci nesil hem ülkemize hem milletine hem akrabalarına çok faydası olduğu tecrübelerle sabittir.” (Zeki Koçer)

“Kuzey Sjælland (Nordsjælland) de Græsted diye ufak bir kasabanın 3 km dışında bir köyde olan babamın çalıştığı iş yerinin evinde babam annem ve iki tane abim ve bir de küçük bacım olmak üzere 6 kişi küçük bir aile olarak bir köy evinde ikamet ettik. Ben işe başladığımda saat üretim 7 kr. 14 günde takriben 300-350 kr. elime geçiyordu burada 6 kişilik bir ailenin aylık giderini karşılıyordu” (Mehmet Çankaya)

“Kopenhag'da kaldık. O zamanlar ev bulmak zor oldu. Krallık fabrikasında eşim 27 sene çalıştı. Bende temizlik işinde çalıştım. İlk kiramız 900 krondur, eşim 8000 kr maaş alırdı.” (Fatma Kömürcü)

“Ekonomik olarak o zaman iyiydi, saat ücreti on liraydı. Türkiye'de iki yüz doksan kuruş. Haftalık maaş alırdık, toplamda Dokuz yüz, sekiz yüz alırdık. Lojmanda kaldığımız için kira ödemiyoorduk. Ondan sonra kiraya çıktık. İki yüz lira kira ödüyoorduk.” (Süleyman Güzel)

“Nordsjælland semtinde bir pansiyonda kaldık babamla beraber. Danimarka'da kazandığın, Türkiye ile karşılaştırıldığında yüksek bir meblağ çıkıyordu.” (Battal Akın)

3.3. Ayrımcılık ve Dil Problemi

Danimarka'ya göç eden ilk Türkler, toplum tarafından ayrımcılığa uğramamışlardır. Danimarka toplumu, Türkleri hoş bir şekilde karşılamış, hatta bazı kişiler arkadaşlık kurmuş ve samimi ilişkiler geliştirmiştir. Türkler, işverenleriyle de herhangi bir sorun yaşamamışlardır. Dil konusunda ise, işyerlerinde tercümanlar veya belediyelerden gelen tercümanlar bu problemi çözmüştür. İşverenler, mümkün olduğunca Türklere yardımcı olmuştur. Ancak bu yaklaşım, Türklerin geçici olarak kalma düşüncesinin bir etkisi olarak görülmüştür. Sonraki yıllarda, Türkler memleketlerine dönmeyip Danimarka'da kalmaya devam edince, toplumun Türklere karşı ilk yıllardaki tutumu değişmiş ve bu tutum zamanla daha karışık ve değişken hale gelmiştir.

Danimarka'ya ilk gelen Türklerin cevapları:

“Danimarka’ya geldim geleli hiçbir sorun yaşamadım, çok güzel davrandılar bana ve çokta yardımcı insanlar. Kötülüklerini görmedim, iyiliklerini gördüm. Dil sorunu oluyordu, ama tercümanımız vardı. Belediyeden tercümanı çağırılıyordu, Hayriye Alpar diye bir hanımefendi vardı, o bize yardımcı oluyordu. Danca’yı öğrenmem sadece 3 ay sürdü. Devletin okulunda ders gördüm ve kendimi ifade edecek kadar öğrendim.” (Zeynep Özbölük)

“Herkes bana iyi davranıyordu, hiç ayrımcılığa uğramadım. Sadece dil konusunda zorlandım. El hareketler ile birbirimizi anlamaya çalışıyorduk.” (Türkan Akçura)

“Ayrımcılığa uğramadım, aksine arkadaşlık ettiler. Özellikle işyerindekiler yardımcı oldular ve dil konusunda yardımcı olmaya çalıştılar. Çocuklarımızı dil konusunda burada eğitmek zor oldu. Sadece dilde değil, kendi kimliğimizi ve kültürümüzü farklı bir kültürün içinde öğretmek ve aktarmak zor oldu.” (Bedriye Kaya)

“Ayrımcılığa uğramadım. İlk geldiğim senelerde çok iyi karşıladılar bizi. Dili daha tam çözemedim, ama bugüne kadar idare ettik. Mesela market alışverişlerinde şüpheli şeylerden uzak dururdum, gördüğüm bildiğim şeyleri alırdım. Dil zorunluluğu 1980 yılından sonra geldi.” (Mustafa Aslan)

“Ayrımcılığa hiç uğramadım, tam tersi oldu! O zamanki işverenimizin akrabaları bizleri her hafta evlerine davet ederek bize ziyafet verirlerdi. Danimarka ilk defa 1970 yılların başında yabancı işçiler ile tanışıyordu. Bizlere karşı hiçbir ayrımcılık yapılmadı. Babam ve arkadaşlarım olması dili daha hızlı öğrendim. Hatta iki ay sonra çevremdekilere tercümanlık bile yapabiliyordum.” (Zeki Koçer)

“Hiç ayrımcılığa uğramadım. Danimarkalılar bize karşı çok iyiydi. Yardımcı olmak istiyorlardı. İşverenle de ilişkimiz iyiydi, bir problem yaşamadık. Babamla beraber olduğum için dil konusunda sıkıntı çekmedim. İş yerinde çalışan arkadaşlar kelime kelime öğretiyorlardı. Bu şekilde dili kendim öğrendim ve okula da gitmedim. İlk gelenler için kurs yoktu sadece iş mantığı ile geldikleri için. Daha sonraki dönemlerde ayrıyeten dil kursları açıldı.” (Süleyman Güzel)

“Dil bilmediğim için zorlandım, fakat bizi güzel karşıladılar. Ayrımcılığa uğramadım. Mesela hastanelerde çok ilgililerdi, sadece bazen işyerinde sıkıntılar olabiliyordu. 3 ay devlet kursuna gittim, Danimarka dil dersi almamızı şartlamıştı.” (Fadime Güzel)

“Danimarkalılar bana karşı iyi davranıyorlardı, fakat okul hayatım biraz farklı geçti. Sınıftaki Danimarkalı çocuklar beni dışarlardı, hatta bir keresinde Danca kötü bir kelime öğretip, öğretmenime öğrendiğim kelimeyi söyleyince matematik öğretmenim beni sınıftan atmıştı. Sınıfta iki çocuk benimle alay ederdi, ama bana destek çıkan çocuklarda vardı. Tüm

okulda sadece ben ve kardeşim yabancı olduğu için okulda ilgi çekerdik. Evde hep Türkçe konuşurduk. Annem hatta dilin lehçelerini bile çocuklarımıza öğretmiştir. Evimizde kendi örf ve adetlerimizin muhafaza edilmesi ve çocuklarımıza öğretip aktarma konusunda çok önem verilmiştir. Çocuklarımızla beraber saz çalıp türküler de söyledik. Ayrıyeten eğitim hayatlarında özel Türkçe ders aldılar.” (Ahmet Deniz)

“Dil sorunu vardı sadece. Ayrımcılığa hiç uğramadım, Danimarka halkı çok hoş karşıladı, iyimserdi ve yardımseverdi. Fazla yabancı yoktu zaten, 15 kişiydik. Kulaktan kulağa, sora sora dili öğrenmeye çalıştım. Daha sonra 1982’de dil kursuna gittim. İletişimde çok fazla sıkıntı olmuyordu.” (Battal Akın)

Danimarka'da üçüncü nesil yaşayan gençlerin cevapları:

“Yabancı olmak ırkçılık ve dışlanma gibi sorunları beraberinde getiriyor ister istemez. Örneğin okulda grup çalışmalarında bana bazen önceliğin verilmediğini deneyimledim.” (Kübra Toy)

“Zorluklar oldu ne Danimarka'ya ne de Türkiye'ye aitsiniz. Yani anlayabileceğimiz sınırlı sayıda insan var ve onlar da bizim durumumuzda olan insanlar, Danimarka'daki yabancılar. İşin bir de ırkçılık kısmı var, çalıştığımızda ya da okula gittiğimizde çok fazla önyargısı olan insanlarla karşılaşabiliyoruz. Diğerlerine kıyasla her zaman 0-1 önde başlıyoruz. Önce insanları sandıkları gibi olmadığımıza ikna etmek zorundayız, ancak o zaman “ilişki” kurabiliriz.” (Aleyna Kekeç)

“İş bulmak zor oldu ve hatta işverenim benimle mülakat yapan resepsiyon görevlisinin başörtülü olduğum için işe alınmamam gerektiğini söylediğini itiraf etti. Aynı iş için mülakata giren pek çok Danimarkalı varken işe alınmak kolay olmadı.” (Aleyna Kekeç)

“Danimarka'da dogma büyüme olduğum için buranın yaşam şartları altında ve kültürünü öğrenerek büyütüldüm, ama her zaman bir Türk olarak yetiştirildim. O yüzden çok olmasa da bazı zorlukları olabiliyor, bu misal okul hayatında ve iş hayatında olabilir. Geldiğim yerin ve Müslüman kimliğimi öne sürüp on yargılı olanlar veya ırkçılık bünyesinde davrananlar olabiliyor. Misal okulda çok güzel bir ders yapmış olsan dahi, kimliğin yüzünden düşük not almışlığım oldu. İsmimden dolayı işyerine kabul edilmediğimde.” (Rabia Kart)

“Kesinlikle, dinimiz ve kültürümüz arasındaki farkı bilmemeleri sebebiyle yaşam tarzımızla ilgili önyargılar oluşabiliyor. Türk geleneklerini ve dinimizdeki görevleri yanlış anlayabiliyorlar. Genelleme yapamam, ama çoğu zaman Müslüman bir genç olarak neden ne yaptığımızı bilmedikleri için birçok soruyla karşılaşabiliyoruz. Bu yüzden bu sorulara bilgili bir şekilde yanıt verebilmemiz önemli, yani bilgi sahibi olmamız gerekiyor. Bu soruları yanıtlarken, sordukları soruların mantıklı olduğunu ve onlar tarafından bilinmediği için

mantıklı bulduğumuzu anlatmamız gerekiyor ki bilgilendirebilelim. Bu tür zorluklar genellikle okul hayatında veya iş hayatında karşılaştığımız durumlar olabiliyor.” (Müberra Çanakgöz)

“Türk olarak değil ama Müslüman yabancı gibi İslam düşmanlığını sözlü olarak medyadan ve insanların görüşlerden görebiliyoruz/hissedebiliyoruz.” (Fırat Küçükavcı)

“Öyle zorlayıcı bir şekilde sıkıntı yaşamadım, sadece bazen Danimarkalılar tarafından “Evinize geri dönün!” gibi sözler işittim.” (Merve Tetik)

“Bazen kültürel farklılıklar, önyargı ve dolaylı ayrımcılık ile karşılaşabiliyoruz.” (Ahmet Can Ataseven)

Danimarka’da doğup büyüdüğüm için dil konusunda zorluk yaşamadım. Ama kültür farklılığı olabiliyor.” (Rabia Küçükavcı)

3.4. Din Farklılığı

Danimarka'ya göç eden Türkler, ibadetlerini yerine getirmekte genellikle bir problem yaşamamışlardır. İlk yıllarda cami veya mescit bulunmadığı için bayram namazı ve cuma namazı kılmakta zorluklarla karşılaşmışlardır. Bayram namazlarını birkaç kez bir kilisenin bodrum katında kıldıkları tespit edilmiştir. İşyerlerinde ise namaz kılmak bir sorun oluşturmamıştır. Ancak, üçüncü nesil Türk gençlerine dinî zorluklar hakkında soru sorduğumuzda farklı cevaplar alınmıştır. Günümüzde Danimarka'da işyerlerinde Türklerin dinî ibadetlerini özgürce yerine getirebildikleri, namaz kılmak ve oruç tutmak gibi dinî uygulamalarda herhangi bir engelle karşılaşmadıkları ifade edilmiştir. Yine de, Danimarkalılar tarafından din farklılıkları hakkında sıkça sorulan sorular, zaman zaman Türkler için zorluk oluşturabilmiştir. Ayrıca, her ne kadar nadiren de olsa, bazı Türkler ırkçılıkla karşılaşmışlardır.

Danimarka'ya ilk gelen Türklerin cevapları:

“1971'den 1975'li yıllara kadar Ramazan Bayramı, cuma namaz gibi ibadetleri yerine getirmek zor olmuştu. 1975'li yıllardan sonra Kopenhag'da bir kilisenin bodrum katında ilk defa bayram namazı kıldık. Daha sonra bulunduğum şehirde, Helsingør 'de 1981 yılında mescitler açılmaya başladı. Danimarka'da İslam dininin gereklerini yerine getirmek bir Müslüman olarak yaşamak isteyince gerçekten kolay oldu diyebilirim. Şimdi Danimarkalıların da hakkını vermeliyim. Çalıştığım yerlerde namaz kılmama işverenler her zaman müsaade ediyorlardı. 18-20 yaşımdan beri namazlarımı kıldım, oruçlarımı tuttum. Ciddi bir problemle karşılaşmadım.” (Zeki Koçer)

“Bayram namazlarını cami daha açılmadığı için bir kilisenin altında toplanıp kılardık. Daha sonra 1980 yıllarında Kopenhag'da cami/mescit açılınca orada namazlarımızı artık

kıldık. İşyerlerinde rahat bir şekilde ibadetlerimi yerine getirebildim. Fabrikanın içinde namaz kılardım, hiç kimsede demezdi, sen napıyorsun diye.” (Mustafa Aslan)

“Ramazan takvimleri yoktu, o konuda sıkıntı çekmişim. Yoksa ibadetlerimizi elimizden geldiğince yerine getiriyorduk. Danimarka’da takvim ve saatler dışında zor olmadı.” (Fatma Kömürcü)

“Hiç zorlanmadım. Hatta Kopenhag’da haftada bir veya iki kere kendi aramızda Türk kadınlar toplanıp kuran okuyorduk, dinî sohbetler ediyorduk ve beraber yemek yiyorduk.” (Bedriye Kaya)

“Bize dinî yönden yönlendiren çok kimseler yoktu, biz kendimizce ibadetlerimizi yerine getirirdik, dinî sohbetler yapardık. Türkiye’den işçi olarak gelen hafız ve eğitimci hocalar vardı, onlardan ders alırdık. Mahreçleri güzel olan Arap kardeşlerimiz ile Kuran okurduk. Genç olduğumuz dönemlerde arkadaşlarla kendi aramızda sohbet ederdik. Hatta cuma günleri sabah namazına kadar sohbet ederdik. Bu sayede hem dinîmizi hem de Türkçe dilimizi güçlendirdik. Daha sonra 6 aya yakın imamlık yaptım, cuma namazlarında vaaz verirdim.” (Ahmet Deniz)

Haliyle burası Müslüman bir ülke değil. Kurban, helal kesim vb. Konularda elbette zorluklar var. Genel anlamda o konuda önemli bir sıkıntı yaşamadım. Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Danimarka’da da “Din özgürlüğü vardır ama, din eşitliği yoktur.” (Durmuş Emin Bilge)

“Hiçbir zorluk olmadı, işyerinde de namaz kılardık. Cuma namazları için bir iki saat müsaade isterdik. Aramızda bir imam seçer beraber kılardık. Ramazan’da hoca getirirdik. Önce bir oda aldık orayı tamir ettik güzelleştirdik kendi aramızda. Orada namazları kılardık. 10 sene sonra cami açıldı.” (Yusuf Doğan)

Danimarka’da üçüncü nesil yaşayan gençlerin cevapları:

“Danimarka’da Müslüman olmak, yapmamız gereken şeyleri yerine getirmek açısından zor olduğunu düşünmüyorum, yani önümüzde duran kimse yok. Örneğin Ramazan ayında işyerimiz çok anlayışlı davrandı ve orucumuzu işyerinde açabilmemiz için bizlere hurma alındı. Hatta işyerinde ortak bir iftar düzenledik. İşyerinde her zaman girip namaz kılabilceğimiz bir mescidimiz var. İş dışında Müslüman olmanın sorun olmadığını düşünüyorum, inancımızdan hoşlanmayan ve saygısızca yorum yapan insanlar her zaman var, ancak bunu yapanların küçük bir yüzde olduğunu söyleyebilirim.” (Aleyna Kekeç)

“Genel anlamda bu hususta hiçbir zaman zorlanmadım, benim tanıdığım Danimarkalılar her zaman dinîme saygı duydu ve ben dinî gereklerimi her zaman açıklayıp uyguladım. Danimarka’da işyerlerinde namaz kıldığımı ve kılacağımı bildirdim ve bu hususta

müdürümle birlikte bir yol çizdik. Namazımı kılabilirim ama molalarımda, başkalarını rahatsız etmeden, vs. gibi.” (Rabia Kart)

“Çok da zor olmadı, çünkü burada da camilerimiz var ve Müslüman arkadaşlarımız var, ama ırkçılık maalesef oluyor ve bunun yüzünden başörtü takamayan arkadaşlarım oldu (çünkü ebeveynleri onlara haksızlık yapılmasını veya ırkçılığa maruz kalmalarını istemiyor).” (Melike Savcun)

“İş yerinde namaz kılmak zor olabiliyor. Her iş yerinde ayriyeten bir ‘dua odası’ bulunmuyor maalesef. Bunun dışında Ramazan döneminde bazı iş arkadaşları oruç tutanlara saygı ve anlayış göstermekte zorlanabiliyor. Bu yüzden İslam hakkında fazla gereksiz sorular sorulabiliyor, özellikle Danimarka da çok fazla ateist olduğu için.” (Rabia Küçükavcı)

“Pek olmadı. Ama bir dönem başörtüsü kullandığım da bazı Danimarkalıların ters baktığını yaşadım ve maalesef birkaç defa da ırkçılığa uğradım. Onun dışında her ramazan ayı, hayır su bile içmek yasak diye tekrar etmek biraz sıkıcı olmuştu.” (Yasemin Özbölük Stetler)

3.5. Türk Çocukların Danimarkalı ile Evliliği

Türkiye'den Danimarka'ya ilk göç eden Türklerin, çocuklarının bir Danimarkalı ile evlenmesi konusundaki görüşleri araştırılmıştır. Çoğu yanıt, inanç ve kültür farklılıkları nedeniyle Danimarkalı ile evlilik görüşleri olumsuz olmuştur. Bazı yanıtlar tamamen olumsuz iken, bazıları ise evlenecek olan kişinin Danimarkalı olmasının bir sorun yaratmayacağını, ancak kişinin Müslüman olması durumunda evliliğe onay verebileceğini belirtmiştir. Daha sonra aynı soru, şu an Danimarka'da yaşayan Türk gençlerine de sorulmuştur. İlk gelen Türkler ile üçüncü nesil Türk gençlerinin cevaplarının büyük ölçüde benzer olduğu tespit edilmiştir. Ancak, toplanan veriler arasında, Türk çocuklarının Danimarkalı ile evlilikte herhangi bir sorun olmadığını belirten bir görüş de yer almıştır. Diğer cevaplar ise, Danimarkalı kişinin Müslüman olması koşuluyla olumlu bir görüş belirtmiştir.

Danimarka'ya ilk gelen Türklerin cevapları:

“Kültür, din ve anlayış farklılığından dolayı evlilikler çok uzun sürmeyebilir. Nadiren bu farklılıklara rağmen evliliği koruyanlar oldu. Eğitimci olduğum içinde çocukların bu kararlarında çok dikkatli ve iyi düşünmelerini, olabilecek problemleri göz önünde bulundurmasını tavsiye ederim.” (Ahmet Deniz)

“Elbette bir baba/aile olarak her ailenin istediği gibi çocuğumun iyi bir evlilik yapmasını isterim. İlk tercihim elbette kendi dinimden ve milletimden olmasını isterim. Gerekçelerini çocuğuma anlatırım, onaylamasam da en son kararı elbette kendisi verecektir. Bu konuda Danimarkalı da benden çok farklı düşünmezler, onlar da -kendileri inançsız

olsalar bile- çocuklarının kendi milletleri ve dinlerinden başka biri ile evlenmelerini gönülden istemezler ama çocuklarının dediklerini onaylamak zorunda kalırlar. Zamanımızda evlilik konusu günümüzde çok zor bir iş. Ailemiz henüz o olayı yaşamadı. Türk/ Müslüman olsa da evlilik konusunun zor olduğu kanaatindeyim. Elbette gençlerin birbirlerini istemelerinin yanında ailelerin de onayı alınırsa daha güzel olur. Kızım olmadığı için konuşmam yanlış olur.” (Durmuş Emin Bilge)

“Çocuklarımda öyle bir şey olmadı, fakat torunum bir Danimarkalı hanım efendi ile evlendi. Danimarkalı Müslüman olmuştu ve ben onayımı verdim. Müslüman olduktan sonra bir sıkıntı yok.” (Yusuf Ziya Doğan)

“Çocuklarım hepsi Türklerle evlendiği için bir problem yaşamadım. Ancak, geriye kalan 14 torunum var. Onların da artık ne yapacağını zaman ve şartlar gösterecek. Ancak bu konudaki tepki vereceğim cevap bellidir. Bir Müslümanın kız çocukları gayrimüslimlerle evlenemez, bu bizim dinimizin emridir. Ama bizim erkek çocuklarımız Danimarkalı ve ehli kitabın kızları ile evlenebilir. Bunların nedeni de fıkıh kitaplarımızda mevcuttur. Biz şu an Danimarka vatandaşıyız ve bu memlekette kaldığımız müddetçe böyle durumlarla karşılaşabiliriz. Çocuklarımin bir Müslüman ile evlenip, içinde bulunduğu topluma entegre olmuş olarak yaşamasını arzu ediyorum. Entegrasyona evet, asimilasyona da hayır diyoruz, 30 yıl sonra da aynı görüşteyim.” (Zeki Koçer)

“Çocuklarım Danimarkalı ile evlenmesini istemem.” (Fadime Güzel)

“Ben tüm çocuklarımı evlendirdim gayrimüslim ile evlenmeleri bizi tabi endişelendirmişti. Fakat Danimarkalı eğer gerçekten Müslüman olursa neden olmasın.” (Mehmet Çankaya)

Danimarka'da üçüncü nesil yaşayan gençlerin cevapları:

“Erkek veya kız olsun hiç fark etmez, gelecekteki çocuğum dan beklentim İslam dinine düşkün birisiyle evlenmesidir. Danimarkalı bir Müslüman ile evlenmek istiyorsa aradaki kültür farklılığını ve gelecekteki yaşanabilecek bazı zorlukları anlatır ve uyarırım.” (Rabia Ataseven Küçükavcı)

“Danimarkalı Müslüman olmuşsa ve ailesi de Müslüman ise neden olmasın. Ama değilse biraz zor, çünkü çocuklarımızı dinî yönden çok kolay kaybedebiliyoruz. Kız veya erkek fark etmiyor benim için.” (Merve Tetik)

“Rahatsız etmez çünkü kendim bir Danimarkalı ile evliyim. Çocuğumu kim mutlu ederse onu sonuna kadar desteklemek isterim.” (Yasemin Özbölük Stetler)

“Gelecekteki kızımın ya da oğlumun etnik Danimarkalı biriyle evlenmesine karşı değilim. Yeter ki o kişi İslam dinine uygun yaşasın.” (Ahmet Can Ataseven)

“Muhtemelen evet rahatsız eder. Bir oğlan çocuğum var ve onu İslami değerler ve çerçevesi altında yetiştirmek istiyorum. Onun bir Müslüman ve bizim kültürden biri ile evlenmesini isterim. Bir gün illa bir Danimarkalı ile evleneceğim diye tutturacak olursa, Müslüman olmasını ümit ederim. Ama oğlumun bir Türk ile evlenmesi için teşvik eder ve o yönden hazırlarım.” (Rabia Kart)

“Beni rahatsız eder, ama karşıdaki kişi İslam’a dönmüş ve İslam’ı doğru ve güzel yaşıyorsa, artı bizim dilimizi öğrenme isteği varsa saygıyla karşılarım.” (Fırat Küçükavcı)

“Erkek çocuk veya kız çocuk fark etmez, önemli olan şey evlenecek kişileri Müslüman mı, değil mi. Tabi az da olsa kültür farklılığı olacak, ama Müslüman olduğu sürece bu bir engel değildir.” (Melike Savcun)

“Eğer kişi Müslüman değilse, rahatsız olurum ve hiçbir şekilde kabullenmek istemem. Eğer Müslüman bir Danimarkalı ise buna rağmen kültürümüzden bir Türk ile evlenmesini tercih ederim, ancak karşı çıkmam.” (Müberra Çanakgöz)

3.6. Danimarka’da Yaşayan Türklerin Kalma Nedenleri

İlk gelen Türklerin çoğu, kendilerini Türkiye’ye ait hissettiklerini belirtmiştir. Danimarka’da kalmalarının nedeni ise, burada büyüyen aileleri, çocukları ve torunlarıyla birlikte yaşamak istemeleridir. Danimarka’da yaşayan üçüncü nesil gençler ise ne tamamen Türkiye’ye ne de tamamen Danimarka’ya ait hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu gençlerin bir ikilem içinde kaldığı öngörülmüştür. Danimarka’da bir düzen kurmuş ve bazıları aile de kurmuş olan bu gençler, kendilerini Türk olarak görmelerine rağmen, Danimarka’da yaşamaya devam etmek istediklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca elde edilen yanıtlarda, Türkiye’nin ekonomik zorluklar yaşaması nedeniyle bu gençlerin endişelendiği gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra, bu gençlerin Danimarka’da ailelerinin yanında kalmak istedikleri de ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, Danimarka’da yaşayan Türklerin burada kalmalarının temel nedenlerinden biri, tüm ailelerinin burada olması ve burada bir düzenin kurulmuş olmasıdır. Ancak, Türkler, Danimarka’da yaşamalarına rağmen, memleketlerinin önemini ve değerini daima korumuşlardır.

Danimarka’ya ilk gelen Türklerin cevapları:

“Şu an için burada isteyerek kalmıyorum, ama isteyerek de gidemiyorum. Çünkü artık benim Türkiye’de artık herhangi bir bağım kalmadı. Çocuklarımdan hepsi burada, onları burada bırakıp gidemiyorum.” (Mustafa Aslan)

” İki yolun arasında kaldım. Ne buralı olduk, nede Türkiyeli olduk. Son zamanlarda Türkiye'nin durumu pek iyi değil ve ekonomik durumunda dolayı Danimarka'da devam etmeyi tercih ediyorum. Aynı zamanda tekrardan uyum sağlamak artık bizim için zor oluyor” (Battal Akın)

” Biz hep kesin dönüş yapmak istemiştik, fakat burada kaldık. Burada maddi manevi iyiyiz, bir sıkıntımız olmadı. Danimarka'yı seviyorum fakat tek vatanımız Türkiye ve dolayısıyla kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum.” (Yusuf Ziya Doğan)

“Ana vatanımız Türkiye’dir. Ben Danimarka’da bir Türküm ve Müslümanım. Bununla da gurur duyuyorum. Danimarkalılara söylerken de topluma sıkıntı yaratmadan, ben buyum diyorum. Türkiye kökenli Müslümanım, ama Danimarka’da yetiştim. Danimarka mantalitesine çok yakın değilim, onu da belirtmek isterim.” (Ahmet Deniz)

“İlk geldiğim yıllarda hep Türkiye’ye dönmek istiyordum, ama şu an dönmek istemiyorum. Çocuklarım ve torunlarım burada yaşıyorlar. Ayrıyeten köyde artık kimse kalmadı, herkes büyük şehirlere taşınmış durumda. Aynı zamanda burada kendi evimde oturuyorum rahatım.” (Fadime Güzel)

“Ben sanki daha çok Danimarka'da kendimi ait hissediyorum. Bunun nedeni ise Türkiye'de kimse kalmadığı için çok gidemedik hep burada kaldık. Ayrıyeten ailemiz burada çoğaldı ve büyüdü. Tekrar Türkiye'ye dönmek artık mümkün değil gibi görünüyor” (Adile Akın)

Danimarka'da üçüncü nesil yaşayan gençlerin cevapları:

“Benim dedem 60’larda Danimarka’ya taşındı ve böylelikle hepimiz burada yaşamaya alıştık. Bir hayat kurduk. Fakat Danimarka dışında bir yerde yaşayacak olsam, Türkiye'ye taşınırım.” (Rabia Küçükavcı)

“Karmaşık duygular içerisindeyim. Ne buraya ne de Türkiye’ye ait hissediyorum. Bunun en büyük sebebi Türkiye’ye gittiğimde bir Danimarkalı olarak görülmem ve Danimarka’da bir yabancı olarak. Kendimi duygusal anlamda bir Türk gibi görüyorum ama yaşam tarzım ve görüşlerim daha Danimarkalı gibi. Sonuçta burada doğup büyüdüm.” (Yasemin Özbölük Stetler)

“Danimarka'da Türk olduğumu hissedebiliyorum. Türkiye’ye gittiğimde Danimarkalı olduğumu hissedebiliyorum.” (Ahmet Can Ataseven)

“Ben kendimi yarı Danimarka yarı Türkiye'ye ait hissediyorum. Ama nerede yaşamak istersin diye sorarsanız, Danimarka derim. Yaşam şartlarından dolayı Türkiye’de şu an yaşamak istemem. Doğup büyüdüğüm, bir çevre edindiğim, kurulu bir düzenim olan ve ailemin olduğu yer burası. Ailem nerede yaşıyorsa orada yaşamak isterim.” (Rabia Kart)

“Kendimi aslında hiçbir yere ait hissetmiyorum. Danimarkalı gibi görünmesem de kendimi Danimarka'da daha çok evimde hissediyorum. Bu yüzden burada, Danimarka'da yaşamaya devam ediyorum. Şu an Türkiye'nin ekonomik ve siyasi durumu da kalma nedenimde büyük rol oynuyor.” (Aleyna Kekeç)

3.7. Danimarka'ya göç eden Türklerin Türkiye Cumhuriyetinden Beklenti ve İstekleri

Danimarka'ya ilk gelen Türklerin çoğu, başlangıçta herhangi bir beklenti ve istekleri olmadığını belirtmişlerdir. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan Türklerin birlik, beraberlik ve huzur içinde olmasını, ayrıca Türkiye'nin ekonomik açıdan gelişmesini istemişlerdir. Danimarka'da yaşayan Türklerin ise bazıları, belirli beklenti ve isteklere sahip olmuşlardır. Bu beklenti ve istekler şu şekilde sıralanabilir:

“Yurtdışı Türkler bakanlığı kurulmasını isterim. Bizlerden de meclisimize milletvekili seçilmesinin önü açılmalıdır. Ayrıca elektronik oy kullanma kolaylığı sağlanmalıdır. Danimarka'daki bilhassa Türklerin benim açımdan çok ihmal edildi. Devlet aracılığıyla bize yaklaşık 40 sene hiç yardım edilmedi desek caizdir. 1985'ten sonra sosyal din görevlisi olarak imamlar gönderilmeye başlandı. Bütün camilerimizi ve din adamlarımızı kendimiz finansa ettik-kurduk. Danimarka'daki ülkenin şartlarından dolayı Danimarka'da biz kendi okullarımızı da kurulmasına gayret ettik.” (Zeki Koçer)

“Türkiye ne kadar zayıf olursa biz üzülürüz, dolayısıyla Türkiye'nin güçlü olması bizi burada güçlü kılar. Avrupa'nın milletvekili Türkiye'de olması gerektiğini düşünüyorum. Avrupa'daki insanın durumunu daha iyi Türkiye'nin meclisinde savunabilir. Avrupa'da 4-5 milyona yakın Türk vatandaşı var. Ve bu vatandaşların haklarını koruma noktasında buradaki insanlar daha iyi bilir. Meşhur bir söz vardır; Türkiye'de Almancı, Avrupa'da yabancı. Bu nedenle bizleri savunanlar hem Danimarka'da olsun hem de Türkiye'de olsun.” (Ahmet Deniz)

4. DANİMARKA'DAKİ TÜRKLERİN RÖPORTAJLARI

4.1. Danimarka'da Yaşayan Türklerin Röportajları Hakkında Bilgi

Araştırmada, 1960-1985 yıllarında Danimarka'ya ilk göç eden Türklerin röportajları ile üçüncü nesil genç Türklerin röportajları elde edilmiştir. Röportajlarda benzer sorular sorulup karşılaştırmalar yapılmıştır. Elde edilen veriler ile Danimarka'daki Türklerin gündelik hayatları sunulmuştur. Bu şekilde tarihi canlandırıp, Türk işçilerin yaşadıkları olaylar birebir aktarılmıştır. Katılımcılar Türkçe dilini akıcı bir şekilde konuşup, kendilerini Müslüman olarak tanımlamıştır. Tüm katılımcıların yaş grubu aralığı 20-80 yaş olup, şu an Danimarka'da Sjælland bölgesinde yaşayan Türklerden oluşmaktadır.

Verilerin toplanması, Şubat 2024'de başlamıştır ve Mayıs 2024'de sonlanmıştır. Röportajlardan önce sorular hazırlanıp, Danimarka'ya giden ilk Türklerin araştırması yapılmıştır. Dört ayda toplam 26 görüşme yapılmıştır. Röportajlar ortalama olarak 45 dakika sürmüştür.

4.1.1. 1960-1985 Tarihlerinde Danimarka'ya Göç Eden Türklerin Röportajlar

4.1.1.1. Zeki Koçer (Mart 2024, Helsingør)

Danimarka'ya ne zaman zaman göç ettiniz?

19 Temmuz 1971. Babamın daveti üzerine, 14 Temmuz 1971 Çarşamba günü kasabamdan ayrıldığımda henüz on beş yaşında idim.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'de yaşam koşullarımız nasıldı?

Türkiye'de, Afyon çay ilçesinde Koçbeyli kasabasında 1956 yılında doğdum. Ailem genellikle tipik bir Türk köylü hayatı yaşıyordu, yani ziraatla tarlalarımız ekiliyor, dikiliyor oradan gelirlerimiz oluyordu. Ayrıca hayvancılık yapıyorduk, koyun, keçi, sığır, dana, koyun, kuzu ve her türlü tavuk gibi kümes hayvanları vb. vardı. Bu çeşitli hayvanlarımıza bakıyorduk ve bu işler ile ailemizin geçimini sağlıyor, hayatımızı devam ettiriyorduk.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Türkiye'den Danimarka'ya 19 Temmuz 1971'de rahmetlik babam havayolları ile bir geliş-dönüş bileti bana göndermişti, o zaman Türkiye'den girişte vize yok idi.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Danimarka'ya babam beni istek yaptı ve 15 yaşında bir genç çocuk olarak getirdiği için (Aile birleşimi olarak), Danimarka'ya havaalanına yapa yalnız geldim. Uçakta da kimse ile ne konuşabildim ne de kimler vardı anlayabildim! 19 Temmuz 1971 Çarşamba günü, saat 12.30

gibi Kopenhag havaalanına indim. Havaalanında 11 saat bekledikten sonra, nihayet uzun maceradan sonra babam Sadık Koçer ve işvereni Gunner Hansen ile gelip beni aldılar.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Tam tersi! O zamanki işverenimizin akrabaları bizleri her hafta evlerine davet ederek bize ziyafet verirlerdi. Danimarka ilk defa 1970 yılların başında yabancı işçiler ile tanışıyordu. Bizlere karşı hiçbir ayrımcılık yapılmadı. Babam ve arkadaşlarımın sayesinde dili daha hızlı öğrendim. Hatta iki ay sonra çevremdekilere tercümanlık bile yapabiliyordum.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Danimarka'da o zamanlar son derece iş bulmak kolay ve Danimarka'nın geliştiği yıllar olduğundan dolayı ben geldikten birkaç gün sonra, bir kereste fabrikasında Ringsted'e bağlı Örslev köyünde hemen işe başladım. İş bulmada herhangi bir sıkıntı olmadı, sık sık istediğimiz gibi iş değiştirebiliyorduk. Bir günde iki veya üç işyerinden hemen gel çalış teklifini, 1975'e kadar alabilirdik.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Danimarka'da çalışmamız maddi olarak bizi tatmin etti. Bu elbette Türkiye'nin o günkü şartlarına bakınca Danimarka'daki çalışmalarımız bizi tatmin ettiği gibi, bayağı para da biriktirdik. Bu paralar ile hem ülkemize yardım ettik hem de akrabalarımıza ve yakınlarımıza yardım yaptık. Kendimize gelecek hazırlamak için güzel yatırımlar yaptık.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

İlk yıllarda, Ringsted şehrinde belediye Türkler için bir Cemiyet binası inşa etti. O zamanlarda şehirde 400'den fazla Türk kökenli işçi vardı. Henüz aileler getirilmemişti. Bu lokalimizde bir plak -CD çalar otomatik cihaz vardı ve bu cihaza bir Danimarka kronu atarak 5 dakika bir Türk müziği dinlerdik. Neşat Ertaş gibi o devrin sanatçılarının gurbet türkülerini dinlerdik. Çocukları ve ailesi Türkiye'de olan insanlar, vatan ve aile hasretinden, masaların arkasında biraz da gizli ağladıklarına çok şahit oldum. Benim gibi gençler de annelerimizi özler ve gizli ağlardık. Ayrıca bu binada hafta sonları sosyal faaliyet yapardık.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

O günün şartlarında biz düzenli bir okula, örgün okula eğitime gitme şansımız olmadı. Geçici üç- beş yıl çalışıp dönmek olduğundan tahsil yapmayı düşünen de yok gibiydi o ilk yıllarda. Ama akşam okullarına bir sene sonra gittim, Danca dilini öğrendim. Danimarkaca dilimi iyice geliştirdim. Daha sonra çocuklarımıza 1980 yıllarda Türkçe kursları açıldı ve Türkçemizi

unutmadılar. 1992 yılından sonra ise kendi resmî Türk özel okullarımızı açarak, dilimizi, dinîmizi ve kültürümüzü öğrenmelerini sağladık.

Danimarka'da kendi dininizi yaşamak ve ibadetleri yerine getirmek zor oldu mu?

İlk geldiğimiz zamanlarda, ibadetlerimizi yerine getirmekte biraz zorluk çektik. 1975 yıllarından sonra Kopenhag'da bir kilisenin bodrum katında ilk defa bayram namazı kılmak için toplanmıştık. Daha sonra da mahalli olarak mescitler açılmaya başladı. Benim bulunduğum şehirde, ilk defa 1981 yılında, Helsingør'de bir bodrum katında mescit açıldı. Daha sonraki yıllarda gelişmeler oldu tabi ve daha güzel camiler yapıldı.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Danimarka'da İslam dininin gereklerini yerine getirmek bir Müslüman olarak yaşamak isteyince gerçekten kolay oldu diyebilirim. Şimdi Danimarkalıların da hakkını teslim edelim, ben 1980- 1990 arasında bir kâğıt fabrikasında kısım sorumlusu olarak on sene çalıştım. Diğer çalıştığım yerlerde de işveren ile ilk iş alınca anlaşma yapıyordum. Ben namaz kılarım şu kadar dakika sürer diye pazarlık ediyordum. Ve adamlar müsaade ediyorlardı bazı sıkıntılara rağmen elhamdülillah. 18-20 yaşından beri namazlarımı kıldım, oruçlarımı tuttum. Ciddi bir problemle karşılaşmadım. Ayrıca diğer Müslümanların da namazlarını kılması için çok yardımcı olduk.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Çocuklarım hepsi Türklerle evlendiği için bir problem yaşamadım. Ancak, geriye kalan 14 torunum var. Onların da artık ne yapacağını zaman ve şartlar gösterecek. Ancak bu konudaki tepki vereceğim cevap bellidir. Bir Müslümanın kız çocukları gayrimüslimlerle evlenemez, bu bizim dinimizin emridir. Ama bizim erkek çocuklarımız Danimarkalı ve ehli kitabın kızları ile evlenebilir. Bunların nedeni de fıkıh kitaplarımızda mevcuttur. Biz şu an Danimarka vatandaşıyız ve bu memlekette kaldığımız müddetçe böyle durumlarla karşılaşabiliriz. Çocuklarımın bir Müslüman ile evlenip, içinde bulunduğu topluma entegre olmuş olarak yaşamasını arzu ediyorum. Entegrasyona evet, asimilasyona da hayır diyoruz, 30 yıl sonra da aynı görüşteyim.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Kişinin doğduğu ülke anavatanıdır, ilkesi geçerlidir. 53 senedir Danimarka'da yaşamama rağmen ben kendimi bir Türk olarak hissediyorum. Danimarka'da da kalmaya devam etme sebebim, 2018 yılında emekli oldum ve emekliliğimi Türkiye'de de kullanabilirdim. Fakat 14 tane torunlarım Danimarka'da yaşıyorlar ve onlardan ayrı kalmamak için Danimarka'da kalmaya devam ediyorum. Danimarka'da güzel bir hayat yaşadık, ciddi bir ayrımcılık, sıkıntı veya problem yaşamadık. Danimarka'ya bu konuda müteşekkirim.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Yurtdışı Türkler bakanlığı kurulmasını isterim. Bizlerden de meclisimize milletvekili seçilmesinin önü açılmalıdır. Ayrıca elektronik oy kullanma kolaylığı sağlanmalıdır. Danimarka'daki bilhassa Türklerin benim açımdan çok ihmal edildi. Devlet aracılığıyla bize yaklaşık 40 sene hiç yardım edilmedi desek caizdir. 1985'ten sonra sosyal din görevlisi olarak imamlar gönderilmeye başlandı. Bütün camilerimizi ve din adamlarımızı kendimiz finansa ettik-kurduk. Danimarka'daki ülkenin şartlarından dolayı Danimarka'da biz kendi okullarımızı da kurulmasına gayret ettik.

Danimarka'daki Türklerin vatan ile ilgili düşünceleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

T.C. Devleti sağlıklı ve güçlü olduğu müddetçe bizler de dış ülkelerde daha güçlü oluyoruz! Türkiye'miz daima birinci gündemdir. Türk TV kanallarının hepsini evlerimizde günlük takip ediyoruz. İçinde yaşadığımız ülkenin gündemini maalesef ikinci derecede takip ediyoruz. Ayrıca T.C. Devletimizden yurt dışı TV ve sms grupları- kanalları oluşturulmasıdır. Böylece ana vatan ile ilgi ve bilgi akımı daha etkili olur kanaatindeyim.

4.1.1.2. Mustafa Aslan (Mart 2024, Kopenhag)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

Danimarka'ya 1970'te Sivas'tan geldim. 17 yaşındaydım.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Fakir bir aileydik.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Trenle yalnız geldim. Amcam Danimarka'daydı, o vesile oldu gelmeme.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Roskilde pansiyonda kaldım.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Ayrımcılığa uğramadım. İlk geldiğim senelerde çok iyi karşıladılar bizi.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

İlk işim beton fabrikasıydı. Orada işçilere ihtiyaç vardı.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Maddi olarak tatmin etti.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Pek bir şey yapmazdık, ayrıyeten bir uğraşımız yoktu ama pansiyonun güzel bir bahçesi vardı. Orada hafta sonları gelen Türkler ile toplanırdık, sohbet ederdik.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Daha tam çözemedim, ama bugüne kadar idare ettik. Mesela market alışverişlerinde şüpheli şeylerden uzak dururdum, gördüğüm bildiğim şeyleri alırdım. Dil zorunluluğu 1980 yılından sonra geldi.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

O dönemde okul saatler dışında, belediyenin okullarında Türkçe dersler verilirdi. Çocuklarım oraya giderdi.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Cami daha açılmadığı için bayram namazlarını bir kilisenin altında toplanıp kıldardık. Daha sonra 1980 yıllarında Kopenhag'da, cami/mescit açılınca orada namazlarımızı artık kıldardık. İşyerlerinde rahat bir şekilde ibadetlerimi yerine getirebildim. Fabrika 'da namaz kıldardım, hiç kimsede demezdi, sen napıyorsun diye.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Onaylamazdım, ama çocuklarıma gücüm yeter miydi bilmiyorum.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Şu an için burada isteyerek kalmıyorum, ama isteyerek de gidemiyorum. Çünkü artık benim Türkiye'de artık herhangi bir bağım kalmadı. Çocuklarımla hepsi burada, onları burada bırakıp gidemiyorum.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Bir beklenti veya isteğim yok. Ana vatanımızı sadece ziyaret ediyoruz.

4.1.1.3. Ahmet Deniz (Mart 2024, Holbæk)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1972 yılında göç ettim, 52 senedir Danimarka'dayım. 12 yaşındaydım.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

İyiymiş, 1965 yılında babam Hollanda'ya gitti işçi olarak, sonra geri döndü. Babam berberlik yapardı, kendi dükkânı vardı. 1969 yılında tekrar Avrupa'ya döndü, sonra bizi Danimarka'ya getirdi.

Türkiye’den Danimarka’ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?
Ailemle birlikte önce İstanbul’a otobüsle gittik. Sonra İstanbul’dan Danimarka’ya tren ile geldik, Hamburg aktarmalıydı.

Danimarka’ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Babam bizim için Holbæk’te ev kiralamıştı, orada konakladık.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Az çok İngilizce biliyordum bu nedenle Danimarkalılar ile iletişim kurabiliyordum. Danimarkalılar bana karşı iyi davranıyorlardı, fakat okul hayatım biraz farklı geçti. Sınıftaki Danimarkalı çocuklar beni dışarlardı, hatta bir keresinde Danca dilinde kötü bir kelime öğretip, öğretmenime öğrendiğim kelimeyi söyleyince matematik öğretmenim beni sınıftan atmıştı. Sınıfta iki çocuk benimle alay ederdi, ama bana destek çıkan çocuklarda vardı. Tüm okulda sadece ben ve kardeşim yabancı olduğu için okulda ilgi çekerdik.

Danimarka’da iş bulma süreciniz nasıldı?

Babam kaynak işçisiydi. Ben okula gidiyordum. Eğitimi aldıktan sonra işe başladım.

Danimarka’da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Türk aileler arasında bir kitlenme vardı o zamanlarda. Güzel anılarımız oldu, mesela bir araya gelirdik ve hiç unutmam Mehmet amca bize hep çok güzel Battal Gazi kitaplarını okurdu ve bizde dikkatlice heyecanla onu dinlerdik. Hafta sonları arkadaşlarla top oynardık.

Danimarka’da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Okula giderken kız kardeşime ve bana özel olarak ders verildi ve Danca’yı bir sene içerisinde öğrendik.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Evde hep Türkçe konuşurduk. Annem hatta dilin lehçelerini bile çocuklarımıza öğretmiştir. Evimizde kendi örf ve adetlerimizin muhafaza edilmesi ve çocuklarımıza öğretip aktarma konusunda çok önem verilmiştir. Çocuklarımızla beraber saz çalıp türküler de söylerdik. Ayıryeten eğitim hayatlarında özel Türkçe ders aldılar.

Danimarka’da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Bize dinî yönden yönlendiren çok kimseler yoktu, kendimizce ibadetlerimizi yerine getirirdik, dinî sohbetler yapardık. Türkiye’den işçi olarak gelen hafız ve eğitimci hocalar vardı, onlardan ders alırdık. Mahreçleri güzel olan Arap kardeşlerimiz ile Kuran okurduk. Genç olduğumuz dönemlerde arkadaşlarla kendi aramızda sohbet ederdik. Hatta cuma günleri sabah namazına kadar sohbet ederdik. Bu sayede hem dinîmizi hem de Türkçe dilimizi güçlendirdik. Daha sonra 6 aya yakın imamlık yaptım, cuma namazlarında vaaz verirdim.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Kültür, din ve anlayış farklılığından dolayı evlilikler çok uzun sürmeyebilir. Nadiren bu farklılıklara rağmen evliliği koruyanlar oldu. Eğitimci olduğum içinde çocukların bu kararlarında çok dikkatli ve iyi düşünmelerini, olabilecek problemleri göz önünde bulundurmasını tavsiye ederim.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Ana vatanımız Türkiye'dir. Ben Danimarka'da bir Türküm ve Müslümanım. Bununla da gurur duyuyorum. Danimarkalılara söylerken de topluma sıkıntı yaratmadan, ben buyum diyorum. Türkiye kökenli Müslümanım, ama Danimarka'da yetiştim. Danimarka mantalitesine çok yakın değilim, onu da belirtmek isterim.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyetinden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplaya bilir misiniz?

Güçlü bir ülkemizin olması bizi gururlandırır, Danimarka'da göğsümüzü gere gere biz buyuz deme imkanına veya ortamına sahip olmuş oluruz. Türkiye ne kadar zayıf olursa biz üzülürüz, dolayısıyla Türkiye'nin güçlü olması bizi burada güçlü kılar. Avrupa'nın milletvekili Türkiye'de olması gerektiğini düşünüyorum. Avrupa'daki insanın durumunu daha iyi Türkiye'nin meclisinde savunabilir. Avrupa'da 4-5 milyona yakın Türk vatandaşı var. Ve bu Türk vatandaşların haklarını koruma noktasında buradaki insanlar daha iyi bilir. Meşhur bir söz vardır; Türkiye'de Almanca, Avrupa'da yabancı. Bu nedenle bizleri savunanlar hem Danimarka'da olsun hem de Türkiye'de olsun.

4.1.1.4. Durmuş Emin Bilge (Mart 2024, Farum)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

Danimarka'ya 1984 yılında göç ettim.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Ben öğretmendim, okul müdürüydüm çok şükür hayat şartlarım iyiydi. Danimarka'ya eş durumundan yani aile birleşimi yoluyla geldim.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Uçakla geldim. Hayır yalnızdım.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Eşim ben gelmeden önce ayrı bir ev tutmuş o evde yaşadık.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Lisan bilmediğim için çok sıkıldım, çok üzüldüm. Görünen somut bir ayrımcılığa uğramadım. Ama her ülkede görünmeyen bir ayrımcılık mutlaka vardır. Ben de ispat edemeyeceğim ayrımcılığa birkaç defa uğradım.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Altı ay iş bulamadım bu süre içinde lisan kurslarına gittim.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Çok şükür. Önce yedi ay fabrikada çalıştım daha sonra devlet okullarında ana dil (Türkçe) öğretmenliğine başladım.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Şu anda emekliyim bir iş yapmıyorum. Bol bol okurum, her gün 4-6 km. yürürüm. Ailemle ve dostlarımla vakit geçiririm. Her iki ayda bir Türkiye'ye giderim.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Burada lisan kurslarına çok gittim. Ayrıca Türkiye'de öğretmen olmama rağmen burada bir öğretmen okuluna gittim. Özel kurslar aldım, eğitimle ilgili çok sayıda kurslara devam ettim. Eğitimle ilgili toplantılara katıldım. Her gün mutlaka 5-6 Türkçe ve Danimarka gazetesi okurum. Bütün bunlara rağmen iyi bir lisan öğrenemedim, bu konuda kendimi başarısız buluyorum.

☐ *Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?*

Çocuk anadilini evde ailesinden öğrenir. Çocuklarım haliyle Türkçeyi en güzel şekilde öğrendiler.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Haliyle burası Müslüman bir ülke değil. Kurban, helal kesim vb. konularda elbette zorluklar var. Genel anlamda o konuda önemli bir sıkıntı yaşamadım. Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Danimarka'da da "Din özgürlüğü vardır ama, din eşitliği yoktur."

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Elbette bir baba/aile olarak her ailenin istediği gibi çocuğumun iyi bir evlilik yapmasını isterim. İlk tercihim elbette kendi dinimden ve milletimden olmasını isterim. Gerekçelerini çocuğuma anlatırım, onaylamasam da en son kararı elbette kendisi verecektir. Bu konuda Danimarkalılar da benden çok farklı düşünmezler, onlar da -kendileri inançsız olsalar bile- çocuklarının kendi milletleri ve dinlerinden başka biri ile evlenmelerini gönülden istemezler ama çocuklarının dediklerini onaylamak zorunda kalırlar. Zamanımızda evlilik konusu günümüzde çok zor bir

iş. Ailemiz henüz o olayı yaşamadı. Türk/ Müslüman olsa da evlilik konusunun zor olduğu kanaatindeyim. Elbette gençlerin birbirlerini istemelerinin yanında ailelerin de onayı alınırsa daha güzel olur. Kızım olmadığı için konuşmam yanlış olur.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Kendimi her iki ülkeye de ait hissediyorum. Birincisi; çocuklarım burada olduğu için.

İkincisi; Danimarka'da bazı şeyler Türkiye'den daha iyi olduğu için burada kalıyorum. Elbette her iki ülkenin de artı ve eksileri var. Danimarka'da sistem Türkiye'den daha düzenli, vergi adaleti vb. konular daha güzel.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Benim herhangi bir beklentim yok. Devletimiz bugünkü sistemiyle anca bu kadar yapabilir. Daha fazla bir şey yapabileceğini sanmıyorum. Türkiye zenginleştikçe, demokratikleştikçe, bürokrasi kendi vatandaşına saygı gösterdikçe, vatandaşını adam yerine koydukça buradaki insanlar Türkiye'ye daha çok aidiyet hisseder, daha çok hizmet eder.

Danimarka'daki Türklerin vatan ile ilgili düşünceleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Danimarka yalnız Türkler için değil genelde bütün yabancılar/göçmenler için söylemeseler de söylenmesi onur meselesi olsa da genelde birinci vatandır. Bazıları için ikinci vatandır. Bazıları için her ikisi de hiçbir şeydir. Benim için vatan kutsaldır. Vatana ihanet edilmez, hizmet edilir, yükselmesi için dürüst ve gayretle çalışılır. Ben her iki ülke için de aynı olumlu duyguyu taşıyorum.

4.1.1.5. Süleyman Güzel (Mart 2024, Kopenhag)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1971 yılında Danimarka'ya iş için göç ettim. Babam 1961'de geldi. Babam önce Belçika'ya sonra Almanya'ya, en son 1961'de Danimarka'ya geldi.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Normal hayat yaşıyorduk. Konya'dan geldim. Ben Danimarka'ya geldiğimde 15 yaşındaydım. Okulu bırakmıştım.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Almanya'ya kadar hava yolu ile geldim. Hamburg'dan Danimarka'ya amcamla beraber trenle geldim. Babam otobüsle önce Belçika'ya sonra Almanya'ya geldi. Almanya'da uzun süre çalıştıktan sonra Danimarka'dan talep gelince karayolu ile Danimarka'ya geldi.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Önce Kopenhag'a konakladık, babam bizi burada karşıladı. Babamın Kopenhag'da çalıştığı fabrikanın lojmanlarında kaldık. Toplam 5 kişi kalıyorduk ranzalarda.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Hiç ayrımcılığa uğramadım. Danimarkalılar bize karşı çok iyi davranıyordu ve her zaman yardımcı olmak istiyorlardı. İşverenle de ilişkimiz iyiydi, bir problem yaşamadık.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

İlk geldiğimde işçi arayan iş yerleri çoktu. İstedikçe kadar da görevlerimi değiştirebiliyordum. Örneğin, plastik fabrikasında, lamba fabrikasında, heykel fabrikasında ve metal fabrikasında çalıştım.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Tatmin etti, saat ücreti on liraydı. Türkiye'de iki yüz doksan kuruştı. Haftalık maaş alırdık ve toplamda 900 kr. kazanırdık. Lojmanda kaldığımız için kira ödemiyorduk. Daha sonra kiraya çıkınca 200 kr. kira ödüyorduk.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Eşimle beraber gezerdik. Bir tane restoran vardı, orada Türk kahveleri çıkıyordu, oraya giderdik. Genelde Türkler oraya giderdi. Ayrıca Türklerin haberleşme yeri Hovedbanegård da idi. Köyümüzden gelenler ile hemen hemen hep aynı yerde çalışıyorduk ve aynı mahallede otururduk. Mahallede toplanıp hep beraber Türk yemekleri yerdik, maçlar oynardık vs.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Babamla beraber olduğum için dil konusunda çok sıkıntı çekmedim. İş yerinde çalışan arkadaşlar kelime kelime öğretiyorlardı. Bu şekilde dili kendim öğrendim. İlk gelenler için kurs yoktu o zamanlar, sadece iş mantığı ile geldiğimiz için. Daha sonraki dönemlerde ayrıyeten dil kursları açıldı.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Pek bir çabam olmadı çünkü kendileri öğrendi. Önce kendi ana dillerini öğrendiler sonra Danca dilini okulda öğrendiler. Her iki dil için okulda eğitim veriliyordu.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Pek namaz kılamıyordum çünkü o dönem cami yoktu. Sadece bayram namazlarını topluca kılabilirdik. Onu da meydanda veya kiliselerde kılardık.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

İkisi de rahatsız eder. Biz Müslümanız onlar Hristiyan, bir değil maalesef. O yüzden hem dinî açıdan hem de kültür olarak farklılıklar olduğu için zor olur.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka 'da kalmaya devam ettiniz?

Kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum. Ama çocuklar burada olduğu için burada kalıyorum. Türkiye'ye geri dönmeyi şu an hiç düşünmüyorum. Ama her sene Türkiye'ye en az üç ay gidiyorum.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Daha önce konsoloslukta pek yardımcı olmuyorlardı, ama şu an çok değişti. Güler yüz ile yardımcı oluyorlar ve bizi dinliyorlar. Büyük bir sıkıntı olmadığımız için, Türkiye'den şimdilik bir beklentimiz yok.

Vatan olarak düşünceleriniz nelerdir?

Ana vatan ana vatandır. Biz vatanımızı Türkiye olarak her zaman görürüz.

4.1.1.6. Fadime Güzel (Mart 2024, Kopenhag)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1978 yılında Danimarka'ya geldim.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Annem babam yoktu. Baba evinde kalıyorduk ve kardeşim bize bakıyordu. Maddi durumumuz iyiydi, ben evlendiğim için Danimarka'ya taşındım.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Uçakla eşimle beraber geldik.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Hvidovre, eşimin evi vardı burada.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Biraz zordu. Dil bilmediğim için zorlandım, fakat bizi güzel karşıladılar. Ayrımcılığa hiç uğramadım. Mesela hastanelerde çok ilgililerdi, sadece bazen işyerinde dil nedeniyle sıkıntılar olabiliyordu.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Ben kendimi burada yalnız hissettim ve aslında hep Türkiye'ye geri dönmek istiyordum. Buradaki Türkler hep bir araya gelirlerdi, Türk yemekler yapıp hep beraber yemek yedik.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

3 ay devlet kursuna gittim, Danimarka dil dersi almamızı şartlamıştı.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Özel okulda eğitim aldılar. Okulda Türkçe dersleri veriliyordu.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

İbadetleri yerine getirmek kolaydı, çünkü çoğunlukla evdeydim. 1983-84 yıllarında Kopenhag'da cami açıldı ve Türkiye'den imam geldi. Cami açılınca ibadetlerimizi yerine getirmek daha kolay oldu. Mesela ilk senelerde bayram namazları kilisede kılınırdı. Artık camide toplanıp topluca ibadet etmek ve faaliyetler (dinî dersler gibi) yapılmaya başladı.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Çocuklarım Danimarkalılar ile evlenmesini istemem.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

İlk geldiğim yıllarda hep Türkiye'ye dönmek istiyordum, ama şu an dönmek istemiyorum. Çocuklarım ve torunlarım burada yaşıyorlar. Ayıyeten köyde artık kimse kalmadı, herkes büyük şehirlere taşınmış durumda. Artık burada kendi evimde oturuyorum rahatım.

Kendimi hem buraya hem de Türkiye'ye ait hissediyorum. Ancak vefat ettiğimde kabrimin Türkiye'de olmasını istiyorum.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Türkiye eskisi gibi değil, çok gelişti. Burada bir problem yaşandığında konsolosluk yardımcı oluyor. Türkiye'den beklenti ve isteklerim yok şu an.

4.1.1.7. Zeynep Özbölük (Nisan 2024, Valby)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1972 yılında 15 temmuzda geldim. 1970'te eşim geldi Danimarka'ya.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Eşim lojmanda kalıyordu, diğer gelen Türk işçi arkadaşlarıyla beraber. Ben gelince Kopenhag'da ev bulamadık, Svendborg ya gittik. Orda bir Danimarkalının evinde kiracısı olduk, 3 ay kaldık. Fakat orada iş bulamayınca, tekrar Kopenhag'a gittik ve orada iş bulduk.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Sivas'ta köyde yaşıyorduk, yaşam koşullarımız normaldi. Eşim iş için Danimarka'ya geldi.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Ben havayolunu kullandım, eşim ve kız kardeşimle birlikte. Eşim uçak ile önce Hamburg'a gitti, orda kısa süre çalıştı, daha sonra Danimarka'ya gitti.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Danimarka'daki eşimin ilk işi plastik fabrikasında idi Amager'de. Daha sonra Frederiksberg'de metal fabrikasında çalıştı. Ben 1972 de geldim, 3 ay sonra bende eşimle beraber metal fabrikasında çalıştım. Maaş konusunda oradaki sistem, kim fazla çalışırsa o kadar çok kazanıyordu. Daha sonra iki odalı bir ev bulduk ve kiramız 250 DKK idi. 15 günde bir, 1200 DKK kazanıyordum, eşimde 1000 DKK kazanıyordu.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Danimarka'da çalışmamız maddi olarak bizi tatmin etti.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Danimarka'ya geldiğimden beri hiçbir sorun yaşamadım, çok güzel davrandılar ve yardımcı oldular. Kötülüklerini görmedim, iyiliklerini gördüm. Dil sorunu oluyordu, ama tercümanımız vardı.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Dil sorunumuz olduğu zamanlar belediyeden tercüman çağırılıyordu. Hayriye Alpar diye bir hanımefendi vardı, o bize yardımcı oluyordu. Danca'yı öğrenmem sadece 3 ay sürdü. Devletin okulunda ders gördüm ve kendimi ifade edecek kadar öğrendim.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Çocuklarımız Türkçe dili öğrenmesinde çok çabamız olmadı, çünkü burada Türk okulu vardı, haftada iki kere okula gidiyorlardı. Danimarka'daki devlet okuluna da gittiler, dersleri bittikten sonra 1 saat ayrıyeten Türkçe dersi veriliyordu.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

İş hayatı dışında ev hanımı idim. Buraya gelen Türk komşularımızı ziyaret ediyorduk, onlar bize misafir olarak geliyorlardı. O dönem Türklerin sayısı az olduğu için, beraberlik ve birlik çok vardı. Kardeş gibi olmuştuk ve beraber günlerimizi güzel geçirirdik. Gelen Türk işçi erkeklerin o dönem bir kulübü vardı, orada bir araya gelirlerdi. Hanımlar ise evde bir araya gelip görüşürdük.

Danimarka'da kendi dininizi yaşamak ve ibadetleri yerine getirmek zor oldu mu?

Kendi dinimi yaşamak zor olmadı, tüm ibadetlerimi kolaylıkla yerinde getirdim. Danimarka'da hatta sanki dinimize daha çok sarıldık. İşyerlerinde namaz kılmamıza müsaade veriliyordu. Nørrebro'da bakım evinde çalışmak için mülakata gittiğimde, Müslüman olduğumu ve namaz

kıldığımı belirtmiştim. İzin vermezlerse çalışmayacaktım, fakat kabul etmişlerdi. Soyunma odasında namazımı kılardım.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Kendimi Danimarka'ya ait hissediyorum, fakat gönlümüz her zaman Türkiye'de. Biz Danimarka'ya geldiğimiz zaman, hemen geri dönecektik Türkiye'ye. Ancak sonradan çocuklar olunca, birdenbire burada kalabalık bir aile olduk ve hayat bu şekilde devam etti. Daha sonra dönmek istediğimizde bu sefer çocuklarımız Danimarka'ya alışınca Türkiye'ye pek ısınamadılar ve burada temelli kaldık.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Türkiye'mizin çok iyi olmasını isterim, daha zengin olmasını isterim.

4.1.1.8. Battal Akın (Nisan 2024, İshøj)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1972 yılında, 16 yaşında geldim. Babamın aracılığı ile geldim. Babam 1961 yılında geldi.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Konya'da kamyonlarımız ve hayvanlarımız vardı, onlara bakardım. Babam Danimarka'ya iş için taşınınca, bende gelmek istedim.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Tren yolu ile geldik. Önce Konya'dan İstanbul'a geldik. Feribotla karşıya Sirkeci'ye geçtikten sonra akşam üstü trene bindik. Edirne, Bulgaristan, Yugoslavya, vs. derken aktarmalar oldu. Arkadaşımla beraber yolculuk yaptım. Arkadaşımla Münih'te akrabaları vardı, bir gecede orda kaldık. Daha sonra köyden diğer arkadaşımın Hamburg'da akrabası vardı, orada da bir gece konakladık, sonra da sabah 5'te Kopenhag istasyona vardık.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Nordsjælland semtinde bir pansiyonda kaldık babamla beraber.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Dil sorunu vardı. Ayrımcılığa hiç uğramadım, Danimarka halkı çok hoş karşıladı bizi, iyimser ve yardımseverler idi. Çok fazla yabancı yoktu zaten, toplamda 15 kişiydik.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Restoran da çalıştım. Her yerde iş vardı, iş bulma sürecinde bir sıkıntı hiç olmadı.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Tabi etti. Danimarka'da kazandığım, Türkiye ile karşılaştırıldığında yüksek bir meblağ çıkıyordu.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Fazla bir şey yapmıyordum, bazen arkadaşlarla ormana gidip geziyorduk.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Kulaktan kulağa, sora sora dili öğrenmeye çalıştım. Daha sonra 1982'de dil kursuna gittim. İletişimde çok fazla sıkıntı olmuyordu bir şekilde çözüm yolu bulunuyordu.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Çocukları haftada iki gün Türk okuluna gönderdim ve evde Türkçe/Kürtçe konuşuluyordu.

Danimarka'da kendi dininizi yaşamak ve ibadetleri yerine getirmek zor oldu mu?

İbadetlerimi sorunsuz bir şekilde yerine getirebildim. Fakat cami ve abdesthaneler olmadığı için, Arapların camisinde namaz kılıyordum veya evde kılıyordum.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Zor olmadı, o dönem Danimarka halkı hoşgörülü idi. Dinimizin gereklerini yerine getirdiğimizde saygı gösteriyorlardı.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Beni rahatsız etmez, Müslümanlığı seçerse kabul ederim.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

İki yolun arasında kaldım. Ne buralı olduk, nede Türkiyeli olduk. Son zamanlarda Türkiye'nin durumu pek iyi değil ve ekonomik durumundan dolayı Danimarka'da yaşamayı tercih ediyorum. Aynı zamanda tekrardan uyum sağlamak artık bizim için zor olur.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Türkiye'den beklentim, sosyal düzenin ve ekonominin daha iyi olmasını isterim.

4.1.1.9. Adile Akın (Nisan 2024, İshøj)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1972 yılında Konya'dan geldim.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Babamın evinde kalıyordum. Evlendikten sonra eşim Danimarka'ya iş için taşınınca, bende geldim.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Uçak yolu ile, kayınbabamla beraber geldim.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Pek bir sorun yaşamadım, dili bilmiyordum o konuda zorlandım. Ayrımcılığa hiç uğramadım.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Danimarka'ya geldim, bir ay sonra elma fabrikasında çalışmaya başladım. Paket yapıyorduk, işimden memnundum.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Tatmin etti.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Ev işi ile meşguldüm, çocuklara bakıyordum. Burada pek Türkler yoktu o zamanlar, ilk senelerimde kendimi çok yalnız hissetmiştim. Ara sıra burada olan Türk bayanlarla görüşüyorduk. Ancak çok az kişiydik.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Bir eğitim almadım, kendimce öğrenmeye çalıştım.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Çocuklarımızı dil eğitimi için özel okullara ve kurslara gönderdik.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Din konusunda zorluk çekmedim, ibadetlerimi yerine getirebiliyordum. İşyerinde namaz kılmama müsaade veriliyordu.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Erkek çocuğu isterse ve eğer Müslümansa kabul ederim.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Ben sanki daha çok Danimarka'ya kendimi ait hissediyorum. Bunun nedeni ise Türkiye'de kimsemiz kalmadığı için. Maalesef çok gidemedik Türkiye'ye, hep burada kaldık. Ayrıyeten ailemiz burada çoğaldı ve büyüdü. Tekrar Türkiye'ye dönmek artık mümkün değil gibi görünüyor.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Ekonomik yönden Türkiye'nin daha iyi olmasını isterim.

4.1.1.10. Hatice Demir (Nisan 2024, Kopenhag)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

Danimarka'ya 1972 yılında Sivas/Şarkışla'dan geldim. Eşim Danimarka'da idi, ben eşimden 10 sene sonra geldim.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Kendi gelirimiz vardı, fakat eşim iş için Danimarka'ya göç etti.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Uçakla geldim, iki çocuğumla beraber.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Eşimin evi vardı Kopenhag'da, orada kaldık.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Ben onları bilmiyordum, onlarda bizi bilmiyorlardı, birbirimize bakardık öyle anlamadan. Ben geldiğimde Türkler çok vardı ve onlarla daha çok vakit geçiriyordum. Şunu belirtmek isterim ki, Danimarka'ya gelip zorluk çekmeyen olmamıştır. İllaki sorunlar oluyordu. Zorlukların en önemlisi dil problemiydi. Fakat Danimarkalılar o zamanlar bizleri çiçeklerle karşılıyordu, yardımcı oluyorlardı. Şu ana kadar Danimarkalılar tarafından hiç ayrımcılığa uğramadım.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Dil bilenlerin yanına giderdik, onlarda bizim için konuşurlardı. Bir hafta deneme süresi veriliyordu, sonra işe alıyorlardı. Çamaşır fabrikasında çalıştım. Adresi bilmezdim, bir arkadaş yazardı yardımcı olurdu. Maaşımız saatlik ücret veriliyordu, 50 kr. alırdık. Eşimde metal fabrikasında çalışıyordu.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Tatmin etti. Buradan ev bulduk ve aldık.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Ev işlerini yapardım, yemek yapardım.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Komşumuz vardı bize hep yardımcı olurlardı. Eğitim almadım, Danca'yı kendi kendime öğrendim. İşyerinde ister istemez az da olsa öğreniliyordu.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Çocuklarımla ilmi için her zaman destekledim ve kendileri eğitim alarak dilleri öğrendi.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Her zaman ibadetlerimize dikkat etmeye çalıştık. Biraz insanın kendi elinde oluyor. Kendimizce dinimizi, dilimizi ve kültürümüzü korumaya çalıştık.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Rahatsız eder, çünkü çok farklılıklar var.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka 'da kalmaya devam ettiniz?

Çocuklarım neredeyse oraya ait hissediyorum.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Bir beklentim yok.

4.1.1.11. Nevzat Korkmaz (Nisan 2024, Brøndby)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1977 yılında Konya'dan Danimarka'ya geldim. Babam 1971'de Danimarka'ya geldi.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Ben 15-16 yaşındaydım Danimarka'ya geldiğimde. Köyde babamın dükkânı vardı, sonra işçi talebi gelince babam kabul edip göç etti.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Annem ve kardeşlerim ile birlikte uçakla geldik. Babam tek başına trenle gelmişti.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Brøndby'de amcamın evi vardı orda kaldık, daha sonra kendi evimize geçtik.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

O zamanlar Danimarkalılar bizi güzel karşıladılar ve hep yardımcı oldular.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Geldiğimde ben elbise fabrikasında çalıştım, daha sonra mobilya üretiminde çalıştım.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Kendi dükkanım vardı, kısa süre matbaacılık yaptım, manavım oldu ve en son restoranım oldu.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Ben üç ay dil kursuna gittim, daha sonra tercümanlık yapanlardan özel ders aldık. Zamanla kendi kendime öğrendim.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Çocuklarım özel okullara gitti ve orada ayrıyeten Türkçeyi öğrendiler.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

İşyerlerine başladığımda şartlı giriyordum, işi aksatmadan namaz kılma talebinde bulunuyordum. İşverenler bunu sorun etmediler ve memnun kaldılar. Diğer ibadetlerde de sıkıntı yaşamadım, örneğin oruç tutmak gibi.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Erkek çocuksa, müsaade ederim. Fakat kızım için kabul etmezdim.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum, ancak Danimarka'da kök salmışız. Tüm ailem burada olduğu için, artık Türkiye'ye sadece akrabalarımızı ziyaret etmeye gidiyoruz.

4.1.1.12. Fatma Kömürcü (Nisan 2024, Kopenhag)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1980 yılında Danimarka'ya geldim, eşim ise 1969'da geldi.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Konya'da kendimiz eker biçerdik. Yaşamımız bu şekilde geçiyordu, eşim taşınınca bende daha sonra yanına gittim.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Ben havayolu ile geldim, eşim tren ile geldi. Eşim kardeşim Hüseyin ile beraber tren yolunu kullanarak gittiler. Kardeşim Almanya'da kaldı, eşim Danimarka'ya gitti.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Kopenhag'da kaldık. O zamanlar ev bulmak zor oldu.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Dil sorunu vardı. İlk gelenler daha çok sıkıntı çekmişler, ben o kadar zorluk çekmedim, eşimde yardımcı oluyordu.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Krallık fabrikasında eşim 27 sene çalıştı. Bende temizlik işinde çalıştım. İlk kiramız 900 kr. oldu, eşim 8000 kr. maaş alırdı.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Evet etti.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Çocuklarla gezmeye çıkardık, bazen yeni açılan camilere giderdik.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Benim daha dilim tam yok, ama kurslara gittim ve işyerinde az bir şey öğrendim.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Çocuklarımızı okuttuk, Türkçeyi de öğrendiler.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Ramazan takvimleri yoktu, o konuda sıkıntı çekmiştim. Yoksa ibadetlerimizi elimizden geldiğince yerine getiriyorduk. Oruç tutarken Danimarka'da takvim ve saatler problemi dışında zor olmadı.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Eğer Danimarkalı Müslüman olursa rahatsız olmam.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Her iki ülkeye de tam ait hissetmiyorum. Sanki bir yanımda Türkiye'ye ait bir yanımda Danimarka'ya.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Türkiye'nin birlik ve beraberlik içinde olmasını isterim, başka buradan bir beklentim yok.

4.1.1.13. Yusuf Ziya Doğan (Nisan 2024, Roskilde)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

Danimarka'ya 1969 yılında geldim.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Türkiye'de ben terziydim. Eniştem Danimarka'daydı, benim ismimi oradaki konsolosluga yazınca, iş için bana davetiye geldi. Eniştem 1967'de Danimarka'ya göç etmişti.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Tren ile direkt Danimarka'ya geldim.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Tohum fabrikasındaki lojmanda kaldım.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Hiçbir sorun yaşamadım. İstasyonda beni çok güzel karşıladılar ve yardımcı oldular.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Roskilde şehrinde 5 katlı binada tohum fabrikasında çalıştım.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Evet etti.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Türkler ile toplanırdık. Yaklaşık 30 Türk ailesi vardı. Ramazan'da hep beraber iftar yapardık, şenlik olurdu. O zamanlar birbirimize çok kenetlendik, birbirimize destek verirdik ve birbirimize bağlıydık. Maddi manevi yardımcı oluyorduk. Hafta sonları daha çok toplanırdık. Roskilde' de en az her hafta sonu 10-15 kişi toplanırdık.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Ben Almancayı biliyordum, biraz Almanca biraz Danca konuşuyordum. İşyerinde zorluk çekmedik, fakat bazen hastanelerde sorun olabiliyordu.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

1977 yılına kadar yalnız çalıştım, sonra ailemi getirdim. Çocuklarımı hemen okula yazdırdım ve eğitimleri için çok çabaladım.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Hiçbir zorluk olmadı, işyerinde de namaz kılardık. Cuma namazları için bir iki saat müsaade isterdik. Aramızda bir imam seçer beraber kılardık. Ramazan ayında hoca getirirdik. Önce bir oda aldık orayı tamir ettik güzelleştirdik kendi aramızda. Orada namazlarımızı kılardık. 10 sene sonra cami açıldı.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Çocuklarımda öyle bir şey olmadı, fakat torunum bir Danimarkalı hanım efendi ile evlendi. Danimarkalı gelinimiz Müslüman olmuştu ve ben onayımı verdim. Müslüman olduktan sonra bir sıkıntı yok.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Biz hep kesin dönüş yapmayı istemiştik, fakat burada kaldık. Danimarka'da maddi manevi iyiyiz, bir sıkıntımız olmadı. Burayı seviyorum fakat tek vatanımız Türkiye ve dolayısıyla kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Türkiye'mizin iyi olmasını isterim sadece. Buradan bir beklentim yok.

4.1.1.14. Türkan Akçura (Mayıs 2024, Kopenhag)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1984 yılında geldim. Beyim 1973 yılında geldi.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Eşim Türkiye'den buraya iş için gelmişti.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Ben uçakla oğlumla geldim, eşim arkadaşıyla tren ile geldi.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Kopenhag'da bulunan Nørreport gölüne yakın oturuyorduk. Kirada oturuyorduk.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Herkes bana iyi davranıyordu, hiç ayrımcılığa uğramadım. Sadece dil konusunda zorlandım. El hareketler ile birbirimizi anlamaya çalışıyorduk.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Danimarka'ya geldiğimde üç ay sonra temizlik işine başladım. İşyerinde alım vardı ve bir arkadaşım vesilesiyle işe alındım.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Evet, tatmin etti.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Biz gezmeyi, keşfetmeyi seviyorduk, ailecek iş hayatı dışında Danimarka'yı gezerdik. Ayrıyeten Hovedbanegård'da Türk işçi kulübü vardı, eşim oraya da giderdi.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Dil eğitimi için Danimarka'nın devlet okulundan ders aldım.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Çocuklarımızı Türkçe kurslarına gönderdik.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Zor olmadı, işyerinde rahat ibadetlerimizi yerine getiriyorduk. Danimarkalılar bu konuda saygı duyuyorlardı.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Razı olmazdım herhalde, fakat Müslüman olsaydı olurdu.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Nereye ait hissettiğimi bilmiyorum. Ancak torunlarım ve çocuklarım burada olduğu için Danimarka'da kaldım.

4.1.1.15. Bedriye Kaya (Mayıs 2024, İshøj)

Danimarka'ya ne zaman göç ettiniz?

1985 yılında Danimarka'ya göç ettim.

Danimarka'ya gelmeden önce Türkiye'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Babam, ablam ve eniştem benden önce Danimarka'ya gelmişlerdi. Bu nedenle daha sonra bende taşındım.

Türkiye'den Danimarka'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Danimarka'ya uçak ile geldim.

Danimarka'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Kopenhag şehrinde ablamın evinde kaldım. Ailemin burada olması benim için çok kolay oldu.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Ayrımcılığa uğramadım, aksine arkadaşlık ettiler. İşyerindeki Danimarkalılar dil konusunda her zaman yardımcı oldular.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Babam hemen iş yapmamı istemedi, önce Danca dilini öğrenmemi istedi. Bir buçuk sene sonra işe girdim, Kopenhag'da bir kreşte çalıştım. Daha sonra ihtiyaçlara bakmak için tekrar dil kursuna gittim. 19 sene orada çalıştım ve çok memnun kaldım.

Danimarka'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Evet etti.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Danimarka devletinin yardımı ile Danca dil kursuna gittim.

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Çocuklarımı okula gönderdim hem Türkçeyi hem de Danca'yı öğrendiler.

Danimarka'da İslam dininin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Hiç zorlanmadım. Hatta Kopenhag'da haftada bir veya iki kere kendi aramızda (Türk kadınlar) toplanıp Kuran okuyorduk, dinî sohbetler ederek beraber yemek yiyorduk.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Benim çocuğum yok, ama olsaydı Müslüman biri ile evlenmesini isterdim. Dinimize ve kültürümüze uyum sağlayabilecek ise neden olmasın.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka 'da kalmaya devam ettiniz?

Danimarka'ya ait hissediyorum. Hayat şartlarından dolayı Danimarka 'da kalmaya devam ettim.

Danimarka 'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti 'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Bir beklentim veya isteğim yok, sadece Türkiye 'nin maddi olarak daha iyi olmasını isterim.

4.1.1.16. Mehmet Çankaya (Mayıs 2024, Vejle)

Danimarka 'ya ne zaman göç ettiniz?

Hayatımda unutamadığım bir tarih, 17 Nisan 1972 Danimarka 'ya giriş tarihim.

Danimarka 'ya gelmeden önce Türkiye 'deki yaşam koşullarınız nasıldı?

Afyon şehrinde Dinar Alparslan Köyünde dünyaya gelen bir köylü çocuğuyum. İlkokulu köyümde bitirdim ve okul hayatım sonlandı. Çiftçilik yapıyorduk.

Türkiye 'den Danimarka 'ya hangi ulaşım yolunu kullandınız? Sizinle beraber gelen var mıydı?

Danimarka 'ya büyük abim ile beraber trenle geldik. O yıllarda Avrupa'ya göç eden Türkler çok vardı.

Danimarka 'ya ilk ayak bastığınızda nerede konakladınız?

Kuzey Sjælland bölgesinde, Græsted diye ufak bir kasabada, babamın çalıştığı iş yerinin evinde konakladık. Toplamda 6 kişiydik.

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığınızda ne gibi sorunlar yaşadınız? Danimarkalılar tarafından ayrımcılığa uğradınız mı?

Danimarkalılar ile ilk karşılaştığımda hiçbir zorluk çekmedim, sadece dilden dolayı birbirimizi anlamakta zorlanırdık. Hiç ayrımcılık hissetmedik.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Ben Danimarka 'ya geldikten bir ay sonra işe başladım. İyi hatırlıyorum, bir lamba fabrikasında çalışıyordum. İşim basitti, bir zorluk çekmedim. Orada çalışan Türkler sayesinde dil sorununu beraber çözerdik.

Danimarka 'daki çalışmanız maddi olarak sizi tatmin etti mi?

Ben işe başladığımda saatlik ücretim 7 krondur. İki haftada takriben 300-350 kr. elime geçiyordu. Altı kişilik bir ailenin aylık giderini karşılıyordu.

Danimarka'da eğitim sorununu ve dil problemini nasıl çözdünüz, neler yaptınız?

Çocuklarınızın Türkçeyi öğrenmesi için bir çabanız oldu mu?

Ben Danimarka'da dili öğrenmek için ayrıyeten okula gitmedim. Çalıştığım iş yerinde dil kursları düzenleniyordu, onlara katıldık. Bu şekilde dil sorunumuzu çözdük. Daha sonra çocuklarımızın Türkçeyi unutmamaları için evde sürekli Türkçe konuşurduk. Ayrıyeten çocuklarımız hem Danimarkaca hem Türkçelerini hem de dinlerini öğrenmek için özel okula gönderdik.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Hayır, kesinlikle ben öyle bir şey ile karşılaşmadım. Hatta dinî vecibelerimi yerine getirdiğimden dolayı Danimarkalılar tarafından saygı gördüğümü hatırlıyorum. Mesela namazımı kılardım, iş yerimde kimse bana burada namaz kılamazsın demedi. Orucumuzu tutardık ve sen orucunu tutamazsın diyen olmadı.

Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Ben tüm çocuklarımı evlendirdim. Gayrimüslim ile evlenmeleri bizi tabi endişelendirmişti. Fakat benim görüşüm; Danimarkalı eğer gerçekten Müslüman olursa neden olmasın.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Ben önce bir Müslümanım ve Türk'üm. Türkiye'de dünyaya geldim ve vatanımı çok seviyorum. Ancak çocuklarımızın hepsi Danimarka'da büyüdüğü için buraya alıştılar ve Türkiye'ye pek dönmeyi düşünmüyorlar. 5 tane çocuğum ve 16 tane torunum var. Bizde burayı tamamen terk etmemiz mümkün gibi gözüküyor. Gönülüm tabi ilerde Türkiye'ye dönmek.

Danimarka'daki Türklerin Türkiye Cumhuriyeti'nden beklenti ve istekleri nelerdir? Bu soruyu kendi dünyanızdan cevaplayabilir misiniz?

Türkiye'den benim bir beklentim yok.

4.1.2. Danimarka'da Yaşayan 3. Nesil Türk Gençlerin Röportajları

4.1.2.1. Kübra Toy (Mayıs 2024, Kopenhag)

Danimarka'da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Danimarka'da ara sıra kendimi dışlanmış gibi hissedebiliyorum. Bunun haricinde çok büyük zorluklar yaşamadım.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Başvuru yoluyla iş bulmak zor oluyor. Bu nedenle ailemin ve arkadaşlarımin vesilesi ile işlere girdim.

Danimarka'da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu?

Daha önce bir emlak ajansında çalışmıştım. Saat başına 110 DKK alıyordum.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

İş hayatı dışında okula gidiyorum, öğretmenlik okuyorum. Bunun dışında ailem ve arkadaşlarım ile vakit geçirmeyi seviyorum.

Danimarka'da ana dilinizi nasıl korudunuz?

İlkokula gittiğim zamanlar, dersten sonra Türkçe dersleri veriliyordu. Danimarka'nın böyle bir imkân sunması güzeldi. Okul dışında zaten evde hep Türkçe konuştuğumuz için zorluk çekmedim.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

Dinim İslam.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Danimarka'da İslam dinini yaşamak bazen zor olabilir. Dışarda ibadetlerimi yerine getirmek istediğimde, kendimi dışlanmış gibi hissedebiliyorum.

Gelecekte Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Çocuğum bir Danimarkalı ile evlenmesini istemem. Erkek veya kız olsun fark etmez. Çünkü kültür farkı çok büyük. Danimarkalılar ile düşünce tarzlarımız farklı olabiliyor.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum. Türkiye'ye gittiğim zaman kendimi daha huzurlu hissediyorum. Bazen düşünüyorum, Türkiye'ye taşınmak nasıl olur diye. Ama yapabilir miyim bilmiyorum, sonuçta burada doğup büyüdüm ve burada evim var.

Türkiye'deki gelişmeleri/haberleri takip edebiliyor musunuz?

Türk kanallarından ve sosyal medya dan takip ediyorum.

4.1.2.2. Aleyna Kekeç (Mayıs 2024, Hedeheusene)

Danimarka'da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Zorluklar oldu ne tam Danimarka'ya ne de Türkiye'ye ait gibi hissediyorum kendimi. İşyerimizde veya okula gittiğimizde, Türklere karşı önyargısı olan Danimarkalılar ile karşılaşabiliyoruz maalesef. Sanki diğerlerine kıyasla her zaman 0-1 öndeyiz.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

İş bulmak zor oldu benim için. Bir kere başvurduğum bir yerde, başörtülü olduğum için işe alınmamam gerektiğini söyledi. Aynı iş için mülakata giren pek çok Danimarkalı var iken, bizim işe alınmamız kolay olmadı.

Danimarka'da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu?

Maaşımdan memnunum, yüksek eğitilmiş olduğum için iyi bir maaş da alıyorum.

Ailenizden aldığınız destek size yeterli oluyor mu?

Evet yeterli oluyor.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

İş hayatım dışında ailem ve arkadaşlarım ile vakit geçirmeyi seviyorum.

Danimarka'da ana dilinizi nasıl korudunuz?

Özel okulda okudum ve orada ayrıyeten Türkçe dersleri veriliyordu. Aynı zamanda dilimizi unutmamak için evde hep Türkçe konuşuruz.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

Müslümanım.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Danimarka'da Müslüman olmak, yapmamız gereken şeyleri yerine getirmek açısından zor olduğunu düşünmüyorum. Örneğin Ramazan ayında işyerimiz çok anlayışlı davrandı ve orucumuzu işyerinde açabilmemiz için bizlere hurma bile alındı. Hatta çalıştığım yerde ortak bir iftar düzenledik. Ayrıca işyerinde her zaman girip namaz kılabilceğimiz bir mescidimiz var. İş dışında.

Gelecekte Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Çocuğum bir Danimarkalı ile evlenirse üzülürüm. Kız veya erkek olması fark etmez. Ailemde bir Danimarkalı olmasını tercih etmem. Bu çok genel bir ifade ama kültür farklılıkları çok büyük bir rol oynayacaktır ve bu benim tercih edeceğim bir şey olmaz.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Kendimi aslında hiçbir yere ait hissetmiyorum. Danimarkalı gibi görünmesem de kendimi Danimarka'da daha çok evimde hissediyorum. Bu yüzden burada, Danimarka'da yaşamaya devam ediyorum. Şu an Türkiye'nin ekonomik ve siyasi durumu da kalma nedenimde büyük rol oynuyor.

Türkiye'deki gelişmeleri/haberleri takip edebiliyor musunuz?

Sosyal medyadan takip ediyorum.

4.1.2.3. Rabia Kart (Mayıs 2024, Kopenhag)

Danimarka’da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Danimarka'da doğduğum için buranın yaşam şartları altında ve kültürünü öğrenerek büyütüldüm, ama her zaman bir Türk olarak yetiştirildim. Çok olmasa da bazı zorluklar yaşadım. Mesela okulda çok güzel bir ders yapmış olsam da kimliğim yüzünden düşük not almışlığım oldu. İsmimden dolayı işyerine kabul edilmediğimde.

Danimarka’da iş bulma süreciniz nasıldı?

İş hayatına 13 yaşında başladığım için, CV’m bir hayli doluydu, bu da yetişkin hayatımda kolay iş bulabilmek için bir avantaj oldu. Bazı işyerlerine ismimden dolayı kabul edilmediğim tabi oldu, ama bu durum benim için hiçbir zaman bir engel olmadı.

Danimarka’da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu?

Danimarka’da hayat şartları maalesef çok pahalı. Şu an ki maaşım ile oğlumla beraber yalnız bir evde yaşamaya gücüm yetmez. Önceden bir birikmişim var ise bu mümkün olur.

Şu an ailem ile yaşadığım için maddi olarak fazlalıkla tatminim.

Ailenizden aldığınız destek size yeterli oluyor mu?

Maddi olarak ailemden destek almıyorum, ama onlarla yaşadığım için ev kirası giderim olmuyor ve bu benim için yeterli bir destek.

Danimarka’da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

İş hayatı dışında, geniş bir sosyal hayatım var, arkadaşlarımla ve ailemle vakit geçiriyorum. Mesleğim üzeri bilgilerimi tazelemek ve geliştirmek için kurslara gidiyorum, İslami bir kurumda gönüllü olarak çalışıyorum.

Danimarka’da ana dilinizi nasıl korudunuz?

Ailem evde her zaman Türkçe konuşuyor ben ve kardeşlerimle, bizde bunu devam ettiriyoruz. Türk arkadaşlarımla, Danca konuşsak bile muhakkak Türkçe konuşmaya özen gösteriyoruz. Aynı zamanda gönüllü olarak çalıştığım İslami kurumda tek Türkçe konuşuyoruz.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

İslam.

Danimarka’da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Genel anlamda bu hususta hiçbir zaman zorlanmadım, benim tanıdığım Danimarkalılar her zaman dinîme saygı duydu ve ben dinî gereklerimi her seferinde açıklayıp uyguladım. Danimarka’da işyerlerinde namaz kıldığımı ve kılacağımı bildirdim, bu hususta müdürümle birlikte bir yol çizdik. Namazımı kılabilirim ama molalarımda izin verildi, başkalarını rahatsız etmeden vs. gibi.

Gelecekte Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Muhtemelen, evet rahatsız eder. Bir oğlan çocuğum var ve onu İslami değerler ve çerçevesi altında yetiştirmek istiyorum. Onun bir Müslüman ve bizim kültürden biri ile evlenmesini isterim. Bir gün illa bir Danimarkalı ile evleneceğim diye tutturacak olursa, Müslüman olmasını ümit ederim. Ama oğlumun bir Türk ile evlenmesi için teşvik eder ve o yönden hazırlarım.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka 'da kalmaya devam ettiniz?

Ben kendimi yarı Danimarka yarı Türkiye'ye ait hissediyorum. Ama nerede yaşamak istersin diye sorarsanız, Danimarka derim. Yaşam şartlarından dolayı Türkiye'de şu an yaşamak istemem. Doğup büyüdüğüm, bir çevre edindiğim, kurulu bir düzenim olan ve ailemin olduğu yer burası. Ailem nerede yaşıyorsa orada yaşamak isterim.

Türkiye'deki gelişmeleri/haberleri takip edebiliyor musunuz?

Özel olarak takip etmiyorum, ama bizim evde Türk haberleri her akşam izlenir, orda bulunuyorsam takip ederim.

4.1.2.4. Müberra Çanakgöz (Mayıs 2024, Helsingør)

Danimarka'da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Kesinlikle. Dinimiz ve kültürümüz arasındaki farkını Danimarkalılar bilmedikleri için, yaşam tarzımızla ilgili önyargılar oluşabiliyor. Türk geleneklerini ve dinimizdeki görevleri yanlış anlayabiliyorlar. Genelleme yapamam, ama çoğu zaman Danimarka'da yaşayan Müslüman bir genç olarak, neden ne yaptığımızı bilmedikleri için birçok soruyla karşılaşabiliyoruz. Bu yüzden bu sorulara bilgili bir şekilde yanıt verebilmemiz önemli, yani bilgi sahibi olmamız gerekiyor. Bu soruları yanıtlarken, sordukları soruların mantıklı olduğunu ve onlar tarafından bilinmediği için mantıklı bulduğumuzu anlatmamız gerekiyor ki, doğru bir şekilde bilgilendirebilelim. Bu tür zorluklar genellikle okul hayatında veya iş hayatında karşılaştığımız durumlar olabiliyor.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Şu an öğrenciyim, pedagoji okuyorum. Yedi ay sonra diplomamı alıp, kolaylıkla iş bulabileceğimi düşünüyorum. Ancak meslekten mesleğe farklılık gösterebiliyor. Danimarka'da pedagoğ ihtiyacının çok olduğu için, iş bulabileceğimi düşünüyorum.

Danimarka'da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu?

Pedagog maaşlarının ne kadar olduğunu biliyorum ve nispeten giderlerimi de tahmin edebiliyorum. Bu miktarın yeterli olacağını düşünmüyorum.

Ailenizden aldığınız destek size yeterli oluyor mu?

Şu anda okuduğum için ve aynı zamanda part time çalıştığım için giderlerimi karşılayabiliyorum. Ve bunu tabii ki ailemle yaşadığım için başarabiliyorum. Ayrı eve çıksam ve hem okuyup hem part time çalışsam bile yeterli olmaz.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Okula gidiyorum, part time çalışıyorum.

Danimarka'da ana dilinizi nasıl korudunuz?

Müslüman okuluna 6-15 yaşları arasında gittim. Türkçe derslerinin de olduğu bir okuldu. Aynı zamanda ailemle birlikte vakit geçirdiğimizde çoğunlukla Türkçe konuşuyoruz.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

İslam, Müslümanım.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

En zorlandığım şey, okul ve iş saatlerinde namaz kılmak. Okul veya işte namaz kılmam gerektiğinde, Danimarkalılarla olduğum okul veya iş ortamında, onların fark etmeden namazımı vaktinde kılmaya çalışmak tek zorlandığım konu.

Gelecekte çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi?

(Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Eğer kişi Müslüman değilse, rahatsız olurum. Müslüman bir Danimarkalı ise buna rağmen kültürümüzden bir Türk ile evlenmesini tercih ederim, ancak karşı çıkmam. İkisi içinde aynı geçerli.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?

Türkiye'yi seviyorum, ama Danimarka'ya kendimi ait hissediyorum.

Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Burada doğup büyüdüm ve ailem, arkadaşlarım, çevrem burada.

Türkiye'deki gelişmeleri/haberleri Takip edebiliyor musunuz?

Evet, ediyorum.

4.1.2.5. Fırat Küçükavcı (Haziran 2024, Kopenhag)

Danimarka'da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Türk olarak değil ama Müslüman yabancı gibi, İslam düşmanlığını sözlü olarak medyadan ve insanların görüşlerden görebiliyoruz/hissedebiliyoruz.

Danimarka’da iş bulma süreciniz nasıldı?

Sorunsuz

Danimarka’da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu?

Yaptığım iş maddi olarak tatmin ediyor beni. Maalesef ailemiz burayı bizim kadar tanımadığı için ve eğitim seviyeleri yüksek olmadığı için, Danimarka’daki toplumda ayakta tutunmamız için bize destekleri fazla olamıyor. Hatta tam tersi, genellikle biz gençler ailelerimize destek veriyoruz.

Danimarka’da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

İş hayatı dışında, voleybol, fitness, kültürel aktiviteler vs.

Danimarka’da ana dilinizi nasıl korudunuz?

Ailemizin büyükleri Danca bilmediği için evde hep Türkçe konuşuldu. Bir de Türkiye’ye her sene gide gide öğrenildi.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

İslam dinine inanıyorum

Danimarka’da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Hiçbir zorluk yaşamadım

Gelecekte çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi?

(Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Beni rahatsız eder, ama karşıdaki kişi İslam’a dönmüş ve İslam’ı doğru ve güzel yaşıyorsa, artı bizim dilimizi öğrenme isteği varsa saygıyla karşılarım.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?

Kendimi 100% Türk hissediyorum ve iki ülkeye de bağlı.

Neden Danimarka’da kalmaya devam ettiniz?

Danimarka'daki hayatımı, rahatı ve huzuru uzun vadeli başka yerde bulamayacağıma inandığım için burada kaldım. Ailemin ve arkadaş çevrem %90 burada olduğu için, Danimarka’da yaşamayı tercih ediyorum.

Türkiye’deki gelişmeleri/haberleri Takip edebiliyor musunuz?

Türkiye’deki gelişmeleri elimizden geldiğince takip ediyoruz ama Türkiye’de yaşayan biri kadar değil tabi.

4.1.2.6. Merve Tetik (Haziran 2024, Hillerød)

Danimarka’da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Öyle zorlayıcı bir şekilde sıkıntı yaşamadım, sadece bazen Danimarkalılar tarafından “Evinize geri dönün!” gibi sözler işittim.

Danimarka’da iş bulma süreciniz nasıldı?

Normal aslında, 1-6 ay sürüyor genelde.

Danimarka’da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu?

Maddi olarak maaşım tam yetiyor, ailemden genel olarak almamaya çalışıyoruz çünkü onların durumları belli. Eskisi gibi değil her şey artık daha pahalı. Önceden iki maaş ile yetinip, kenara biraz para koyabiliyorduk. Ancak şimdi tam tamına yetiyor.

Danimarka’da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Ailem ile vakit geçiriyorum çoğunlukla, fırsat olunca arkadaşlarla.

Danimarka’da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Hayır zor değil, artık her yerde ibadetlerimizi yerine getirebiliyoruz. İşyerlerinde bile namaz odaları mevcut.

Gelecekte çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi?

(Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Danimarkalı bir Müslüman ise ve ailesi de Müslüman ise neden olmasın. Ama değilse biraz zor olabilir. Çocuklarımızı dinî yönden çok kolay kaybedebiliriz, dünyadaki uğraşlar daha zevkli geliyor onlara. Kız veya erkek fark etmiyor benim için.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?

Evet ediyorum hatta tüm gurbetçiler adına da konuşabilirim, ediyoruz. Türkiye’de yaşamıyoruz ama hasretiz, üzgünüz, endişeliyiz ve haberlerde birilerin başına bir şey gelse sanki kendi ailemizin başına gelmiş gibi üzülmüyoruz.

Neden Danimarka’da kalmaya devam ettiniz?

Doğup büyüdüğüm yer burası ve ailemin hepsi burada olduğu için burada kalmaya devam ettim.

4.1.2.7. Yasemin Özbölük Stetler (Haziran 2024, Frederiksberg)

Danimarka’da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Bunu günlük hayatta çok hissetmiyorum. Genel olarak hayır diyebilirim.

Danimarka’da iş bulma süreciniz nasıldı?

Benim için kolay oldu. Stajyerlik yaptığım şirkette işe başladım ve hala o şirkette farklı bir departmanda çalışıyorum.

Danimarka'da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu? Ailenizden aldığınız destek size yeterli oluyor mu?

Maddi anlamda tatmin ediyor. Kazancımdan gayet memnunum ve istatistiklere göre de kazancım ortalama bir mühendisin maaşı ile aynı. Evet, ailem bana maddi anlamda destek verdiler. Ama aynı zamanda erken yaşta part time işe başladım. Bunun sebebi ise erken yaşta kendi ayaklarımın üstünde durmayı öğrenmek.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Evliyim, bir çocuğum var. Eşim, çocuğum, ailem ve arkadaşarımla bol bol vakit geçiriyorum. Fotoğraf çekmeyi, yoga yapmayı ve kitap okumayı çok seviyorum.

Danimarka'da ana dilinizi nasıl korudunuz?

Bol bol kitap okuyarak, Türkçe film/ dizi izleyerek, Türkçe müzik dinleyerek ve tabii ki 7 sene haftada bir defa Türkçe dersine katılarak.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

Evet Müslümanım.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Pek olmadı. Ama bir dönem başörtüsü kullandığım da bazı Danimarkalıların ters baktığını yaşadım ve maalesef birkaç defa da ırkçılığa uğradım. Onun dışında her ramazan ayı, hayır su bile içmek yasak diye tekrar etmek biraz sıkıcı olmuştu.

Gelecekte Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Rahatsız etmez çünkü kendim bir Danimarkalı ile evliyim. Çocuğumu kim mutlu ederse onu sonuna kadar desteklemek isterim.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?

Karmaşık duygular içerisindeyim. Ne buraya ne de Türkiye'ye ait hissediyorum. Bunun en büyük sebebi Türkiye'ye gittiğimde bir Danimarkalı olarak görülmem ve Danimarka'da bir yabancı olarak. Kendimi duygusal anlamda bir Türk gibi görüyorum ama yaşam tarzım ve görüşlerim daha Danimarkalı gibi. Sonuçta burada doğup büyüdüm.

Neden Danimarka'da kalmaya devam ettiniz?

Bütün ailem çevrem burada, bildiğim her şey. Eğitimimi burada tamamladım ve iş hayatına burada başladım. Eğer en önemli nedenleri sayacak olursak, ekonomik güven, ülkede genel anlamda güven duygusu ve son olarak düzenli bir sistem.

Türkiye'deki gelişmeleri/haberleri takip edebiliyor musunuz?

Önceki kadar değil ama etmeye çalışıyorum. Daha çok sosyal medya üzerinden. Ve Türk edebiyatını çok sevdiğim için de edebiyat konularını takip ediyorum

4.1.2.8. Ahmet Can Ataseven (Haziran 2024, Kopenhag)

Danimarka’da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Bazen kültürel farklılıklar, önyargı ve dolaylı ayrımcılık ile karşılaşabiliriz.

Danimarka’da iş bulma süreciniz nasıldı?

Bir işe başvurduğunuzda diğer başvuran Danimarkalılar ile farklı olduğunuzu hissedebilirsiniz. Genelde önce kendi vatandaşları işe alınır.

Danimarka’da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu? Ailenizden aldığınız destek size yeterli oluyor mu?

Maddi olarak, evet tatmin ediyor. Ancak sistemde ne kadar vergi ödediğimiz ve bundan ne elde ettiğimiz açısından iyileştirilebilecek bazı noktalar olduğunu düşünüyorum. Örneğin hastaneler daha iyi işletilebilir. Acil servise gittiğinizde ve acil tedaviye ihtiyaç duyduğunuzda neredeyse her zaman birkaç saat beklemek zorunda kalıyoruz. Evet, ailemden de destek alıyorum ve yeterli oluyor.

Danimarka’da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Arkadaşlarımla ve ailem ile vakit geçiriyorum.

Danimarka’da ana dilinizi nasıl korudunuz?

Ben Türkçe dilini ailem sayesinde öğrendim. Haftada bir veya iki defa Türkçe dersi veren özel bir okula gittim. Yaz tatillerinde her zaman Türkiye'ye seyahat ettik.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

Elhamdülillah, İslam.

Danimarka’da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Dinimize uygun yaşamak imkânsız bir şey değil. Sadece toplumun bakış açısı bazen olumsuz bir etkiye sahip olabilir.

Gelecekte Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Gelecekteki kızımın ya da oğlumun etnik Danimarkalı biriyle evlenmesine karşı değilim. Yeter ki o kişi İslam dinine uygun yaşasın.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka’da kalmaya devam ettiniz?

Danimarka’da iken Türk olduğumu hissedebiliyorum. Türkiye’de olduğumda Danimarkalı olduğumu hissediyorum.

Türkiye’deki gelişmeleri/haberleri takip edebiliyor musunuz?

Haberleri takip etmeyi severim.

4.1.2.9. Melike Savcun (Haziran 2024, Valby)

Danimarka’da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Az çok var.

Danimarka’da iş bulma süreciniz nasıldı?

Çalışmıyorum.

Danimarka’da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu? Ailenizden aldığınız destek size yeterli oluyor mu?

Çalışmıyorum. Evet, ailemin verdiği destek bana yeterli oluyor.

Danimarka’da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Öğrenciyim/ okuyorum, okul dışında arkadaşlarımla geziyorum.

Danimarka’da ana dilinizi nasıl korudunuz?

Okulda özel Türkçe dersler gördüm ve Türk diziler/ filmler sayesinde Türkçe dilini unutmadım.

Ayrıca Türkçe kitap okuyorum ve evde Türkçe dili daha çok konuşuluyor.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

Evet Müslümanım

Danimarka’da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

Çok da zor olmadı, çünkü burada da camilerimiz var ve Müslüman arkadaşlarımız var. Ancak ırkçılık maalesef bazen oluyor ve bu nedenle başörtü takmayan arkadaşlarım oldu.

Gelecekte Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi? (Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Erkek çocuk veya kız çocuk fark etmez, önemli olan evlenecek kişilerin Müslüman olması.

Kültür farklılığı olsa da Müslüman olduğu sürece bu bir engel değildir.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz? Neden Danimarka’da kalmaya devam ettiniz?

Tam olarak kendimi biryere ait hissetmiyorum ama seçmem gerekiyorsa Danimarka derim.

Türkiye’deki gelişmeleri/haberleri takip edebiliyor musunuz?

Evet takip edebiliyorum hem haberleri izliyorum hem de sosyal medyadan takip ediyorum.

4.1.2.10. Rabia Küçükavcı (Haziran 2024, Vallensbæk)

Danimarka'da bir Türk genci olarak yaşadığınız zorluklar var mı?

Danimarka'da doğup büyüdüğüm için dil konusunda zorluk yaşamadım. Ama kültür farklılığı olabilir.

Danimarka'da iş bulma süreciniz nasıldı?

Mezun olduktan yaklaşık altı ay sonra iş buldum. Yani pek fazla zorluk çekmedim.

Danimarka'da çalışıyorsanız maddi olarak sizi tatmin ediyor mu?

Evet.

Ailenizden aldığınız destek size yeterli oluyor mu?

Ben eşimle yaşıyorum ve ikimizde çalışıyoruz. Bu nedenle ailemizden maddi bir desteğe ihtiyaç olmuyor. Fakat manevi desteği her zaman alıyoruz.

Danimarka'da iş hayatı dışında neler yapıyorsunuz?

Dinî bir organizasyonda gönüllü olarak çalışıyorum. Bunun dışında ailem ve arkadaşlarımla vakit geçirmeyi seviyorum.

Danimarka'da ana dilinizi nasıl korudunuz?

Ana dilimiz hem Türkçe hem de Danca. Evde ve ailemiz ile Türkçe dilini konuşmayı tercih ediyoruz. Bunun dışında özel okula (ilkokul ve ortaokul) gittim ve orada hafta da yaklaşık iki kere Türkçe dersini gördük.

Herhangi bir dine inanıyor musunuz?

Evet, Müslümanım.

Danimarka'da İslam dinin gereklerini yerine getirmek sizin için zor oldu mu?

İş yerinde namaz kılmak zor olabiliyor. Her iş yerinde ayrıyeten bir 'dua odası' bulunmuyor maalesef. Bunun dışında Ramazan döneminde, bazı iş arkadaşlarımız oruç tutanlara saygı ve anlayış göstermekte zorlanabiliyor. Bu yüzden İslam hakkında fazla gereksiz sorular sorulabiliyor, özellikle Danimarka'da çok fazla ateist olduğu için.

Gelecekte Çocuğunuz bir Danimarkalı ile evlenmek isterse, bu durum sizi rahatsız eder mi?

(Çocuğunuz erkek çocuksa nasıl bakarsınız, kız çocuksa nasıl bakarsınız)?

Erkek veya kız olsun hiç fark etmez, gelecekteki çocuğumdan beklentim İslam dinine düşkün birisiyle evlenmesidir. Danimarkalı bir Müslüman ile evlenmek istiyorsa aradaki kültür farklılığını ve gelecekteki yaşanabilecek bazı zorlukları anlatır ve uyarırım.

Şu anda kendinizi nereye ait hissediyorsunuz?

Kendimi hem Danimarka'ya hem de Türkiye'ye ait hissediyorum. Danimarka'da bir hayat kurduğum için evim, ailem ve arkadaşlarım burada. Fakat Türkiye'ye her sene gitmezsem içimde bir boşluk oluyor.

Neden Danimarka'da kaldınız?

Benim dedem 1960'larda Danimarka'ya göç etti ve böylelikle hepimiz burada yaşamaya başladık ve alıştık. Bir hayat kurduk. Fakat Danimarka dışında bir yerde yaşayacak olsam, Türkiye'ye taşınırım.

Türkiye'deki gelişmeleri/haberleri takip edebiliyor musunuz?

Bazen takip ediyorum, eşim daha fazla takip ediyor.

SONUÇ VE DE ĖERLENDİRME

Bu tezde, 1960-1985 yılları arasında Türkiye'den Danimarka'ya gerçekleşen işçi göçünün araştırması yapılmıştır. Sözlü tarih metodu ile Danimarka'da yaşayan Türklerin röportajları elde edilmiştir ve işçi göçünün analizi yazılmıştır. Türklerin Avrupa'daki hayatları ve göçün getirdiği yaşam farklılıkları birçok sosyal ve tarih araştırmalarında yer almıştır. Bunun sonucunda, yaşanan bu göçü iyi tarif edebilmek için sözlü tarih yönteminin etkileyici olduğu kanaatine varılmıştır. Sözlü tarih sayesinde, bilinmeyen olayların ortaya çıkması tarih kaynaklarında ve araştırmalarda yer almıştır. Göç tarihini daha iyi anlayabilmek için kullandığımız sözlü tarih metodu ile Danimarka'ya göç eden Türk işçilerin günlük hayatlarını irdelenmiştir. Ayrıca göremediğimiz problemleri, fabrika çalışanları ile işverenler arasındaki ilişkileri, kültürel ve dilsel konularda karşılaştıkları zorlukları ortaya konmuştur. Bu bilgiler ile Türklerin göç sonrası hayatları ve gündelik yaşamlarını ne kadar etkilediği ve değiştirdiği sonucuna varılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonucunda Avrupa ülkelerinde gerçekleşen işçi göçleri, günümüze kadar etkilerini sürdürmektedir. İşçi göçü hareketi 1973 yılına kadar devam etmiştir. Ancak, Avrupa'nın resmî işçi alımını durdurmasıyla bu hareket tamamen sona ermemiş, zaman içinde bazı iniş ve çıkışlarla günümüze kadar devam etmiştir. İki farklı ülke arasında gerçekleşen bu nüfus hareketliliği, her iki ülkenin sosyal, ekonomik ve siyasi yapılarını derinden etkilemiştir (Tekin, 2007, s. 45).

Göçün gerçekleşmesi ve ortaya çıkan bu etkenler hem Avrupa'nın hem de Türkiye'nin toplumlarında yenilikler ve farklılıklar yaratmış, bu süreç dünya tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Danimarka'ya göç eden Türk işçilerinin daha fazla para kazanma ve ev sahibi olma isteğinin yanı sıra, yeni beceriler edinme ve yabancı kültürlerle tanışma arzusunun da ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, sosyal güvenlik kurumlarından yoksun olmaları, göç etme isteğini artıran bir başka önemli faktör olmuştur. Bunun yanı sıra, Türk işçilerinin Avrupa'da yatırım yapma ve yeni iş alanlarına adım atma imkânı bulmaları da önemli bir gelişme olarak kaydedilmiştir (Bensan, 1967, s. 128).

Göçün başladığı yıllarda Avrupa ülkeleri ağırlıklı olarak Türk işçileri kabul etmiştir. 1960-1973 yıllarında ise daha fazla işçiye ihtiyacı olduğundan, farklı ülkeler ile işçi alımına dair anlaşmalar imzalamıştır. 1962 yılında imzalanan Ankara Antlaşması ile Türk işçilerine yurt dışında serbestçe hareket etme hakkı verilmiştir, çalışma ve ikamet hakları ise genişletilmiştir.

İşçi alım yapan ülkeler, Türklerin ülkelerinde kalıcı olarak geleceklerini tahmin etmemiştir ve işçilerin bir gün kendi ülkelerine dönecekleri düşüncesiyle anlaşmalar imzalamıştır. Bu nedenle de gelen işçilere en çok kullanılan tabir: “misafir işçi” olmuştur. Türk işçilerinin Danimarka’ya gönderilmesi, Türk ekonomisini artırmıştır ve döviz ihtiyacı azalmıştır. Ayrıca işçiler Türkiye’ye geri döndüklerinde mesleki deneyim ve bilgilerinden yararlanma fikri, yetkililer tarafından çok önemsenmiştir. Türkiye’nin yoksulluğu, işsizliği, düşük geliri ve sosyal imkânların göçün şekillenmesinde etkili olmuştur.

Danimarka’ya göç eden ilk Türkler, çoğunlukla ülkenin en büyük şehirlerinden olan Kopenhag, Århus ve Odense gibi şehirlere yerleşmiştir. Daha sonraki senelerde iş için göç eden Türkler, kendi hemşerilerinin yoğun olarak yaşadığı bölgelere yerleşmeyi tercih etmiştir. İlk gelen Türk işçileri, önce çalıştıkları iş yerlerin ayarladığı lojman veya köylerinde kalmıştır, daha sonra kendi evlerine çıkmışlardır. Konaklama hususunda, ilk gelen Türkler zorlanmıştır ve konakladığı alan yeterli olmamıştır. Ancak daha sonra kendi evlerine çıktıklarında daha kolay konaklamışlardır. Sonradan gelen Türkler, konaklama konusunda bu kadar zorluk çekmeyip, geldiklerinde şehirlerde kirada kalmıştır. Türkler Danimarka’da kiraya çıkınca, ailelerini de yanına almıştır.

1960-1985 yıllarında Danimarka’ya göç eden Türkler, gündelik hayatlarında toplum tarafından ayrımcılığa uğramadıkları yapılan röportajlarda ortaya çıkmıştır. Danimarka toplumu, Türkleri hoş bir şekilde karşılamıştır, hatta arkadaşlık yapanlar ve samimiyet kuranlar olmuştur.

Röportajlar aracılığı ile edindiğimiz bulgularda, iş bulma sürecinin zor olmadığı ve birçok fabrikalarda işçi arandığı için, göç eden Türk işçileri istedikleri yerde çalışma imkânı olduğu görülmüştür. Ayrıca Türk işçilerin işverenler ile ilişkilerinde bir problem olmadığını belirtmiştir. Hatta işverenler, Türk işçilere karşı güler yüzlü ve yardımcı olmuştur. Ancak işverenlerin bu yaklaşımı, Türklerin geçici olarak kalma düşüncesinin etkisi ile oluşmuştur. Daha sonraki senelerde Türkler memleketlerine dönmeyip Danimarka’da kalınca, toplumun Türklere karşı olumlu tavrının ilk senelerdeki gibi olmadığı ve Türklere karşı tavırlarında olumsuzluklar ortaya çıkmıştır.

Danimarka’daki Türklerin en büyük problemi dil farklılığı olmuştur. İşyerlerinde tercümanlar veya Danca dilini az çok bilen Türkler yardımcı olarak bu sorunu çözmüştür. Bazı şirketlerde, abone olabileceği bir telefon ile tercüme hizmeti kurmuştur. Söz konusu tercüme hizmeti, hafta içi her gün Türkçe, Danca, İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde sağlanmıştır ve misafir işçilerin resmî kurumlarla olan iletişimlerini kolaylaştırmıştır. Bu çözümler ile Türklerin dil problemi kolaylıkla ortadan kalkmıştır.

Danimarka belediyeleri, göç eden işçiler için okullarda Danca dil dersleri sunmuştur. 1970 yılında ise, bu eğitim zorunlu hale gelmiştir. İşçiler aileleri ile birleşince, çocuklarının eğitim ihtiyaçları da karşılanmıştır. Çocukların normal okul derslerine uyum sağlayabilmeleri için ders sonrası ayrıca Danca dersler verilmiştir. Danimarka'da Türkler yeni bir düzen kurar iken dilde zorluk çekmiştir, fakat Danimarka toplumu birçok hizmet sağlayarak yardımcı oldukları görülmüştür.

Din konusunda ise, Türkler ibadetlerini yerine getirmek için büyük bir problem ile karşılaşmamıştır. İlk senelerde cami veya mescit olmadığı için, toplu bir şekilde bayram namazları ve cuma namazları kılınamamıştır. Daha sonraki senelerde bayram namazlarında Türkler toplanıp bir kilisenin bodrum katında kılınmıştır. Ayrıca işverenler, sorunsuz bir şekilde Türklerin namaz kılıp ibadetlerini yerine getirmeye müsaade etmiştir. Cuma günleri, öğleden sonra cuma namazına katılabilmek amacıyla erken izin verilmiştir. Diğer günlerde ise kaybettikleri çalışma sürelerini telafi etmek için günlük ibadet sürelerini kullanmıştır.

Danimarka'da şu an yaşayan üçüncü nesil Türk gençlerimize din zorlukları hakkında soru sorduğumuzda, biraz farklı cevaplar elde edilmiştir. İşyerlerinde bugün genel olarak Türkler dinini yaşamakta ve namaz, oruç gibi ibadetleri yerine getirip, Türklerin özgür oldukları kanaatine varılmıştır. Ancak Danimarkalılar tarafından din farklılığı hakkında sıkça sorulan sorular bazen Türkler için zor olabilmıştır. Ayrıca çok sık olmasa da ırkçılık yaşayan Türkler de olmuştur. Hatta bazı işyerleri artık Türk işçilerini öncelik olarak tercih etmemiştir. Türkler, iş göçünden sonra Danimarka'ya yeni dinî uygulamalar getirmiştir.

Yemek konusunda, 1970 yıllarına kadar helâl kesim uygulamaları Danimarkalılar tarafından uygulanmamıştır. "Helâl" terimi, Danca sözlüklerde ilk kez 1980 yılında yer bulmuştur. 1973 yılına kadar Danimarka'da helal et satan kasaplar olmamıştır.

Türkiye'den Danimarka'ya ilk göç eden Türklere, çocuklarının bir Danimarkalı ile izdivaç hakkında görüşleri araştırılmıştır. Çoğu cevapların inanç ve kültür farklılıklar nedeniyle olumsuz olmuştur. Bazı cevaplar tamamen olumsuz iken, bazıları ise, evlenecek olan Danimarkalı eğer Müslüman olursa, bir sorun olmayacağı kanaatinde bulunmuştur. Daha sonra aynı soru, şu an Danimarka'da bulunan Türk gençlere de sorulmuştur. İlk gelen Türkler ile üçüncü nesil Türk gençlerimizin cevapları, neredeyse aynı olduğu tespit edilmiştir. Toplanan verilerden bir cevabın, Türk çocukların Danimarkalılar ile evlilikte sorun olmayacağı fikrinde bulunmuştur. Geri kalan cevaplar ise, Danimarkalının Müslüman olması şartıyla olumlu görüşler elde edilmiştir.

İlk gelen Türklerin çoğu Türkiye'ye ait hissettiklerini belirtmiştir. Danimarka'da kalma nedenleri ise, orada büyüyen ailenin, çocukların ve torunları ile beraber yaşamak istedikleri

ortaya çıkmıştır. Danimarka’da yaşayan üçüncü nesil gençler ise, Türkiye’ye ve Danimarka’ya ait hissetmemişlerdir. Gençlerin ikilemde kaldıkları ön görülmüştür. Danimarka’da aile kuran gençler, kendilerini Türk olarak görmektedir, ancak Danimarka’da yaşamak istedikleri tespit edilmiştir. Ayrıca elde ettiğimiz cevaplarda, şu an Türkiye’nin ekonomik olarak problem yaşaması gençleri endişelendirmiştir. Üstelik bu gençler, Danimarka’da ailelerin yanında kalmak istedikleri de ortaya çıkmıştır. Genel anlamda, Danimarka’da yaşayan Türklerin kalma nedenleri, tüm ailenin Danimarka’da bulunması ve orada artık bir düzenin olması büyük bir etken olmuştur. Ancak Türkler daima memleketlerin önemini ve değerini orada yaşadıkları halde korumuştur.

Yaptığımız röportajların çoğunda, Türklerin Türkiye Cumhuriyeti’nden bir beklenti veya istekleri olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Araştırma da röportajlar sayesinde tarih canlanmıştır ve halkın göç ile ilgisi artmıştır. Bu tez ile, büyüklerimizin yaşadıkları bire bir hatırlanmıştır ve yazıya dökülerek kaynaklarımıza değer katmıştır.

Sonuç olarak 1960-1985 yılları arasında Türkiye’den Danimarka’ya yapılan işçi göçü, her iki ülkeye faydalı olmuştur. Danimarka toplumu, Türkleri güler yüz ile karşılamıştır ve her konuda yardımcı olmaya çalışmıştır. Dil ve din farklılığı, konaklama, işyeri ve gündelik hayat ile kültür farklılığı olsa da çözümler üretilerek saygı çerçevesi içerisinde her iki toplumda bu konular problem olmamıştır. Türkler tamamen asimile olmadan, kendi kimliklerini koruyarak Danimarka’da mutlu bir şekilde yaşamaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Alkan, U. (2015). Avrupa'da refah devleti ve göç ilişkisi: Refah sövenizmi örneği, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70 (3), 751-768. https://doi.org/10.1501/SBFder_00000002369
- Bensan Z. (1967). Dış ülkelere işçi akımının önemi ve teşkilat sorunları, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (18), 125–132.
- Børsting, F, G. (2023). *Celal fra Tyrkiet (Türkiye'den Celal)*, Furesø Museer.
- Civan, O. E. ve Gökalp, A. (2011). Göçmen işçi kavramı ve göçmen işçilerin iş sağlığı ve güvenliği, *Çalışma ve Toplum*, 1, (28), 233-264.
- Çankaya, S., ve Tozlu, B. (2021). Zorunlu göçmen grupların toplumsal ve spor aktivitelerinde sosyal uyum ve çok kültürlülük algısı: Samsun ili örneği, *Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 12, (3), 264-283. <https://doi.org/10.17155/omuspd.903041>
- Çaykent, Ö. (2016). Sözlü tarih. A. Şimşek (Ed.), *Tarih için metodoloji* içinde (s. 163-175). Pegem Akademi.
- Delican, M. (2010). cumhuriyet döneminde türk endüstri ilişkileri: işçi sendikalarının dünü, bugünü. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (51), 12-33.
- Dere, İ., ve Akıncı, Z. Y. (2021). Türkiye'de kurum ve kuruluşların yaptıkları sözlü tarih projelerinin analizi, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (46), 379-400. <https://doi.org/10.21497/sefad.1032016>
- Dursun, Ç. (1998). Türkiye'de işçi sınıfı kimliğinin medyada temsili, *Toplum ve Bilim*, 1970-1997.
- Genel, M. (2014). Almanya'ya giden ilk türk işçi göçünün türk basınındaki izdüşümü “sirkeci garı'ndan munchen hauptbahnhof'a”. *Selçuk İletişim*, 8, (3), 301-338. <https://doi.org/10.18094/si.37255>
- Hammer, O. (2019). *Danmarks indvandringshistorie (Danimarka'nın göç tarihi)*, Turbine.
- Høberg, M, B. (2020) Historieformidling gennem levendegørelse (Tarihi canlandırarak sözlü tarih), *Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum*, 217-225.

- Kaya, İ. (2011). Avrupalı Türkler: Misafir işçilikten avrupa vatandaşlığına. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13, (19), 149-166.
- Kazak, İ. (2012). İşçi sendikalarının tarihi gelişimi (ingiltere örneği). *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (37-38), 63-81.
- Koç, Y. (2003). *Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihi*, Kaynak Yayınları.
- Kuyucuoğlu, İ. (2013). Danimarka'da müslüman toplumun entegrasyon sürecinde dinin işlevi. *Electronic Turkish Studies*, 8, (3), 383-398.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4352>
- Lund-Jacobsen, T. (2017). Reenactment og historie efter reformen, *Dhta Historielærereforeningen*, 43-46.
- Onay, A. (2017). Batı'da sosyal çevre ve din, Danimarka'da müslüman Türk toplumu, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15, (33), 139-176.
- Özbaş, A., ve Öztaş, S. (2021). Sözlü tarih ve tarih yazımındaki değişim. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (25), 154-168.
<https://doi.org/10.29000/rumelide.1032421>
- Sayılan, H. (2016). Türkiye'den Avrupa'ya ilk işçi göçünün türk basınındaki yansımaları (1961-1974). *Türk basın tarihi uluslararası sempozyumu*, 1755.
- Şahin Kütük, B. (2016). Türkiye'den batı Avrupa'ya işçi göçünün sosyolojik çalışmalara yansımaları, *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (52), 609-654.
<https://doi.org/10.18368/IU/sk.19012>
- Soytürk, M. (2012). Türkiye'den Avusturya'ya işgücü göçü. *Turkish Studies*, 7, (3), 2313-2328.
- Tekin, U. (2011). Avrupa'ya göç ve Türkiye, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (37), 43-56.
- Teoman, M. (2014) *Türk basınına göre Türkiye'den Avrupa'ya işçi göçü (1961-1974)*, [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Thomsen, C, H. (2017). *Brug af levendegørelse i historieundervisningen (Tarih derslerinde sözlü tarih metodun kullanılması)*, [Bachelor-projekt] Læreruddannelsen i Aarhus.
- Ünver, C. (2012). Almanya'ya türk işgücü göçü: Geçmişten geleceğe sorunlar, imkanlar ve fırsatlar, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (45), 177-226.

Yılmaz, A., ve Ayaydın, Y. (2020). Göç konusunun sözlü tarih yöntemiyle işlenmesine yönelik bir araştırma, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 52, (52), 400-419. <https://doi.org/10.15285/maruaebd.559884>

Yılmaz, E., ve Güllüoğlu, F. (2019). Cihanbeyli ve kulu'dan Avrupa'ya göçlerin sosyolojik ve tarihsel analizi, kuşaklar üzerinden bir değerlendirme, *Konya Kitabı XVII*.

İnternet Kaynağı

Immigrantmuseet (2024). *Museet historie og identitet*, 1 Ağustos 2024 tarihinde <https://immigrantmuseet.dk/om-museet/museets-historie/> adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Til gavn for industrien*, 8 Ağustos 2024 tarihinde <https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/til-gavn-for-industrien/> adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Bolignød*, 8 Ağustos 2024 tarihinde <https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/bolignod/> adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Kollegiebyen avedøre holme*, 20 Ağustos 2024 tarihinde <https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/kollegiebyen-avedoere-holme/> adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *En passende bolig*, 20 Ağustos 2024 tarihinde <https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/en-passende-bolig/> adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Et nødvendigt arbejde*, 20 Ağustos 2024 tarihinde <https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/et-noedvendigt-arbejde/> adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Hvervning og arbejdsløshed*, 1 Eylül 2024 tarihinde <https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/hvervning-og-arbejdsløshed/> adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Løntrykkere eller kammerater*, 1 Eylül 2024 tarihinde <https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/loentrykkere-eller-kammerater/> adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Det vanskelige sprog*, 14 Eylül 2024 tarihinde [https, s.//immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/det-vanskelige-sprog/](https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/det-vanskelige-sprog/) adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *40 Timers undervisning*, 14 Eylül 2024 tarihinde [https, s.//immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/40-timers-undervisning/](https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/40-timers-undervisning/) adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Fremmedarbejderklubber*, 26 Eylül 2024 tarihinde [https, s.//immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/fremmedarbejderklubber/](https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/fremmedarbejderklubber/) adresinden edinilmiştir.

Immigrantmuseet (2024). *Muslim i Danmark*, 26 Eylül 2024 tarihinde [https, s.//immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/muslim-i-danmark/](https://immigrantmuseet.dk/migrationshistorien/gaestearbejderne/muslim-i-danmark/) adresinden edinilmiştir.

Jyllands-Posten (26. November 2024). *I Farum ligger immigrantmuseet*, 26 Eylül 2024 tarihinde [https, s.//jyllands-posten.dk/indland/ECE3281907/I-Farum-ligger-immigrantmuseet](https://jyllands-posten.dk/indland/ECE3281907/I-Farum-ligger-immigrantmuseet) adresinden edinilmiştir.

EKLER

Ek-1: Kitap Çevirisi: Türkiye'den Celal

Yazan: Freja Gry Børsting.

Çeviren: Betül Ataseven.

Furesø Müzeleri, 2023.

Furesø Belediyesi, 23 Nisan Dünya Kitap Günü ile bağlantılı olarak her yıl 2. sınıflarındaki tüm çocuklara yerel efsanelere veya tarihi olaylara dayanan kitaplar hediye etmektedir. Buradaki amaç, çocuklara okuma sevgisini arttırmak olmuştur. Furesø Müzeleri ve Furesø belediyesinin okul yönetimi ile iş birliği içinde hazırlanmıştır.

Bu kitap, 1970'lerde babasının iş için göç etmesi nedeniyle, ailesiyle birlikte Danimarka'ya gelen Celal adında bir Türk çocuğu hakkındadır. Kitap, kurgusal bir çocuğun gözünden görülen tarihin küçük bir köşesinin derlemesi olmuştur. Evden ayrılmanın ve başka bir yere seyahat etmenin ne anlama geldiği, iş ve oyun, dil ve kültür engellerini aşan ve arkadaşlık hakkında konular içeren bir çocuk kitabıdır. Kitap 2. sınıftaki çocuklar için tasarlanmıştır. Öğrenciler, zaman içinde Danimarka'ya göç hakkında daha fazla bilgi edinmek için aileleriyle birlikte Farum'daki Göçmen Müzesini ziyaret etmeye teşvik etmiştir (Børsting, 2023, s. 3).

Celal

Merhaba! Nerelisiniz? Ne kadar zamandır orada yaşıyorsunuz?

Bazı insanlar tüm hayatları boyunca aynı yerde yaşarlar. Bazı insanlar ise farklı yerlerde yaşarlar. Bazı insanlar tek bir dil konuşur. Bazı insanlar ise iki veya daha fazla dil konuşur.

Bu kitap, Celal adında bir çocuk hakkında.

Celal, Türkiye'de doğdu. 1971'de Danimarka'ya taşındı. Bu, 50 yıldan fazla bir süre önce. O zaman 9 yaşındaydı. Burada Celal'i görebilirsiniz:

Celal'in Ailesi

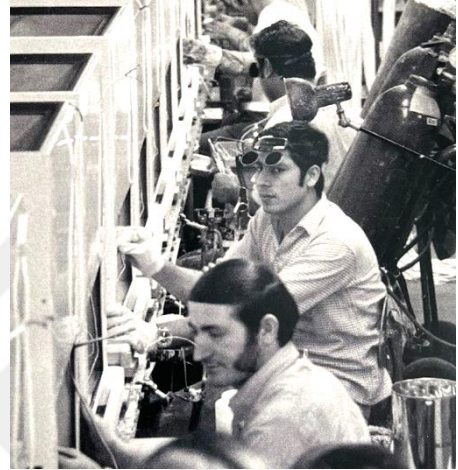
Celal babasıyla, annesiyle, küçük erkek kardeşi ve küçük kız kardeşiyle beraber Farum'da yaşıyordu. Celal ve ailesi, Türkiye'den gelen başka bir aileyle birlikte kiralık dairede yaşıyorlardı. Çok fazla alanları yoktu. Celal'in kendine ait bir yatağı yoktu.

Celal ve tüm ailesi, aynı yatak odasında uyuyordu. Küçük bir odaydı. Yerde sadece yataklara yer vardı.

Celal'in babası Danimarka'da çalışıyordu. Bir fabrikada. Danimarka'da işçi açığı olan pek çok işyeri vardı. Bu yüzden insanlar Türkiye'den Danimarka'ya geliyorlardı. Yugoslavya diye bir ülkeden ve başka birçok ülkeden gelen insanlar da vardı. Türkçe, Sırpça ve diğer dilleri konuşuyorlardı. Gelen işçiler, Danimarka'da fabrikalarda çalışıyorlardı. Onlara misafir işçi ve yabancı işçi deniyordu. Fabrikada çelikten ve plastikten bir şeyler üretiyorlardı. Ve başka daha pek çok şey.

İşte fabrikadan bir resim, burada misafir işçiler 50 yıl önce buzdolabı yapıyorlardı:

Fabrikada

Celal'in babasının adı Eymen'di. Eymen Farum'da bir fabrikada çalışıyordu. Fabrikada karton kutular ve plastik kutular üretiliyordu. Eymen her gün uzun saatler çalışırdı.

Celal de çalışıyordu. Fabrika da babasına yardım ediyordu. Celal aletleri temizliyor ve yerleri süpürüyordu. Türkiye'de yaşayan Celal'in ailesi çok fakirdi. Eymen'in Türkiye'de hiç işi yoktu. Eymen Danimarka'da para kazanmak istiyordu. Celal ve kardeşleri için iyi bir yaşam sağlamak istiyordu. Onların yoksul olmasını istemiyordu.

Eymen akşam eve geldiğinde çok yorgundu. Tüm aile akşam yemeğini yedikten sonra, Eymen hemen yatardı. Erken kalkıp fabrikaya gitmesi gerekiyordu çünkü.

Sabah evden çıkarken Celal pencereden ona hep el sallardı.

Bakkalda

Bir gün Celal'in annesi ona bakkala gitmesini söyledi.

Yumurta alacaktı. Celal bakkala gitmek istiyordu. Ama Danca dilinde yumurta nasıl söylenir bilmiyordu. Bakkal amca Celal ile konuştu. Ama Celal onun ne dediğini anlamadı. Celal gözyaşlarının eşliğindeydi. Celal Danca konuşamadığı için üzgündü. Yumurta alamadığı için üzgündü. Celal çok düşündü. Sonra eve koştu.

Buzdolabındaki son yumurtayı buldu ve cebine koydu. Tekrar bakkala koştı. Yumurtayı bakkal amcaya gösterdi. O zaman bakkal amca Celal'in yumurta almak istediğini anladı. Celal çok gururluydu. Yumurta satın almıştı. Celal Danca dilini bilmemesine rağmen bakkal amca onu anlamıştı.

Evden Mektup

Bir gün bir mektup geldi.

Mektup Türkiye'den geliyordu. Celal'in büyük annesi ve büyük babasından geliyordu. Celal ve kardeşleri mektubu okudular. Büyükanne ve büyükbaba onlara Türkiye'de işlerin nasıl geçtiğini anlattı. Celal'i, kardeşlerini, anne ve babalarını özlediğini yazmışlardı. Celal ve kardeşleri mektubu okuduklarında çok üzüldüler. Büyük annelerini ve büyük babalarını özliyorlardı. Türkiye'ye evlerine gitmek istiyorlardı. Büyükanne ve büyük babalarını ziyaret etmek istediler. Onların eski evlerinde yaşamak istediler. Türk yemeklerini yemek istediler. Eski arkadaşlarıyla oynamak istiyorlardı.

Ama Celal'in babası Danimarka'da kalmaları gerektiğini söyledi.

Celal Sıkılmıştı

Celal'in oynayacak kimsesi yoktu. Sıkılmıştı.

Türkiye'deki arkadaşlarını özliyordu. Pencereden dışarıda oynayan çocuklara baktı. Onlarla oynamak istedi ama cesaret edemedi. Danca konuşamadığı için alay edilmekten korkuyordu. Ama bir gün Celal'in annesi Danimarka'da bir okula gideceğini söyledi. Celal gerçekten çok mutlu oldu. Ama biraz da korkuyordu.

Nasıl olacaktı?

Celal Okula Başlıyor

Celal okula gitmekten korkuyordu. Gitmek istemediği için bir perdenin arkasına saklanmıştı. Ama sonunda annesi ve babasıyla birlikte okula gitti.

Okulda çok sayıda çocuk vardı. Sınıfta oyun oynuyorlardı. Oyun alanında oynuyorlardı.

Celal ikinci sınıfa başladı. Bir masada başka bir çocuğun yanında oturuyordu. Celal çok utangaçtı. Diğer çocuklara bakmaya cesaret edemiyordu. Yanında oturan çocukla konuşmaya cesaret edemiyordu. Celal daha Danca konuşamıyordu.

Yanındaki çocuğun adı Jan'dı. Jan kendinî işaret etti ve “Jan” dedi. Celal onun ne demek istediğini anladı. Celal gülümsedi.

Teneffüste okul bahçesine çıktılar. Jan bir tırmalama tahtasına işaret etti. İkisi de oraya gittiler ve tırmandılar. Beraber ormanda tırmanan maymunları hayal ettiler ve oynadılar. Sonra ağ örümcekleri oynadılar. Birbirleriyle konuşmasalar bile, birlikte oynayabiliyorlardı. Çok eğlendiler. Celalin annesi ve babası onu okuldan aldığı anda, ertesi günü iple çekmeye başlamıştı bile.

Celal Danca Konuşuyor

Birkaç ay sonra Celal bakkala gitti.

Bakkal amca sordu "Bugün ne alacaksınız?"

Celal cevapladı: "Yumurta alacağım."

Celal Danca konuşmayı öğrenmişti. Artık Celal bakkal amcayla konuşabiliyordu.

Sınıf arkadaşlarıyla da konuşabiliyordu. Ve sınıf öğretmeniyle. Ve tanıştığı diğer herkesle.

Celal Mektup Yazıyor

Celal okula gittiği için mutluydu. Yeni arkadaşı Jan için de mutluydu.

Büyük annesine ve büyük babasına bir mektup yazmak istedi. Onlara işlerin nasıl gittiğini anlatmak istiyordu. Celal oturdu ve yazdı. Her şeyin yolunda gittiğini yazdı. Okulda mutlu olduğunu yazdı. Büyükanne ve büyükbabasının Danimarka'ya onu ziyarete gelmelerini yazdı. Onlara Danimarka'yı göstermek istedi. Onlara yeni hayatını göstermek istedi. Jan ve diğer tüm arkadaşlarıyla tanıştırmak istiyordu.

Mektubu bitirdiğinde zarfın üzerine bir pul yapıştırdı. Sonra diğer çocuklarla oynamak için dışarı koştu.

Ek-2: Danimarka’da Bulunan “*Immigrant Museet*” Müze Girişı

Ek-3: "Fremmedarbejder" Gazetesi

Ek-4: Danimarka'da Türk İşçi Kulübünde Bulunan Okey Oyunu

Ek-5: Danimarka'da Türk Salon Örneği

Ek-6: Türk İşçilerin İş Kıyafetleri ve Dolapları

Ek-7: Danimarka'ya Göç Eden Bir Türk'ün Çantası

Ek-8: Danimarka'ya Göç Eden Türk İşçilerin Çantaları

Ek-9: Danimarka'ya Göç Ed n Türklerin Yerleşimi

Ek-10: Kolej Şehri, Avedøre

Ek-11: Türklerin eğitimi

Ek-12: Türk işçi kulübü

